

АНАЛІТИК
АУДИТОРСЬКА ФІРМА

ЕКОНОМІКА ФІНАНСИ ПРАВО

ЩОМІСЯЧНИЙ ІНФОРМАЦІЙНО-АНАЛІТИЧНИЙ ЖУРНАЛ

№ 5/2'2019

(видається з 1994 року)

ISSN 2409-1944

Журнал включено до переліку наукових фахових видань України, в яких можуть публікуватися результати дисертаційних робіт на здобуття наукових ступенів доктора і кандидата з економічних і юридичних наук

Наказ Міністерства освіти і науки України від 21 грудня 2015 р. № 1328 (економічні науки). Наказ Міністерства освіти і науки України від 11 липня 2016 р. № 820 (юридичні науки). Реєстраційне свідоцтво серії КВ № 21620-11520ПР від 12 жовтня 2015 р.

Рішення Аудиторської палати України від 21.12.2017 № 353/10 (фахове видання з обліку та аудиту).

Журналу присвоєно міжнародний ідентифікаційний номер ISSN 2409-1944.

Засновники:

Аудиторська фірма "Аналітик" спільно з Таврійським національним університетом ім. В.І. Вернадського та Національною академією внутрішніх справ України

Статті обов'язково проходять

відбір, внутрішнє і зовнішнє рецензування

Рекомендовано до друку та до поширення через мережу Інтернет Вченою радою Національної академії внутрішніх справ України (Протокол № 10 від 14 травня

2019 р.) та Вченою Радою Таврійського національного університету ім. В.І. Вернадського (Протокол № 12 від 16 травня 2019 р.). Повний або частковий передрук матеріалів журналу допускається лише за згодою редакції.

Відповідальність за добір і викладення фактів несуть автори. За зміст та достовірність реклами несе відповідальність рекламодавець.

Підписано до друку 27.05.2019

Формат 60/84/8

Наклад – 250 прим.

Адреса редакції: 01001, м. Київ, вул. Хрещатик, 44

Телефони: (050) 735-43-41, (096) 221-88-61

Факс: (044) 278-05-88

E-mail: efp.redaktor@gmail.com

Сайт: www.efp.in.ua

Суб'єкт видавничої
справи

© "Аналітик", 2019
© "Економіка. Фінанси. Право",
2019

Типографія: ТОВ "Міжнародний бізнес
центр"

АНАЛІТИК
АУДИТОРСЬКА ФІРМА

ECONOMICS FINANCES LAW

MONTHLY INFORMATIONAL AND ANALYTICAL JOURNAL

№ 5/2'2019

(issued from 1994)

ISSN 2409-1944

Journal is included in the list of scientific professional editions of Ukraine, which can be published results of dissertations for the degree of doctor and candidate (PhD).

Order of Ministry of Education and Science of Ukraine of 21 December 2015 № 1328 (economic sciences). Order of Ministry of Education and Science of Ukraine on July 11, 2016 № 820 (legal sciences). Order of Audit Chamber of Ukraine on 21 December 2017 № 353/10 (accounting and audit).

Certificate of registration of a series of KV № 21620-11520PR dated October 12 2015.

The journal has been assigned an International Identification Number ISSN 2409-1944.

Founders:

Audit firm "Analitik" jointly with Tavrian National University after V.I. Vernadskyi and the National Academy of Internal Affairs of Ukraine

Articles must pass

selection, internal and external review

Recommended for publication and dissemination through the Internet by the Academic Council of the National Academy of Internal Affairs of Ukraine (Protocol № 10 dated May 14, 2019) and the Academic Council of the Tavrian National University after V.I. Vernadskyi (Protocol № 12 dated May 16, 2019). Full or partial reprint of the

materials of the journal is allowed only with the consent of the editorial office.

The authors are responsible for the selection and presentation of the facts. The content and authenticity of the advertisement is the responsibility of the advertiser.

Signed for print 27.05.2019

Format 60/84/8

Publication – 250 copies

Address of the editorial office: 01001, Kyiv,
Khreshchatyk str., 44

Phones: (050) 735-43-41, (096) 221-88-61

Fax: (044) 278-05-88

E-mail: efp.redaktor@gmail.com

Web: www.efp.in.ua

*The subject of
publishing*

© "Analitik", 2019
© "Economics. Finances. Law",
2019

Typography: LLC "International Business
Center"

Керівник редакційної колегії з економічних наук:

Бутинець Тетяна Анатоліївна, д.е.н., професор, головний науковий співробітник Наукової лабораторії з проблем кримінальної поліції навчально-наукового інституту № 1 Національної академії внутрішніх справ, м. Київ

Члени редакційної колегії з економічних наук:

Бондар Валерій Петрович, д.е.н., керуючий партнер аудиторської фірми "HLB UKRAINE", член Ради Аудиторської палати України, член ФІБАУ

Величко Олена Георгіївна, радник першого віце-прем'єра міністра України – Міністра економічного розвитку і торгівлі України

Вініченко Ігор Іванович, д.е.н., професор, завідувач кафедри економічної теорії та економіки сільського господарства Дніпровського державного аграрно-економічного університету

Герасимович Анатолій Михайлович, д.е.н., професор, Ніжинський агротехнічний інститут Національного університету біоресурсів і природокористування

Дацик Олександр Іванович, д.е.н., професор, завідувач кафедри фінансів, банківської та страхової справи Міжрегіональної Академії управління персоналом (МАУП), Заслужений працівник освіти України

Іванюта Василь Фалімонович, д.е.н., доцент, професор кафедри менеджменту Полтавського університету економіки і торгівлі

Клименко Микола Миколайович, д.е.н., професор, завідувач кафедрою менеджменту та міжнародних економічних відносин Навчально-науковий інститут управління, економіки та природокористування Таврійського національного університету ім. В.І. Вернадського

Левченко Валентина Петрівна, д.е.н., член Ради нагляду за аудиторською діяльністю Органу суспільного нагляду за аудиторською діяльністю, директор ВПГО «Спілка аудиторів України»

Манцевич Юрій Миколайович, д.е.н., доцент, вчений секретар Державного підприємства «Науково-дослідний і проектний інститут містобудування»

Невелєв Олександр Михайлович, д.е.н., доцент

Потимиха Олена Миколаївна, д.е.н., доцент, професор кафедри організації виробництва, бізнесу та менеджменту Харківського національного технічного університету сільськогосподарства імені Петра Василенка

Прушківський Володимир Геннадійович, д.е.н., професор, перший проректор Запорізького національного технічного університету

Редько Олександр Юрійович, д.е.н., перший проректор з науково-педагогічної роботи, професор, академік НАСОНА

Сук Петро Леонідович, д.е.н., доцент, професор кафедри обліку і оподаткування, Відокремлений підрозділ Національного університету біоресурсів і природокористування України «Ніжинський агротехнічний інститут»

Ткаченко Сергій Анатолійович, д.е.н., доцент, в.о. ректора Вищого навчального закладу "Міжнародний технологічний університет «Миколаївська політехніка»"

Царенко Оксана Вячеславівна, д.е.н., професор, завідувач кафедрою обліку та аудиту, Навчально-науковий інститут управління, економіки та природокористування Таврійського національного університету ім. В.І. Вернадського

Керівник редакційної колегії з правових наук:

Константинов Сергій Федорович, д.ю.н., професор, завідувач кафедри адміністративної діяльності НАВС

Члени редакційної колегії з правових наук:

Бичкова Світлана Сергіївна, д.ю.н., професор, завідувач кафедри цивільного права і процесу Національної академії внутрішніх справ, полковник поліції

Василинчук Віктор Іванович, д.ю.н., професор, професор кафедри оперативно-розшукової діяльності Національної академії внутрішніх справ, заслужений юрист України, полковник поліції

Глушков Валерій Олександрович, д.ю.н., професор, Київський кооперативний інститут бізнесу і права, економіко-правовий коледж, кафедра права

Джужа Олександр Миколайович, д.ю.н., професор, головний науковий співробітник відділу організації науково-дослідної роботи Національної академії внутрішніх справ, заслужений юрист України

Клименко Олена Вікторівна, д.н.держ.упр., к.ю.н., доцент, завідувач кафедрою конституційного і міжнародного права Таврійського національного університету ім. В.І. Вернадського

Копан Олексій Володимирович, д.ю.н., професор, провідний науковий співробітник наукової лабораторії з проблем досудового розслідування навчально-наукового інституту № 1

Луць Володимир Васильович, д.ю.н., професор, член відділу цивільно-правових наук Науково-дослідного інституту приватного права і підприємництва імені академіка Ф.Г. Бурчака НАПРН України, заслужений діяч науки і техніки України

Озерський Ігор Володимирович, д.ю.н., доцент, професор кафедри цивільного та кримінального права і процесу Чорноморський національний університет імені Петра Могили

Фрицький Юрій Олегович, д.ю.н., професор, завідувач кафедри конституційного, адміністративного права та соціально-гуманітарних дисциплін, Інститут права та суспільних відносин Університету "Україна". Заслужений юрист України.

Шеф-редактор:

Головач Володимир Володимирович, к.ю.н., голова правління Аудиторської фірми "Аналітик", Заслужений юрист України

Технічний редактор: Куцяк Олександр Анатолійович

Випусковий редактор: Туманян Анна Оганесівна

Head of the Editorial Board of Economic Sciences:

Butynets Tetiana Anatoliivna, Dr. Economics, Professor, Chief Scientist of the Scientific Laboratory for Criminal Police of the Educational and Scientific Institute № 1 of the National Academy of Internal Affairs, Kyiv

Members of the editorial board of Economic Sciences:

Bondar Valerii Petrovych, Dr. Economics, managing partner of the audit firm "HLB UKRAINE", member of the Board of the Audit Chamber of Ukraine, member of the Ukrainian Federation of Professional Accountants and Auditors

Velychko Olena Heorhiivna, Advisor to the First Vice Prime Minister of Ukraine - Minister of Economic Development and Trade of Ukraine

Vinichenko Ihor Ivanovych, Dr. Economics, Professor, Head of the Economic Theory and Economics of Rural Economy Department of the Dnipro State Agrarian and Economic University

Datsii Oksandr Ivanovych, Dr. Economics, Professor, Head of the of Finance, Banking and Insurance Department of the Interregional Academy of Personnel Management (IAPM), Honored Worker of Education of Ukraine

Herasymovych Anatolii Mykhailovych, Dr. Economics, Professor, Nizhyn Agrotechnical Institute of National University of Bioresources and Nature Management

Ivaniuta Vasyi Falymonovych, Dr. Economics, Associate Professor, Professor of the Management Department, Poltava University of Economics and Trade

Klymenyuk Mykola Mykolaiovych, Dr. Economics, Professor, Head of the Management and International Economic Relations Department of Educational and Scientific Institute of Management, Economics and Nature Management of the Taurian National University after V.I. Vernadskyi

Levchenko Valentyna Petrivna, Dr. Economics, member of the Supervisory Board for audit activity of the Authority public oversight for audit activity, Director of the All-Ukrainian Professional Non-Governmental Organization "Union of Auditors of Ukraine"

Mantsevych Yurii Mykolaiovych, Dr. Economics, Associate Professor, Scientific Secretary of the State Enterprise "Research and Design Institute of Urban Development"

Neveliev Oksandr Mykhailovych, Dr. Economics, Associate Professor

Potyshniak Olena Mykolaivna, Dr. Economics, Associate Professor, Professor of the Production, Business and Management Department of the Kharkiv National Technical University of Agriculture after Petro Vasilenko

Prushkivskiy Volodymyr Hennadiiovych, Dr. Economics, Professor, First Vice-Rector of the Zaporizhia National Technical University

Redko Oksandr Yuriiovych, Dr. Economics, First Vice-Rector for the scientific and pedagogical work, Professor, Academician of National Academy of Statistics, Accounting and Audit

Suk Petro Leonidovych, Dr. Economics, Associate Professor, Professor of the Accounting and Taxation Department of Separated Division of the National University of Bioresources and Natural Resources of Ukraine "Nizhyn Agrotechnical Institute"

Tkachenko Serhii Anatoliiovych, Dr. Economics, Associate Professor, acting Rector of the Higher Educational Institution "International Technology University "Mykolaiv Polytechnic""

Tsarenko Oksana Viacheslavivna, Dr. Economics, Professor, Head of the Accounting and Audit Department of Educational and Scientific Institute of Management, Economics and Nature Management of the Taurian National University after V.I. Vernadskyi

Head of the Editorial Board of Law Sciences:

Konstantinov Serhii Fedorovych, Dr. Law, Professor, Head of the Administrative Activity Department of the National Academy of Internal Affairs

Members of the editorial board of Law Sciences:

Bychkova Svitlana Serhiivna, Dr. Law, Professor, Head of the Civil Law and Process Department of the National Academy of Internal Affairs, Colonel of the Police

Vasylynychuk Viktor Ivanovych, Dr. Law, Professor, Professor of the Operational and Investigating Department of the National Academy of Internal Affairs, Honored Lawyer of Ukraine, Colonel of the Police

Hlushkov Valerii Oksandrovych, Dr. Law, Professor, Kyiv Cooperative Institute of Business and Law, Economics and Law College, Law Department

Dzhuzha Oksandr Mykolaiovych, Dr. Law, Professor, Chief Scientist of the Research and Development work organization Department of the National Academy of Internal Affairs, Honored Lawyer of Ukraine

Klymenko Olena Viktorivna, Dr. Public Administration, PhD Law, Associate Professor, Head of the Constitutional and International Law Department of the Taurian National University after V.I. Vernadskyi

Kopan Olexsii Volodymyrovych, Dr. Law, Professor, Lead Researcher of the Pre-trial Investigation Problems Scientific Laboratory of the Educational-Scientific Institute № 1

Luts Volodymyr Vasylovych, Dr. Law, Professor, member of the Civil Law Sciences Department of the Private Law and Entrepreneurship Research Institute after Academician F.H. Burchak of National Academy of Legal Sciences of Ukraine, Honored Worker of Science and Technology of Ukraine

Ozerskyi Ihor Volodymyrovych, Dr. Law, Associate Professor, Professor of the Civil and Criminal Law and Process Department of Black Sea National University after Petro Mohyla

Frytskyi Yurii Olehovych, Dr. Law, Professor, Head of the Constitutional, Administrative Law and Social and Humanitarian disciplines Department, Law and Public Relations Institute of the "Ukraine" University, Honored Lawyer of Ukraine

Chief Editor

Holovach Volodymyr Volodymyrovych, PhD Law, Head of the Board of the Audit Firm "Analitik", Honored Lawyer of Ukraine

Technical editor: Kutsiak Oksandr Anatoliiovych

Issue Editor: Tumanian Anna Ohanesivna

ЗМІСТ

Н.С. НОСАНЬ. Методологічні підходи до оцінювання рівня фінансової безпеки держави	6
Н.М. СКЛЯР, Л.Д. КОСТАКОВА. Особливості методичних підходів до оцінки потенціалу гірничо-збагачувальних підприємств	10
К.В. КОВТУНЕНКО, Ю.І. ПРОДІУС, А.В. МАНІЧЕВА. Особливості України як логістичного центру	14
Л.Л. ТУРОВА, І.І. МАСЮК. Забезпечення гарантійних зобов'язань	17
В.С. ШВАГІРЕВА, Є.В. САПОЖНИКОВА. Фактори впливу на організаційне забезпечення зовнішньоекономічної діяльності промислового підприємства	20
І.Ю.ШЕВЧЕНКО. Стратегія розвитку автомобілебудування України: методико-прикладні аспекти формування на засадах гармонізаційного підходу	24
Є.І. МАСЛЕННИКОВ, А.О. ГУСЄВ. Оптимізація податкових платежів та її вплив на рівень доходів державного бюджету	31
Р.З. ГОЛОБУТОВСЬКИЙ. Окремий погляд на питання правового статусу судді	36
Г.В. БУСЛАЄВА, Н.-К.А. БЕССАРАБОВА. Сучасні напрями формування фінансових ресурсів і розвитку суб'єктів готельно-ресторанної діяльності та гостинності	41
Ю.В. ШТИК, О.С. ТЕСЛЕНКО, П.С. БАРАНЕЦЬ. Відмінності між власним та інтелектуальним капіталом підприємства	47
М.С. ЯЦЕНКО, А.Д. ХАФУЗ, А.О. БОНДАРЕНКО. Необхідність впровадження логістичних інновацій на підприємствах в Україні	50

CONTENTS

N.S. NOSAN. Methodological approaches to the state financial security level evaluation	6
N.M. SKLIAR, L.D. KOSTAKOVA. Features of methodical approaches to the evaluation of the mining and processing enterprises potential	10
K.V. KOVTUNENKO, Y.I. PRODIUS, A.V. MANICHEVA. Features of Ukraine as a logistics center	14
L.L. TUROVA, I.I. MASIUK. Providing the guaranteed liabilities	17
V.S. SHVAHIREVA, Y.V. SAPOZHNIKOVA. Factors of influence on organizational provision for external activity of industrial enterprise	20
I.Y. SHEVCHENKO. Strategy for the development of the automotive industry in Ukraine: methodological and applied aspects of the formation based on the harmonization approach	24
Y.I. MASLENNIKOV, A.O. HUSIEV. Optimization of tax payments and its impact on the income of the state budget	31
R.Z. HOLOBUTOVSKYI. A special view on the law statute of the judge	36
H.V. BUSLAIEVA, N.-K.A. BESSARABOVA. Modern directions of formation of financial resources of the subjects of hotel and restaurant activity and hospitality	41
Y.V. SHTYK, O.S. TESLENKO, P.S. BARANETS. Distinctions between owned and intellectual capital of the enterprise	47
M.S. YATSENKO, A.D. KHAFUZ, A.O. BONDARENKO. Requirement of implementation of logistic innovations in enterprises in Ukraine	50

НОСАНЬ

Наталія Сергіївна

УДК 338.1/2-049.5(477)(045)

МЕТОДОЛОГІЧНІ ПІДХОДИ ДО ОЦІНЮВАННЯ РІВНЯ ФІНАНСОВОЇ БЕЗПЕКИ ДЕРЖАВИ

к.і.н., доцент, Черкаський
державний технологічний
університет

METHODOLOGICAL APPROACHES TO THE STATE FINANCIAL SECURITY LEVEL EVALUATION

NOSAN Nataliia Serhiivna – PhD in History, Associate Professor, Cherkasy State Technological University

У статті наведено критичну оцінку традиційного нині методологічного підходу до визначення стану фінансової безпеки держави. Встановлено недоліки, що мають місце у процесі аналізу стану фінансової безпеки України згідно методичних рекомендацій, погоджених і затверджених на державному рівні. Запропоновано авторську дефініцію процесу оцінювання рівня фінансової безпеки держави. Конкретизовано основи загрози орієнтованого підходу до оцінювання рівня фінансової макробезпеки. Зроблено припущення стосовно необхідності врахування у процесі діагностики стану фінансової безпеки рівня задоволеності фінансових інтересів бізнес-структур та громадян.

* * *

В статье проведена критическая оценка традиционного сейчас методологического подхода к определению состояния финансовой безопасности государства. Установлены недостатки, имеющие место в процессе анализа состояния финансовой безопасности Украины согласно методических рекомендаций, согласованных и утвержденных на государственном уровне. Предложена авторская дефиниция процесса оценки уровня финансовой безопасности государства. Конкретизированы основы ориентированного на угрозы подхода к оценке уровня финансовой макробезопасности. Сделано предположение о необходимости учета в процессе диагностики состояния финансовой безопасности уровня удовлетворенности финансовых интересов бизнес-структур и граждан.

* * *

Introduction. The questions of formation and effective use of modern methodological approaches to assessing the level of Ukraine's financial security remain with regard to such deficiencies of existing methods as excessive number of indicators, complexity in their calculation and interpretation of results, retrospective character of evaluation and loss of relevance by individual indicators are remain urgent.

The **purpose** of the work is to specify the shortcomings of existing approaches to the diagnosis of the level of financial security of the state, as well as to review the methods of assessing the level of financial macroeconomics security in order to timely identify the indicators used in the analytical work, which have lost relevance or are not sufficiently informative to perform assigned to them information tasks.

Results. The article critically evaluates the current methodological approach to determining the level of financial security of the state. The deficiencies that have occurred in the process of analyzing the state of financial security of Ukraine according to the methodological recommendations agreed upon and approved at the state level have been identified. The author's definition of estimating the level of financial security of the state is offered. The basis of the threat-oriented approach to the estimation of financial macroeconomic level is specified. The assumption is made about the need to take into account in the process of diagnosing the state of financial security the level of satisfaction of financial interests of business entities and citizens.

Conclusion. The problem of choosing indicators of financial security of the state and the criteria for evaluating their values remains relevant. In the methodological plane, there is no doubt that selection criteria should exist, but each researcher, developing a theory and methodology for providing and diagnosing the state of economic and financial security, tends to either propose his own criteria for selecting indicators or not to deal with this problem, limited to the use of generally recognized state-level approaches.

Ключові слова: фінансова безпека, рівень фінансової безпеки, загроза, індикатор, методика

Ключевые слова: финансовая безопасность, уровень финансовой безопасности, угроза, индикатор, методика

Keywords: financial security, level of financial security, threat, indicator, methodology

ВСТУП

Зовнішні економічні та політичні загрози у поєднанні з внутрішніми тенденціями та ризиками розвитку вітчизняної економіки надають проблемі забезпечення фінансової безпеки держави національного пріоритету. У свою чергу, це ставить нові завдання для забезпечення національної фінансової безпеки – завдання як методологічного характеру (як врахувати у процесі оцінювання фінансової безпеки країни і зовнішні загрози, і внутрішні ризики), так і прикладного характеру (які структурні перетворення необхідні для формування достатнього рівня захищеності вітчизняної фінансової системи та фінансового сектору).

Каталізатором до трансформацій у методиках оцінювання рівня державної фінансової безпеки є і бажання України до економічної конвергенції з країнами Євросоюзу. Лідери останніх до питання фінансової автономії та захищеності ставляться дуже серйозно. Те, що значимість забезпечення фінансової безпеки на макrorівні визнається країнами Євросоюзу, засвідчується створенням у 2010 р. Європейського фонду фінансової стабільності (The European Financial Stability Facility), метою якого було проголошено підтримання фінансової стійкості у Європі через механізм надання фінансової допомоги країнам, що перебувають у економічній скруті.

Варто відзначити, що у різних країнах світу встановились різні підходи до розуміння самого поняття фінансової безпеки. Зокрема, у Америці категорію фінансової безпеки (financial security) використовують виключно для характеристики фінансового благополуччя американських родин. У Європі фінансові проблеми національних і наднаціональних економік розглядаються у контексті забезпечення фінансової стабільності. По суті, для більшості закордонних дослідників проблем безпекостанства фінансова безпека держави і її фінансова стабільність – це тотожні поняття, судячи із широкого переліку наукових публікацій, які було проаналізовано у процесі дослідження. А от у роботах вітчизняних вчених ці поняття відрізняються (поняття фінансової безпеки є суттєво масштабнішим за змістовим наповненням). Проблематика оцінювання рівня фінансової безпеки держави останнім часом усе частіше знаходить відображення у роботах сучасних дослідників. Так, Н.В. Зачосова вивчає особливості аналізу рівня фінансової безпеки держави та значення оцінки стану економічної безпеки фінансових установ у цьому процесі [1], Ю. Субботович, О. Антропова приділяють особливу увагу індикаторам фінансової безпеки України [2], Ю.О. Тимошенко цікавиться проблематикою поєднання категорій фінансових ризиків та індикаторів стану фінансової безпеки України [3], О.Ю. Коваленко демонструє результати власного аналізу та оцінки рівня фінансової безпеки України [4], А.В. Піхоцький також досліджує особливості процедури отримання оцінки рівня фінансової безпеки держави [5]. Водночас, актуальними залишаються питання формування та ефективного використання сучасних методологічних підходів до оцінювання рівня фінансової безпеки України з огляду на такі вади існуючих методик, як надмірна кількість показників, складність у їх розрахунку та інтерпретації результатів, ретроспективний характер оцінювання та втрата актуальності окремими індикаторами.

МЕТОЮ РОБОТИ є конкретизація недоліків існуючих підходів до діагностики стану фінансової безпеки держави, а також перегляд методик оцінювання рівня фінансової макробезпеки з тим, аби своєчасно виявити показники та індикатори, що використовуються у процесі аналітичної роботи, але які втратили актуальність або не є достатньо інформативними для виконання покладених на них інформаційних завдань.

МЕТОДИ ДОСЛІДЖЕННЯ

У процесі дослідження широко використані монографічний метод і метод теоретичного аналізу під час опрацювання матеріалів сучасних дослідників стосовно існуючих векторів аналізу стану фінансової безпеки держави з метою встановлення домінуючих підходів до оцінювання її рівня у вітчизняній науковій думці. Також застосовано прийоми аналізу і синтезу для уточнення позицій методичних прийомів, які потребують модернізації та коректив. Метод узагальнення використано у процесі формування висновків за результатами проведеного дослідження.

РЕЗУЛЬТАТИ

Для формування системи моніторингу загроз фінансовій безпеці країни, що враховує як характер функціо-

нування механізму національної економіки, так і перманентно мінливі зовнішні умови, необхідний загально-визнаний методологічний підхід до дослідження індикаторів фінансової безпеки, покликаних достовірно відображати існуючі та потенційні загрози її стану у найближчій та стратегічній перспективах.

Оцінювання рівня фінансової безпеки на практиці є набором діагностичних процедур, спрямованих на встановлення значень окремих показників розвитку фінансової системи, ринків фінансових послуг і державних фінансів, виявлення їх динаміки, порівняння з існуючими оптимумами та формування на цій підставі висновку стосовно стану фінансової безпеки, характерного для досліджуваної економічної системи. Вважаємо, що під оцінюванням рівня фінансової безпеки держави на методологічному рівні має розумітися набір діагностичних процедур, спрямованих на встановлення стану захищеності фінансових ресурсів держави, механізмів їх формування, використання, обміну з метою збалансованого задоволення національних, господарських та індивідуальних інтересів стейкхолдерів у фінансовій сфері.

Російська практика оцінювання рівня фінансової безпеки держави, як і обрана у вітчизняній практиці методика [6], передбачає використання макроекономічного підходу до діагностики стану фінансової безпеки держави. «Макроекономічний підхід до індикативної оцінки національної фінансової безпеки реалізується у взаємопов'язаному аналізі наступних систем: дворівневої системи індикаторів національної фінансової безпеки; системи принципів відбору даних індикаторів; системи критеріїв класифікації даних індикаторів; системи моніторингу індикаторів у цілях оцінки рівня фінансової безпеки» [7, с. 7]. Методичні рекомендації стосовно розрахунку рівня економічної безпеки України, що містять інструкції для оцінювання рівня і фінансової безпеки держави, побудовані саме на індикативному підході. Аналіз проводиться комплексно за шістьма напрямками забезпечення фінансової безпеки, які поєднують: банківську безпеку, безпеку небанківського фінансового ринку, боргову безпеку, бюджетну безпеку, валютну безпеку та грошово-кредитну безпеку. Поетапність діагностики передбачає: підбір переліку індикаторів (станом на 2013 р. експертами було запропоновано 32 індикатори для визначення стану фінансової безпеки України); визначення орієнтованих значень запропонованих індикаторів (із використанням експертного методу; таким чином, одразу стає зрозумілим, що орієнтовні та нормативні значення підібраних показників відсутні, що може суттєво вплинути на об'єктивність та рівень релевантності отриманої оцінки); нормування індикаторів (тут прослідковується проблема підбору зіставних інтервалів для якісної характеристики отриманих значень запропонованих індикаторів – їх надмірна кількість може призвести до ускладнення інтерпретації одержаного результату, а недостатня – до відсутності можливості точної оцінки та забезпечення порівнянності близьких за значеннями показників безпеки); визначення вагових коефіцієнтів для диверсифікації важливості окремих складових підсумкового показника фінансової безпеки (у затвердженій наказом Міністерства економічного розвитку і торгівлі України методиці значення

вагових коефіцієнтів визначались експертним методом, причому участь у опитуванні та інтерв'ю взяли лише 25-30 експертів, що залишає деякі сумніви стосовно об'єктивності вагових коефіцієнтів, які нині використовуються, а також актуалізує питання доцільності їх перегляду, беручи до уваги, що експертне опитування відбувалось у 2013 р.); розрахунок інтегрального індексу фінансової безпеки України (визначається ієрархічно за показниками рівнів шести названих підсистем системи фінансової макробезпеки).

Отже, недоліками індикативного підходу на разі є: велика кількість індикаторів, серед яких присутні як стимулятори, так і дестимулятори, різна кількість індикаторів для оцінювання окремих складових фінансової безпеки держави, утруднений доступ у зовнішніх стейкхолдерів до інформації, необхідної для проведення розрахунків, невелика експертна фокус-група, на основі думок якої інтерпретуються отримані результати, відсутність каталогу чітких характеристик для кожного рівня якісної оцінки фінансової безпеки, покликаного спростити розуміння стейкхолдерами стану безпеки. Також суттєвим недоліком вважаємо відсутність у досліджуваному підході етапу або складової аналізу загроз фінансовій безпеці, що суттєво збільшило б практичну цінність отриманої оцінки з точки зору можливості використання її для прогнозу рівня фінансової безпеки у перспективі. У такому контексті постає необхідність надання пропозицій стосовно започаткування загрозо орієнтованого підходу до оцінювання рівня фінансової безпеки держави.

Загрозоорієнтований підхід – це сукупність процедур визначення рівня фінансової безпеки держави, що, окрім аналізу ретроспективних значень макроекономічних і фінансових показників стану фінансово-економічного розвитку країни, передбачає ще й ідентифікацію загроз, негативний вплив яких може суттєво змінити рівень розраховуваних значень індикаторів складових системи фінансової безпеки, а отже, має враховуватись під час визначення її підсумкової оцінки. Наявність або відсутність загрози має вимірюватись за відсотковою або бальною шкалою. Перевага першої полягає у відсутності необхідності додаткових пояснень стосовно того, яка бальна оцінка що означає. За цим має слідувати оцінка можливих негативних наслідків від дії загрози на стан конкретної складової фінансової безпеки та прогноз збитків (якщо такий розрахунок можливо провести).

Не можна лишити поза увагою і авторські підходи до оцінювання рівня фінансової безпеки держави, що пропонуються сучасними дослідниками у їх фахових публікаціях. Спільною рисою їх усіх є покладення у основу фінансових та економічних показників, отримати інформацію про значення яких можна у відкритому доступі, зокрема, на сайті Державної служби статистики або профільних міністерств. Ряд дослідників ратує за використання лише показників, значення яких можна розрахувати математично, а потім опрацювати отримані дані із використанням методів і прийомів економіко-математичного та статистичного аналізу і моделювання. Інші ж, чия позицію підтримує і автор цього дослідження, пропонують залучати експертів до процедури оцінювання, і не лише для професійної інтерпретації результатів, але й для виз-

начення ряду якісних показників для аналітичних потреб. Без застосування експертного методу, використання загрозоорієнтованого підходу до оцінювання рівня фінансової безпеки є неможливим, оскільки він ґрунтується на фаховості суджень і думок професіоналів у різних сегментах фінансового сектору, здатних своєчасно розпізнати існування загрози та оцінити можливі прояви її негативного впливу, спираючись на власний досвід.

Окремий привід для наукових суперечок – механізм трансформації кількісних оцінок у якісні характеристики, кількість рівнів безпеки, які варто виокремлювати. Неузгодженість присутня і у поглядах на доцільність визначення підсумкового, інтегрального показника рівня фінансової безпеки держави.

ВИСНОВКИ

Проблема вибору індикаторів фінансової безпеки держави та критеріїв оцінювання їх значень продовжує залишатися актуальною. У методологічній площині не виникає жодного сумніву, що критерії вибору повинні існувати, проте кожен дослідник, розвиваючи теорію і методологію забезпечення та діагностики стану економічної і фінансової безпеки, прагне або запропонувати власні критерії вибору індикаторів, або не зачіпати цієї проблеми, обмежуючись використанням загально визнаних на державному рівні підходів.

Для об'єктивного оцінювання рівня фінансової безпеки України у сучасних економічних умовах вражаємо за доцільне поєднати традиційний індикативний підхід та загрозоорієнтований підхід для забезпечення достовірності оцінки. Пропонується залишити лише актуальні фінансові показники із оприлюднених у 2013 р. рекомендацій [6], забезпечити їх однакову кількість для кожної функціональної складової системи фінансової безпеки та доповнити їх перелік блоками ймовірних загроз, оцінювання яких проводитиметься експертами з позицій їх наявності або відсутності та ймовірності їх негативного впливу на стан фінансової безпеки держави.

Перспективи подальших розробок у даному напрямку полягають у формуванні комплексного методологічного підходу до оцінювання рівня фінансової безпеки держави, який поєднає переваги та класичний фундамент і архітектуру індикативного підходу та прогнозне спрямування і лаконічність загрозо орієнтованого підходу. Отриманий комплексний підхід має бути спрямованим на максимальне задоволення інформаційних потреб усіх категорій стейкхолдерів, простим у використанні та дозволяти отримати експрес оцінку поточного стану будь-якої складової системи фінансової безпеки України.

Список використаних джерел

1. Зачосова Н.В. Особливості аналізу рівня фінансової безпеки держави та значення оцінки стану економічної безпеки фінансових установ у цьому процесі. *Науковий вісник Міжнародного гуманітарного університету. Серія: Економіка і менеджмент*. 2015. Вип. 12. С. 191-194.
2. Субботович Ю., Антропова О. Індикатори фінансової безпеки України. *Світ фінансів*. 2013. Вип. 2. С. 144-151.
3. Тимошенко Ю.О. Фінансові ризики та індикатори стану фінансової безпеки України. *Вісник Харківського національного аграрного університету ім. В.В. Докучаєва. Сер.: Економічні науки*. 2014. № 7. С. 293-303.

4. Коваленко О.Ю. Аналіз та оцінка рівня фінансової безпеки України. Наукові праці Чорноморського державного університету імені Петра Могили комплексу "Києво-Могилянська академія". Серія: Економіка. 2010. Т. 133, Вип. 120. С. 56-61.

5. Піхоцький А.В. Оцінка рівня фінансової безпеки України. Бізнес Інформ. 2018. № 3. С. 276-280.

6. Методичні рекомендації стосовно розрахунку рівня економічної безпеки України. Наказ Міністерства економічного розвитку і торгівлі України № 1277 від 29.10.2013 р.

7. Альбеков А.У., Ниворожкіна Л.И., Алифанова Е.Н., Евлахова Ю.С., Трегубова А.А. Развитие методологии оценки финансовой безопасности России на основе исследования воздействия макроэкономических шоков на динамику сбережений и операций населения на кредитном и валютном рынках. Ростов н/Д: Издательско-полиграфический комплекс РГЭУ (РИНХ), 2017. 188 с.

References

1. Zachosova N.V. Features of the analysis of the level of financial security of the state and the importance of assessing the state of economic security of financial institutions in this process. *Scientific Herald of the International Humanitarian University. Series: Economics and Management*. 2015. Issue 12. pp. 191-194 (in Ukrainian).

2. Subbotovych Yu., Antropova O. Indicators of financial

security of Ukraine. *The world of finance*. 2013. Issue 2. pp. 144-151 (in Ukrainian).

3. Tymoshenko Yu.O. Financial Risks and Indicators of Financial Security of Ukraine. *Bulletin of Kharkiv National Agrarian University after V.V. Dokuchaiev. Series: Economics*. 2014. Issue. 7. pp. 293-303 (in Ukrainian).

4. Kovalenko O.Yu. Analysis and assessment of the level of financial security in Ukraine. *Scientific works of Black Sea State University after Peter Mohyla of the Kyievo-Mohylanska Academy complex. Series: Economics*. 2010. Issue 120. pp. 56-61 (in Ukrainian).

5. Pikhotskyi A.V. Estimating the level of financial security of Ukraine. *Business Inform*. 2018. Issue. 3. pp. 276-280 (in Ukrainian).

6. Methodological recommendations for calculating the level of economic security of Ukraine. Order of the Ministry of Economic Development and Trade of Ukraine № 1277 dated October 29 2013 (in Ukrainian).

7. Albekov A.U., Nivorozhkina L.I., Alifanova E.N., Evlakhova Yu.S., Tregubova A.A. The development of a methodology for assessing Russia's financial security based on the study of the impact of macroeconomic shocks on the dynamics of savings and operations of the population in the lending and currency markets. *Rostov on Don: publishing complex RGEU (RYNH)*, 2017. 188 p. (In Russian).

СКЛЯР

Надія Михайлівна
sklyar@donnuet.edu.ua

к.е.н., доцент, Донецький
національний університет
економіки і торгівлі імені Михайла
Туган-Барановського

УДК 338.45.01:[658:622]

ОСОБЛИВОСТІ МЕТОДИЧНИХ ПІДХОДІВ ДО ОЦІНКИ ПОТЕНЦІАЛУ ГІРНИЧО-ЗБАГАЧУВАЛЬНИХ ПІДПРИЄМСТВ

FEATURES OF METHODOICAL APPROACHES TO THE EVALUATION OF THE MINING AND PROCESSING ENTERPRISES POTENTIAL

КОСТАКОВА

Ліна Дмитрівна
linakostakova@gmail.com

асистент, Донецький
національний університет
економіки і торгівлі імені Михайла
Туган-Барановського

SKLIAR Nadiia Mykhailivna – PhD in Economics, Associate Professor, Donetsk National University of Economics and Trade after Mykhailo Tuhon-Baranovskiy

KOSTAKOVA Lina Dmytrivna – Assistant, Donetsk National University of Economics and Trade after Mykhailo Tuhon-Baranovskiy

Зважаючи на процеси пов'язані з нарощуванням та відтворенням потенціалу гірничо-збагачувальних підприємств (ГЗП), що функціонують в умовах жорсткої конкуренції, у статті висвітлено нагальність проблем пов'язаних зі створенням дієвої методики стосовно оцінювання їх потенційних можливостей. На засадах порівняння окремих аспектів оцінки потенціалу підприємства, виявлені невирішені питання стосовно побудови теоретико-методологічних основ адекватних до умов діяльності гірничо-збагачувального підприємства. З урахуванням особливостей діяльності ГЗП розроблена методика оцінки потенціалу їх виживання.

* * *

Принимая во внимание процессы, связанные с наращиванием и воспроизводством потенциала горно-обогатительных предприятий (ГОП), функционирующих в условиях жесткой конкуренции, в статье рассмотрена актуальность проблем связанных с созданием действенной методики оценки их потенциальных возможностей. На основании сравнения отдельных аспектов оценки потенциала предприятия, выявлены нерешенные вопросы относительно построения теоретико-методологических основ адекватных к условиям деятельности горно-обогатительного предприятия. С учетом особенностей деятельности ГОП разработана методика оценки потенциала их выживания.

* * *

Taking into account the processes associated with building up and reproducing the potential of mining and processing enterprises, which operate under conditions of fierce competition, the article considers the urgency of the problems associated with creating an effective methodology for assessing their potential. The essence of the definition of "potential" is disclosed, and a time period is defined that relates to the beginning of research of this category from an economic point of view. On the basis of a comparison of individual aspects of the assessment of the potential of the enterprise, unresolved questions were identified regarding the theoretical and methodological foundations adequate to the conditions of the mining and processing enterprise. It is noted that the formation of the system of estimated indicators of the enterprise's potential consists in the accumulation of data on the quantitative and qualitative state of the parameters of its internal environment. It is determined that the main prerequisite for effective strategic management of mining and processing enterprises in modern conditions is an appropriate assessment of their potential. It was found that, in accordance with the results of a survey of managers of 20 Ukrainian business entities, a limited number of coefficients characterizing their potential are used at domestic enterprises, which makes it impossible to conduct an in-depth comprehensive analysis. On the basis of the research and critical analysis of various approaches to assessing the potential of the enterprise, an augmented scorecard was considered, the selection of which was carried out taking into account the completeness of available information, the relationship between indicators, industry characteristics, research objectives and other circumstances. The characteristic of marketing, production, personnel and financial potentials of the enterprise is presented. Taking into account the peculiarities of the mining and processing enterprises, a methodology has been developed for assessing their survival potential.

Ключові слова: особливості, гірничо-збагачувальне підприємство, методологія, потенціал, оцінка, показники

Ключевые слова: особенности, горно-обогатительное предприятие, методология, потенциал, оценка, показатели

Keywords: features, mining and processing enterprise, methodology, potential, assessment, indicators

ВСТУП

На сучасному етапі розвитку економіки нарощування і відтворення потенціалу гірничо-збагачувальних підприємств відбувається в умовах напруженої конкуренції, що пов'язано з боротьбою за збереження своїх позицій на зовнішньому ринку, а також з боротьбою за споживачів на внутрішньому ринку у

зв'язку з тим, що зараз окремі вітчизняні металургійні підприємства відчують нестачу сировини.

Актуальність проблеми зі створення дієвої методики оцінювання потенціалу промислових підприємств України зумовлена існуванням значної частки збиткових промислових підприємств в Україні, відсутністю надійних систем своєчасного моніторингу стану по-

тенціалу виживання для прийняття обґрунтованих управлінських рішень, спрямованих на мінімізацію економічних, фінансових, соціально-демографічних та інших видів ризиків.

Вагомий внесок у дослідження окремих аспектів проблеми оцінювання потенціалу підприємства зробили В.С. Барило, В.І. Блонська та С.Я. Нагірна, В.Л. Богун, Т.В. Булович, Н.В. Ващенко та Л.В. Ставрулова, А.Р. Ганієва, В.А. Георгієва, Н.С. Краснокутська, В.О. Кунцевич, Є.В. Лапін, С.Я. Салига, О.С. Федонін та ін. Тому на сьогодні проблематику потенціалу підприємства принципово новою вважати неможна, оскільки їй присвячено цілу низку наукових робіт. Проте у сучасній вітчизняній економіці потенціал підприємства як динамічна, поліструктурна система потребує нового погляду на вирішення проблеми побудови адекватних сучасним умовам теоретико-методологічних засад.

МЕТА РОБОТИ полягає у обґрунтуванні методологічних засад та їх особливостей стосовно оцінювання потенціалу в умовах діяльності гірничо-збагачувальних підприємств.

МЕТОДИ ДОСЛІДЖЕННЯ

У процесі дослідження положень статті використано комплекс загальнонаукових і спеціальних методів. Серед них такі як метод аналогії, абстрактно-логічний, системний тощо.

РЕЗУЛЬТАТИ

Термін «потенціал» (від лат. «*potentia*» – сила) використовується для характеристики потужності, можливостей окремої особи, суспільства, держави, засобів, запасів і джерел, які можуть бути використані для вирішення певного завдання або досягнення цілі [1, с. 77].

Використання терміну «потенціал» в економічних дослідженнях розпочалося у 20-х рр. XX ст. у зв'язку з виникненням необхідності комплексної оцінки рівня розвитку виробничих сил.

Враховуючи існуючі розробки і теоретичні положення, методологічні підходи до оцінки потенціалу підприємства залишають простір для дискусій і наукових пошуків. Це пов'язано, у першу чергу, з відсутністю загальновизнаної системи оціночних показників та складністю процесу оцінки, яка полягає у потребі дослідження всіх елементів потенціалу підприємства у взаємозв'язку та динаміці з урахуванням специфіки галузі.

Формування системи таких показників полягає у накопиченні даних про кількісний і якісний стан параметрів внутрішнього середовища підприємства для розробки на цій основі стратегічних альтернатив та прогнозу змін рівня використання потенціалу підприємства в умовах реалізації обраної стратегії.

Н.В. Ващенко та Л.В. Ставрулова [2, с. 203] дотримуються думки, що кожен вид потенціалу підприємства формує основні показники конкурентоспроможності. Є.В. Лапін [3, с. 67] використовує для оцінки рівня використання потенціалу метод декомпозиції, який ґрунтується на впорядкуванні підсистем потенціалу та визначенні взаємозв'язків між ними.

На думку Н.С. Краснокутської [4, с. 69], у ході здійснення оцінки потенціалу підприємства необхідно

з'ясувати: ступінь відповідності створеної підприємством цінності необхідному рівню; своєчасність реалізації наявних можливостей з точки зору динаміки зовнішніх умов і процесів.

Заслугує на увагу комплексний підхід до оцінки ефективності економічного потенціалу, запропонований В.І. Блонською та С.Я. Нагірною [5, с. 152], який включає аналіз використання виробничого потенціалу для висновку стосовно максимально можливого випуску продукції; ринкового потенціалу для визначення максимально можливого обсягу реалізації; прогноз майбутніх грошових потоків та їх дисконтування для визначення максимальних прибутків у майбутньому з використанням відповідних показників.

Т.В. Булович, Н.В. Зарубєєва і Л.В. Сорокіна [6, с. 212] проводять дослідження антикризового та санаційного потенціалу для умов діяльності коксохімічного підприємства за рядом якісних і кількісних показників: виробничий потенціал; управлінський (трудоий); продуктовий (маркетинговий); фінансовий; інвестиційний; інтеграційний.

Усі показники науковці враховують при визначенні інтегрального коефіцієнта, для побудови якого Л.В. Сорокіна і Н.В. Зарубєєва використовують теорію нечітких множин, а Т.В. Булович – функцію Харрінгтона. Такий підхід до оцінки потенціалу підприємства, на наш погляд, є найбільш прогресивним, оскільки дозволяє комплексно врахувати особливості кожного конкретного підприємства і рівень використання його потенціалу, а застосування нечіткої логіки уможливило оцінку рівня кризового стану кожного елемента потенціалу.

За результатами опитування керівників 20 українських підприємств, на українських підприємствах використовується обмежена кількість коефіцієнтів, що унеможливило проведення поглибленого комплексного аналізу в розрізі складових потенціалу виживання [7, с. 54].

Основною передумовою ефективного стратегічного управління ГЗП у сучасних умовах є відповідна оцінка їх потенційних можливостей. Має бути розроблена методика оцінки потенціалу виживання, яка б давала найбільш повну картину його рівня, узагальнювала його стан та надавала б можливість формувати найприйнятнішу стратегію розвитку підприємства.

Потенціал виживання – це ресурсні та компетенційні можливості соціально-економічної системи стосовно протистояння кризовим процесам шляхом відповідного якісно нового реагування системи для відновлення її рівноваги, самозбереження та розвитку.

Проведений аналіз показує, що під час оцінювання потенціалу підприємства обмежена кількість науковців враховує галузеві особливості. Проте підхід, який враховує під час оцінювання потенціалу підприємства галузеві особливості його діяльності та специфічні умови національної економіки, виправданий.

На основі проведених досліджень та критичного аналізу різних підходів до оцінки потенціалу підприємства розглянемо доповнену систему показників, вибір яких здійснювався з урахуванням повноти наявної інформації, взаємозв'язку між показниками, галузевих особливостей, завданнями дослідження та інших обставин (табл. 1).

Таблиця 1

Система показників для оцінки потенціалу виживання	
Вид потенціалу	Оціночні показники
Маркетинговий	- вміст заліза у концентраті; - вміст вологи у концентраті; - вміст заліза у обкотишах; - основність обкотишів; - частка реалізованої продукції у складі товарної; - частка ринку; - частка продукції, що експортується; - рентабельність продажів за операційним прибутком
Виробничий	- запаси руди; - частка товарної продукції у ВВП; - коефіцієнт використання проектної потужності; - зона безпеки; - витрати на 1 гривню товарної продукції; - частка постійних витрат у собівартості; - коефіцієнт майна виробничого призначення; - коефіцієнт приросту основних засобів (ОЗ); - коефіцієнт модернізації; - коефіцієнт імобілізації; - частка ОЗ виробничого призначення у загальній їх вартості; - фондовіддача ОЗ виробничого призначення; - фондорентабельність; - енергоємність виробництва; - коефіцієнт оборотності товарно-матеріальних запасів
Кадровий	- частка працівників з вищою освітою у загальній чисельності персоналу; - частка працівників віком до 30-ти років у загальній чисельності персоналу; - коефіцієнт плинності кадрів; - коефіцієнт заміщення звільнених працівників; - коефіцієнт випередження (по концентрату); - відсоток використання корисного робочого часу; - рентабельність персоналу; - питома вага ПВП у загальній чисельності персоналу; - продуктивність праці ПВП (по концентрату); - фондоозброєність ПВП; - віддача адміністративних витрат
Фінансовий	- коефіцієнт поточної ліквідності; - коефіцієнт абсолютної ліквідності; - коефіцієнт втрати платоспроможності; - коефіцієнт Бівера; - коефіцієнт платоспроможності; - коефіцієнт стійкості (фінансової стабільності); - коефіцієнт маневреності власного (робочого) капіталу; - коефіцієнт оборотності активів; - коефіцієнт оборотності дебіторської заборгованості; - коефіцієнт оборотності кредиторської заборгованості; - коефіцієнт стійкості економічного зростання; - коефіцієнт забезпеченості власними оборотними коштами; - коефіцієнт сумнівності; - коефіцієнт простроченої дебіторської заборгованості, %; - коефіцієнт співвідношення кредиторської і дебіторської заборгованості; - рентабельність оборотних активів, %; - рентабельність власного капіталу, %.

Маркетинговий потенціал характеризує позиції підприємства на ринку, його конкурентоспроможність, яка досягається за рахунок інноваційного розвитку, тобто у його складі присутні елементи інноваційного.

Оскільки гірничо-збагачувальні підприємства є капіталодомінантними, що виявляється у високій фондомісткості продукції, то для них велике значення має проблема ефективності використання існуючих засобів праці. Тому основну увагу під час аналізу потенціалу виживання ГЗК слід звертати на виробничий потенціал.

Кадровий потенціал є рушійною силою розвитку сучасного підприємства, оскільки працівники поєднують

засоби і предмети праці, впливають на прийняття рішень, приймають рішення, розробляють стратегії тощо. Фінансовий потенціал, на думку багатьох економістів, є ідентифікатором його кризового стану. Тому серед показників оцінки фінансового потенціалу чимало коефіцієнтів аналізу загрози неплатоспроможності та схильності підприємства до банкрутства. Доцільним є розгляд фінансового потенціалу через призму інвестиційного.

ВИСНОВКИ

Отже, на основі аналізу наукових підходів було розроблено власне визначення поняття «потенціал ви-

живання». У структурі потенціалу підприємства для подальшого аналізу потенціалу виживання необхідно звертати увагу на маркетинговий, виробничий, кадровий та фінансовий потенціали.

У науковій літературі не існує адекватної методології оцінки потенціалу підприємства і потенціалу виживання. До того ж, проведення критичного аналізу показало, що лише обмежена кількість науковців враховує галузеві особливості побудови методик оцінки потенціалу. Тому в процесі підготовки статті була розроблена вибірка рекомендованих показників для аналізу потенціалу виживання, яка надаватиме найбільш повну картину його рівня, узагальнюючи його стан та надання можливості формувати найприйнятнішу стратегію розвитку підприємства.

Список використаних джерел

1. Воронкова А.Е. Потенціал підприємства як основа його довгострокового розвитку. *Актуальні проблеми економіки*. 2009. № 4(94). С. 77-84.
2. Ващенко Н.В., Ставрунова Л.В. Потенціал підприємства як запорука забезпечення конкурентоспроможності підприємства. *Торгівля і ринок України: темат. зб. наук. пр.* 2010. Вип. 30. С. 199-204. URL: http://www.nbuv.gov.ua/portal/Soc_Gum/Tiru/2010_30_1/Vashenko.pdf.
3. Лапін Є.В. Економічний потенціал промисловості: формування, оцінка, управління. *Вісник СумДУ. Серія "Економіка"*. 2007. Т. 2, № 1. С. 63-71. URL: [http://visnuk.sumdu.edu.ua/archiv/2007/1\(105\)/6_Lapin.pdf](http://visnuk.sumdu.edu.ua/archiv/2007/1(105)/6_Lapin.pdf).
4. Краснокутська Н.С. Потенціал підприємства: формування та оцінка. навч. посіб. Київ: ЦУЛ, 2005. 352 с.
5. Блонська В.І., Нагірна С.Я. Методичні підходи до оцінки потенціалу підприємства у ході формування стратегічних переваг. *Науковий вісник НЛТУ України*. 2009. Вип. 19.2. С. 150-155. URL: http://www.nbuv.gov.ua/portal/chem_biol/nvnlut/19_2/150_Blonska_19_2.pdf.
6. Сорокіна Л.В., Зарубеєва Н.В. Формування антикризового потенціалу промислового підприємства. *Вісник Хмельницького національного університету*. 2010. Т. 1. № 3. С. 211-214. URL: http://www.nbuv.gov.ua/portal/Soc_Gum/Vchnu_ekon/Vchnu_ekon/2010_3_1/211-214.pdf.
7. Галушко О.І. Визначення поняття "криза" та параметрів, що описують кризу на підприємстві. *Магістеріум*. 2004. Вип. 14. С. 52-55. URL: http://www.nbuv.gov.ua/portal/Soc_Gum/Magisterium/Economy/2004_14/10_galyshko_oi.pdf.

References

1. Voronkova A.Ye. The potential of the company as the basis of its long-term development. *Aktualni problemy ekonomiky*. 2009. № 4 (94), pp. 166-174. (in Ukrainian)
2. Vashchenko N.V., Stavrunkova L.V. The potential of the company as a guarantee of the competitiveness of the enterprise. *Trade and the market of Ukraine: topic. col. of scientific works*. 2010. № 30. pp. 199-204. URL: http://www.nbuv.gov.ua/portal/Soc_Gum/Tiru/2010_30_1/Vashenko.pdf (in Ukrainian)
3. Lapin Ye.V. Economic potential of industry: formation, evaluation, management. *Visnyk od Sumy State University. Series "Economics"*. 2007. Vol. 2. № 1. pp. 63-71. (in Ukrainian)
4. Krasnokutska N.S. Potential of the enterprise. Kyiv: TsUL, 2005. 352 p. (in Ukrainian)
5. Blonska V.I., Nahirna S.Ya. Methodological approaches to the assessment of the potential of the enterprise in the process of formation of strategic advantages. *Naukovyy visnyk NLTU Ukrayiny*. 2009. № 19.2. pp. 150-155. URL: http://www.nbuv.gov.ua/portal/chem_biol/nvnlut/19_2/150_Blonska_19_2.pdf (in Ukrainian)
6. Sorokina L.V., Zarubieieva N.V. Formation of the anti-crisis potential of an industrial enterprise. *Herald of Khmelnytskyi natsional university*. 2010. Vol. 1. № 3. pp. 211-214. URL: http://www.nbuv.gov.ua/portal/Soc_Gum/Vchnu_ekon/2010_3_1/211-214.pdf (in Ukrainian)
7. Halushko O.I. Definition of the concept of "crisis" and parameters describing the crisis in the enterprise. *Magisterium*. 2004. № 14. pp. 52-55. URL: http://www.nbuv.gov.ua/portal/Soc_Gum/Magisterium/Economy/2004_14/10_galyshko_oi.pdf Halushko. (in Ukrainian)

КОВТУНЕНКОКсенія Валеріївна
k.v.kovtunenکو@mzeid.inд.е.н., доцент, завідувач кафедри,
Одеський національний
політехнічний університет**ПРОДІУС**Юлія Іванівна
j.i.prodius@mzeid.inк.е.н., доцент, Одеський національний
політехнічний університет**МАНІЧЕВА**Анастасія Володимирівна
manicheva_av@ukr.netмагістрант, Одеський національний
політехнічний університет

УДК 656

ОСОБЛИВОСТІ УКРАЇНИ ЯК ЛОГІСТИЧНОГО ЦЕНТРУ**FEATURES OF UKRAINE AS A LOGISTICS CENTER****KOVTUNENKO Kseniia Valeriyivna** – Doctor of Economics, Associate Professor, Head of department, Odesa National Polytechnic University**PRODIUS Yuliia Ivanivna** – PhD in Economics, Associate Professor, Odesa National Polytechnic University**MANICHEVA Anastasiia Volodymyrivna** – master, Odesa National Polytechnic University

Логістика представляє собою науку, що розвивається й на даному етапі є важливим аспектом оптимізації економіки. У даній статті авторами розглянуто поняття логістична система та особливості України як логістичного центру. Розглянуто вплив логістики на розвиток економічного механізму в цілому у країні, та тенденції розвитку логістики у автомобільному, залізничному, авіаційному та морському транспорті. Крім того, авторами виділені основні фактори, що можуть впливати на розвиток логістичного ринку України.

* * *

Логистика представляет собой науку, которая развивается и на данном этапе является важным аспектом оптимизации экономики. В данной статье авторами рассмотрено понятие логистическая система и особенности Украины как логистического центра. Рассмотрено влияние логистики на развитие экономического механизма в целом в стране, и тенденции развития логистики в автомобильном, железнодорожном, авиационном и морском транспорте. Кроме этого, авторами выделены основные факторы, которые могут влиять на развитие логистического рынка Украины.

* * *

Introduction. The state of the logistics system in Ukraine, as well as in any other country, depends on its economic development. Logistic functions allow the interaction of the members of economic relations, combine and unite the production chains and find the goods and services of their buyers and consumers. It is necessary to understand that the volume of logistic processes is directly influenced by domestic and foreign trade, the political state of the country, the trend of production, as well as the level of dynamism of consumers in the market.

Purpose. The purpose of the work is to analyze Ukraine as a logistics center, consideration of the logistic mechanism consisting of automobile, railway, aviation and maritime transport in the country and the allocation of a number of factors that have an impact on the development of the logistics market in Ukraine.

Results. Logistics is a science that is developing. In this article the authors have considered the concept of Logistics system and features that Ukraine has as a logistics center. Also, how does logistic affect on the development of the economic mechanism in general on the country, and what are the trends in logistics development in automotive, rail, aviation and maritime transport. In addition, the authors identify the main factors that can influence the development of the logistics market in Ukraine.

Conclusion. At the present time logistics can be called the most important element of any business process that needs to be applied, used and developed in countries to save and optimize economic costs. Now in Ukraine it is necessary to create and develop a positive image of the logistics business and to introduce it in the best practices at the enterprises. At the same time, it is necessary to improve the legislation on logistics, which should promote the development of seaports, the market of rail and road transport, aviation companies, and others. Ukraine has a very large potential for the development of the Silk Road between Asia and Europe. Therefore, since 2019, Ukraine, together with Turkey, is working on increasing the navy, establishing a free trade zone between the two countries, which will enable our country to join the Silk Road.

Ключові слова: логістика, логістична система, політичний стан, споживачі, автомобільний транспорт, авіаційний транспорт, морський транспорт, залізничний транспорт

Ключевые слова: логистика, логистическая система, политическая ситуация, потребители, автомобильный транспорт, авиационный транспорт, морской транспорт, железнодорожный транспорт

Keywords: logistics, logistics system, political state, consumers, road transport, aviation, sea transport, rail transport

ВСТУП

На сьогоднішній день економіка у нашій країні під впливом політичних факторів є складним механізмом, який не в змозі повноцінно функціонувати та розвиватися. Йому обмежуються можливості конкурентоспроможності України у логістичних структурах [1].

Становище логістичної системи в Україні, як і у будь-якій іншій країні, залежить від його економічного розвитку. Логістичні функції дозволяють забезпечувати взаємодію членів економічних відносин, з'єднувати та об'єднувати виробничі ланцюжки та знаходити товарам та послугам своїх покупців та споживачів.

Необхідно розуміти, що на об'єм логістичних процесів безпосередньо впливає внутрішня та зовнішня торгівля, політичний стан країни, тенденція виробництва, а також рівень динамічності споживачів на ринку.

Дослідження проблем в логістиці в своїх роботах розглядали такі вітчизняні та закордонні вчені як: Л.Г. Зайончик, А.А. Смехов, В.І. Перебийніс, Р.Р. Ларина, Т.А. Прокоф'єва, J. Woxenius, В.Л. Дикань, V. Roso, В.Г. Василенко, K. Lumsden, М.А. Окландер, А.М. Гаджинський, П.О. Коронівський, Я.Ю. Лозовий, J. Woxus, Є.В. Крикавський, Є.А. Бузовський, І.В. Заблудська, А.Г. Некрасов, Т.А. Прокоф'єва.

МЕТОЮ РОБОТИ є аналіз України як логістичного центру, огляд логістичної системи, яка змінилася після впливу політичної ситуації та виділення ряду факторів, які мають вплив на розвиток логістичного ринку України.

РЕЗУЛЬТАТИ

Логістична система – це адаптивна система зі зво-

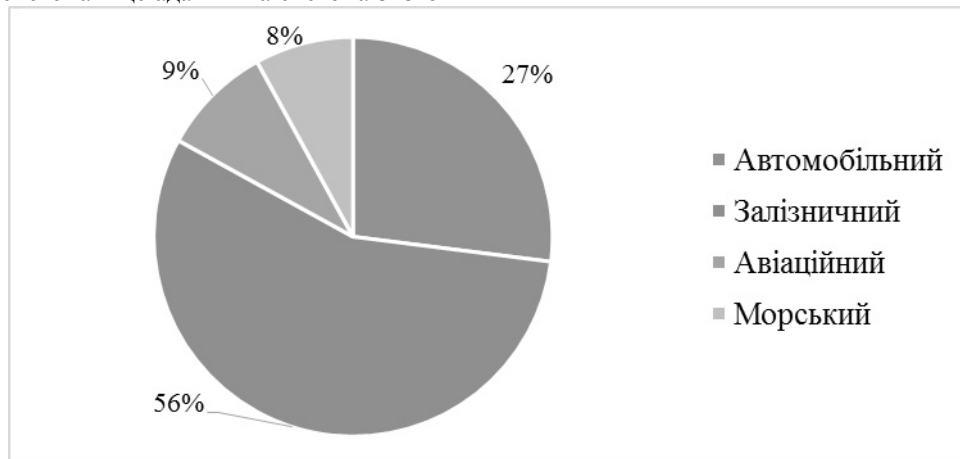

Рис. 1. Структура розподілу логістичного транспорту в Україні

Залізничний вид транспорту залежить від економічної та політичної ситуації. В Україні він є провідною галуззю у дорожньо-транспортному комплексі країни, який забезпечує майже 82 % вантажних і 36 % пасажирських перевезень, здійснюваних всіма видами транспорту [4]. Нині технічне оснащення та потенціал залізничного транспорту практично вичерпано. Може виникнути загроза у незабезпеченні залізницею пасажирських та вантажних перевезень в економіці України.

Автомобільний вид транспорту є більш стабільнішим. Його доля постійно збільшується відносно інших. Він розподіляється на різні сегменти, наприклад, пасажир-

ським зв'язком, що виконує ті чи інші логістичні операції і функції та складається з декількох підсистем [2]; і як сфера діяльності з оптимізації та мінімізації витрат на підприємствах та у країні в останні роки дуже стрімко та ефективно розвивається.

В Україні ця сфера набуває великої популярності. Але, насамперед, необхідно пам'ятати про політичну ситуацію в країні, яка заважає логістиці повноцінно функціонувати. На даний момент витрати на логістику в Україні майже на 35 % вище за сусідні країни (за розрахунком індексу ефективності логістики, який розраховує Всесвітній банк) [3].

Відбувається це через те, що сільгоспвиробники реалізують свою продукцію за більш низькими цінами, що призводить до недотриманого прибутку. Це веде до скорочення інвестування у виробництво яке негативно впливає на об'єм та якість виробленої продукції. А посередники, навпаки, реалізують продукцію за більш високими цінами, що приводить к підвищенню ціни на товар в магазинах та супермаркетах. Внаслідок цього кінцевий споживач страждає від неефективної логістичної системи.

Також через виниклу політичну ситуацію у країні та нестабільного курсу валют відбувається підвищення податків та непрозорість видачі дозволів на торговельну діяльність.

Логістичний ринок складається з автомобільного, залізничного, авіаційного та морського транспорту й кожен з них має свої спрямування розвитку, тенденції та напрями. На рис. 1 зображена структура розподілу логістичного транспорту в Україні у процентному вираженні.

ський чи вантажний. На нього впливає сезонність й тому в різні періоди працює неоднаково.

Авіаційний транспорт активніше розвивається за інші види. Не так давно в Україні з'явилися світові «стандарти економії» – лоукостери, які дозволяють знайти дешеві білети та полетіти за «копійки» у деякі країни.

Морський транспорт є багатофункціональним та має низьку собівартість. Він розподіляється на такі види: фрахтові, контейнерні, суховантажні, танкерні тощо.

Але на світовому ринку об'єми морських перевезень зростають, а конкуренція посилюється, що змушує підвищувати вимоги до якості портових послуг, ско-

рочувати час на доставку та витрати на вантажі.

На даний момент у нашій країні можна виділити ряд факторів, які впливають на розвиток логістичного ринку:

1. Динаміка українського промислового виробництва. У 2016-2017 рр. спостерігається зростання загальних обсягів виробництва, але це пожвавлення стосується не всіх груп товарів.

2. Обсяги внутрішньої оптової та роздрібної торгівлі також останнім часом мають тенденцію до збільшення.

3. Стан зовнішньої торгівлі. Наслідком скорочення виробництва, зросту курсу національної валюти, загострення відносин з Росією стало скорочення обсягу експорту. Разом з тим, після 2016 р. почалося зростання імпорту.

4. Загальне зниження доходів учасників економічної діяльності змушує їх до мінімізації своїх витрат, в тому числі і за рахунок логістичних послуг [5].

Зараз в Україні необхідно створювати та розвивати позитивний імідж логістичного бізнесу та запроваджувати його у передових практиках на підприємствах. Разом з тим, необхідно удосконалювати законодавчі положення у логістиці, які повинні сприяти розвитку морських портів, ринку залізничних та автомобільних перевезень, авіаційних компаній тощо.

Україна має дуже великий потенціал до розвитку Шовкового шляху між Азією та Європою. Тому з 2019 р. Україна разом з Туреччиною працює над збільшенням морського флоту, над створенням зони вільної торгівлі між двома країнами, яке надасть можливість нашій країні долучитись до Шовкового шляху.

Також можна зазначити, що у країні необхідно розвивати сферу управлінського консультування з боку логістичної сфери для того, щоб консультанти мали можливість правильно та чітко діагностувати логістичний стан та надавати підприємствам поради стосовно поліпшення логістичних перевезень як морських, авіаційних, автомобільних, так і залізничних.

ВИСНОВОК

Україна має вигідне розташування, тому можна зробити висновок, що розвиток логістичного транспорту буде сприяти підвищенню економічного стану України у цілому.

На сучасний період часу логістику можна назвати найважливішим елементом будь-якого бізнес-процесу, який необхідно застосовувати, використовувати та розвивати у країнах для економії та оптимізації економічних витрат.

Список використаних джерел

1. Швагірева В.С., Манічева А.В. Транспортна логістика як один з основних показників у діяльності підприємств. *Економіка. Фінанси. Право*, 2018. № 6/1. С. 40-43.
2. Ковтуненко К.В., Скоморохін Д.В. Логістична система підприємства: визначення, властивості, класифікація. *Економіка. Менеджмент. Бізнес*. 2014. № 3. С. 60-72.
3. Agroportal. *Експерт: Логістика в Україні дорожче, чем в ЕС и США*. URL: <http://agroportal.ua/news/ukraina/>

[ekspert-logistika-v-ukrainedorozhe-chem-v-es-i-ssha/](http://agroportal.ua/news/ukraina/ekspert-logistika-v-ukrainedorozhe-chem-v-es-i-ssha/).

4. Міністерство інфраструктури України (МІУ). Інформація про Українські залізниці. URL: <https://mtu.gov.ua/content/informaciya-proukrainski-zaliznici.html>

5. Pro Capital Group. Особенности рынка логистических услуг в Украине. URL: <https://pro-consulting.ua/pressroom/osobennosti-rynkalogisticheskih-uslug-v-ukraine>.

6. Васелевський М. Економіка логістичних систем: монографія / за ред. Є. Крикавського, С. Кубіва. Львів: Вид-во Нац. ун-ту Львівська політехніка, 2008. 596 с.

7. Коваленко О.М., Станіславик О.В. Особливості функціонування транспортного підприємства на міжнародному ринку. Матеріали X Міжнародної науково-практичної конференції "Образование и наука в XXI веке - 2014". Софія: "Бял ГРАД-БГ" ООД, 2014. Том 1. Економіка. С. 16-19.

8. Коваленко О.М., Станіславик О.В., Анаєва А.О. Особливості міжнародних морських перевезень. Materials of XII International research and practice conference "Fundamental and applied science - 2016". Sheffield. Science and education LTD., 2016. Volume 1. Economic science. С. 27-30.

9. Менеджмент зовнішньоекономічної та інноваційної діяльності (для магістрів): навчальний посібник / К.В. Ковтуненко та ін.; ред. К.В. Ковтуненко. Одеса, 2018. 387 с.

References

1. Shvahireva V.S., Manicheva A.V. Transport logistics as one of the main indicators in the activities of enterprises. *Economics. Finances. Law*, 2018. № 6/1. pp. 40-43 (in Ukrainian).
2. Kovtunenکو K.V., Skomorokhin D.V. Logistics system of the enterprise: definition, properties, classification. *Economics. Management. Business.*, 2014. № 3. pp. 60-72 (in Ukrainian).
3. Agroportal. Expert: Logistics in Ukraine is more expensive than in the EU and the USA. URL: <http://agroportal.ua/news/ukraina/ekspert-logistika-v-ukrainedorozhe-chem-v-es-i-ssha/> (Last accessed: 14.12.2018) (in Russian).
4. Ministry of Infrastructure of Ukraine (MIU). Information about Ukrainian Railways. URL: <https://mtu.gov.ua/content/informaciya-pro-ukrainski-zaliznici.html> (in Ukrainian).
5. Pro Capital Group. Peculiarities of the logistics services market in Ukraine. URL: <https://pro-consulting.ua/pressroom/osobennosti-rynkalogisticheskih-uslug-v-ukraine> (in Russian).
6. Vaselevskiy M. Economics of Logistic Systems: monograph / ed. E. Kriavskiy, S. Kubiv. Lviv: publishing of National University "Lviv Polytechnic", 2008. 596 p (in Ukrainian).
7. Kovalenko O.M., Stanislavik O.V. Features of operation of a transport company in the international market. Materials of the X International Scientific and Practical Conference "Education and Science in the XXI century - 2014". Sofia: "Byal GRAD-BG" OOD, 2014. Volume 1. Economics. pp. 16-19 (in Ukrainian).
8. Kovalenko O.M., Stanislavik O.V., Anaieva A.O. Features of International Maritime Transportation. Materials of the XII International research and practice conference "Fundamental and Applied Science - 2016". Sheffield. Science and education LTD., 2016. Volume 1. Economic science. pp. 27-30 (in Ukrainian).
9. Management of foreign economic and innovation activities (for masters): tutorial / K.V. Kovtunenکو et al.; ed. K.V. Kovtunenکو. Odesa, 2018. 387 p (in Ukrainian).

ТУРОВА

Лариса Леонідівна
0660105265@ukr.net

УДК 657.433

ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ ГАРАНТІЙНИХ
ЗОБОВ'ЯЗАНЬстарший викладач,
Національний авіаційний
університетPROVIDING THE GUARANTEED
LIABILITIES

МАСЮК

Ірина Ігорівна
i0631097180@gmail.comстудент, Національний
авіаційний університет

TUROVA Larysa Leonidivna – Senior Lecturer, National Aviation University

MASIUK Iryna Ihorivna – student, National Aviation University

На сьогоднішній день, кожне підприємство знає, що таке кредиторська заборгованість. Бувають ситуації, коли кошти довгий час не повертають, виникають небажані витрати. У статті розглянуто ситуацію, коли підприємства надають гарантію покупцям на свій товар, при цьому створюючи резерв на виконання гарантійних зобов'язань. Також, в яких питаннях не використовують резерв, до чого це може призвести, якими нормативними документами регламентується дана ситуація. Намагаємось зрозуміти, яким чином встановлювати гарантійне забезпечення, і як часто. Більшість підприємств може виготовляти декілька видів продукції, при цьому воно може постачати його як в межах нашої держави, так і за кордоном.

* * *

На сегодняшний день, каждое предприятие знает, что такое кредиторская задолженность. Бывают ситуации, когда средства долгое время не возвращают, возникают нежелательные расходы. В статье рассмотрена ситуация, когда предприятия предоставляют гарантию покупателям на свой товар, при этом создавая резерв на выполнение гарантийных обязательств. Также в каких вопросах не используют резерв, к чему это может привести, какими нормативными документами регламентируется данная ситуация. Пытаемся понять, каким образом устанавливать гарантийное обеспечение, и как часто. Большинство предприятий может производить несколько видов продукции, при этом оно может поставлять его как в пределах нашего государства, так и за рубежом.

* * *

Introduction. To date, each company knows what kind of payables is. There are situations when funds do not return for a long time, there are unwanted costs. The article deals with the situation when companies provide a guarantee to buyers for their goods, while creating a reserve for performance of warranty obligations. Also, in what questions do not use the reserve, what it can lead, what normative documents regulates this situation. We are trying to understand how to install warranty and how often. Most enterprises can produce several types of products, while it can supply it both within our state and abroad.

Purpose. The purpose of the paper is to consider the concept of a reserve for performance of warranty obligations, to establish optimal security, as well as to determine how it is reflected in the accounting, as well as the answers to the questions: how to cover the cost of payment for services in the production process?

Results. The main questions: who should create and set up a backup warranty and is it wallpaper? The answer is, first of all, the rejection of the fact that the company, which guarantees some kind of commitment, does not correspond. Will the enterprise spend future warranty repairs, warranty service or warranty replacement in the future, in accordance with RSA № 11? An open company that creates a reserve for the performance of a guarantee. If security is not created, then this is an accounting policy mistake. This situation applies to any sphere of activity.

Conclusion. Formation of the reserve for performance of warranty obligations is one of the methods of managing the expenses of the enterprise, which allows to reduce the risk of operations, improve the stability of the enterprise, protect the interests of consumers and suppliers. Formation of the reserve is indicated in the accounting policy. The study of the creation of guarantee provision made it possible to understand that it is desirable for the enterprise to create a reserve for the sake of safety and for the preservation of a significant part of the profit. It is necessary to form it on the balance sheet date, thus the amount of guarantee obligations is better set as a percentage of income.

Ключові слова: резерв, кредитори, зобов'язання, забезпечення, принцип обачності, витрати, гарантії

Ключевые слова: резерв, кредиторы, обязательства, обеспечения, принцип осмотрительности, расходы, гарантии

Keywords: reserve, lenders, obligations, assurance, principle of prudence, expenses, guarantees

ВСТУП

Головне питання даної статті: хто повинен створювати та навіщо створюють резерв гарантійних зобов'язань і чи це обов'язково? Відповідь в першу чергу, залежить від того чи несе відповідальність підприємство за будь-які гарантійні зобов'язання чи ні. Чи в майбутньому підприємство буде нести витрати за гарантійний ремонт, гарантійне обслуговування чи гарантійні заміни, згідно ПСБО №11? Отже, підприємство повинне створити резерв на виконання гарантійного забезпечення. Якщо забезпечення не буде створене, то

це помилка облікової політики. Дана ситуація стосується будь-якої сфери діяльності.

Об'єктом дослідження статті виступає резерв на виконання гарантійних зобов'язань.

Питання кредиторської заборгованості та резерву на використання гарантійних зобов'язань розглядалися як вітчизняними так і зарубіжними авторами. Наприклад, І.А. Бланком, Ю.А. Василенком, С.Ф. Головим, Р.П. Гончаруком, Ж.-Б. Коллі, П. Камішановим, В.М. Костюченко, Н.В. Остапченко, Н. Малогою. Проте дане питання так і залишається не розглянутим до кінця. Протягом останніх років відбулися зміни у

законодавстві, стосовно резервних вимог і формування самого резерву, які спонукають до подальшого вивчення і дослідження даної теми.

МЕТА РОБОТИ – розглянути поняття резерв на виконання гарантійних зобов'язань, встановити суму оптимального забезпечення, та зрозуміти як воно відображається в бухгалтерському обліку, усвідомити якими законодавчими документами підприємство повинно регламентуватися, і знайти відповіді на питання: як покривати витрати при заборгованості, яка виникає у виробничому процесі?

МЕТОДИ ДОСЛІДЖЕННЯ

Під час написання статті теоретичною основою є наукові дослідження, законодавчі акти і нормативні документи Президента України, Верховної Ради України та Кабінету Міністрів України з економічних питань. Також для проведення дослідження були використані методи діалектичного аналізу та синтезу, логічний та історичний підходи.

РЕЗУЛЬТАТИ

У відповідності до вимог П(С)БО 11 «Зобов'язання» [4] забезпечення – це зобов'язання із невизначеною сумою або часом погашення на дату балансу. Забезпечення створюють підприємства у поточному періоді для погашення зобов'язань, що будуть виникати у майбутньому, і погашення повинні призвести до зменшення ресурсів, що відображає у собі економічну вигоду. Сума резерву встановлюється розрахунковим способом за умови, що не створюється забезпечення для збитку підприємства у майбутньому.

Забезпечення створюється за трьох умов:

- результат минулих подій;
- вірогідність, що у разі погашення виникне зменшення ресурсів, які містять економічну вигоду;
- часткова вірогідність визначити суму у грошовому еквіваленті.

Не всі підприємства зобов'язані формувати гарантійне забезпечення. Згідно з П(С)БО №25 «Фінансовий звіт суб'єкта малого підприємництва» резерви та забезпечення можуть не створювати незалежно від системи оподаткування суб'єкти мікропідприємництва, платники третьої групи єдиного податку. Тобто суб'єкти малого підприємництва повинні зазначити в обліковій політиці своє рішення [6].

Підприємства, повинні створювати забезпечення на гарантійні зобов'язання взяті на себе, надаючи покупцям гарантію на придбані у них товари і продукцію. Постараємось зрозуміти та підрахувати суму цього забезпечення і відобразити його у бухгалтерському обліку.

Незалежно від того, договором або законом передбачена гарантія, потрібно створювати резерв виконання гарантійних зобов'язань з заміни бракованого товару чи продукції, обслуговування, ремонту. Після продажу товарів та послуг виникає зобов'язання і підприємства створюють гарантійне забезпечення незалежно від документів.

Інструкцією про застосування Плану рахунків бухгалтерського обліку № 291 передбачено субрахунок 473 «Забезпечення гарантійних зобов'язань» для обліку суми гарантійного забезпечення. За кредитом субра-

хунку відображають коригування і формування забезпечення із збільшення на дату балансу. За дебетом фіксують використання забезпечення для покриття гарантійних витрат і коригування в сторону зменшення забезпечення [3].

У бухгалтерському обліку формування резерву відображають Дт 93 «Витрати на збут» – Кт 473 «Забезпечення гарантійних зобов'язань».

В жодному нормативному документі не зазначено порядок розрахунку суми гарантійних забезпечень, тому підприємство самостійно розробляє методику розрахунку суми забезпечення і зазначає це в обліковій політиці.

Так, сума сформованого забезпечення на торгівельному підприємстві відображається на рахунку 93 «Витрати на збут» по дебету. До витрат на збут відносять:

- витрати на формування гарантійного забезпечення;
- витрати на гарантійний ремонт;
- витрати на гарантійне обслуговування.[5]

На промисловому підприємстві існує два варіанти відображення в обліку забезпечення.

1. Дт 23 «Виробництво» – Кт 473 «Забезпечення гарантійних зобов'язань» – включається відповідно до собівартості продукції.

2. Дт 91 «Загальновиробничі витрати» – Кт 473 «Забезпечення гарантійних зобов'язань» – включається до загальновиробничих витрат, але під час розподілу загальновиробничих витрат забезпечення відобразиться у проводках Дт 23 – Кт 91, оскільки входять до складу виробничої собівартості.

До будівельних організацій відносять витрати для формування гарантійного забезпечення, що входять до складу загальновиробничих витрат. Гарантійне забезпечення відображається в бухгалтерському обліку проводкою Дт 91– Кт 473.

Також підприємства, вже незалежно від діяльності, використовують рахунок 8 класу – 84 «Інші операційні витрати». Спочатку за дебетом цього рахунку відображають суму забезпечення, потім проводкою Дт 91,93,23 – Кт 84 його списують.

На підприємстві облік гарантійних понесених витрат відображають такими проводками:

1. Якщо витрати не перевищують суму забезпечення:

– Дт 473 – Кт 20 (сума товарів і матеріалів, використаних для ремонту);

– Дт 473 – Кт 685, 631 (розрахунки з постачальниками і підрядниками, що мали відношення до гарантійного зобов'язання);

– Дт 473 – Кт 661, 651 (розрахунки зарплати та ЄСВ, робітникам залучених до гарантійного ремонту);

– Дт 473 – Кт 24, 28, 26 (списання товарів, що неможливо відремонтувати).

2. Якщо витрати перевищують суму гарантійного забезпечення.

Для промислових і будівельних організацій Дт 24 – Кт 20, 22, 651, 661, 26, 631, 685; Дт 23 – Кт 24.

Підприємства, які не мають резерву для забезпечень, всі витрати відображають у витратах на збут.

Згідно з п. 18 П(С)БО 11 розмір резерву розглядається на кожну дату балансу. На нашу думку, раціональніше нараховувати резерв раз на квартал чи хоча б раз на півроку.

Підприємства можуть встановлювати розмір резерву на гарантійне забезпечення двома способами. Перший – це тверда визначена сума, яка може формуватися кожного місяця, або на кінці кожного року. Ця сума визначається членами комісії і затверджується директором підприємства. Другий спосіб – це відобразити резерв гарантійного зобов'язання у відсотках. На підприємстві спеціалісти аналізують витрати за минулі періоди і на основі даних приймають рішення, який відсоток встановити для створення резерву. У випадку, якщо з цим товаром працюють вперше, на фірмі приймають рішення аналітики, аналізуючи ринок, і встановлюють певний відсоток. Останній спосіб є більш ефективним, тому саме його частіше використовують.

Як саме визначають відсоток на підприємстві? Насамперед, орієнтуються на показники за останні 3 роки. На великих підприємствах цим питанням займаються експертні фахівці, розглядають загальний обсяг реалізації товару, порівнюють з минулими роками. У випадку, якщо підприємство, впроваджує новий товар, розглядають судження експертів, орієнтуються на зовнішні ринки.

У реальному житті, більшість підприємств переглядають резерв один раз на рік згідно ч. 1 ст. 13 Закону України «Про бухгалтерський облік та фінансову звітність в Україні» № 996, де звітний період – це рік, а квартальний період є проміжним [1].

Якщо розглядати правила, які є особливі для торговельних підприємств, то вони формують гарантійне забезпечення на вартість витрат, які будуть сплачувати зі свого рахунку. У випадку, якщо підприємство буде імпортувати товари, то воно повинне на підставі Закону України «Про захист прав споживача» від 12.05.91 р. № 1023-XII надавати гарантії фізичним особам підприємцям. У випадку, якщо згідно з пунктами договору виробники не виплатять компенсації закордонному імпортеру, то підприємство зможе використати гарантійне забезпечення. Але якщо є гарантія, що закордонний виробник виплатить всю суму гарантійних зобов'язань торговельному підприємству, то в такому випадку формувати резерв – це зайве [2].

Гарантій на підприємстві існує декілька видів. Наприклад, гарантійний ремонт, гарантійне обслуговування і гарантійні заміни. На кожен вид гарантії формують своє забезпечення, згідно рішення керівництва. Так само, якщо фірма реалізує різні види продукції, то на кожен вид створюється своє забезпечення. Відповідно і відсоток забезпечення також для кожного свій.

Потрібно враховувати, що якщо є забезпечення для праски, то ми не можемо його використовувати для холодильників, і навпаки. Тобто використовувати гарантійне забезпечення необхідно тільки для покриття витрат, на ту продукцію, для якої воно створювалося. У випадках, коли виникне потреба використати резерв для однієї продукції, щоб покрити витрати іншої, ми рекомендуємо формувати забезпечення спільне для всіх видів гарантій продукції, які існують на підприємстві. Рішення, яке було прийняте, слід зазначити в обліковій політиці підприємства [7].

Також, на кожну дату балансу необхідно затверджувати свій відсоток, або тверду суму, оскільки дані змінюються згідно з п. 18 П(С)БО 11.

ВИСНОВКИ

Формування резерву на виконання гарантійних зобов'язань є одним з методів управління витратами підприємства, який дозволяє зменшити ризиковість проведення операцій, підвищити стабільність діяльності підприємства, захистити інтереси споживачів і постачальників. Формування резерву зазначається в обліковій політиці.

Проведене дослідження створення гарантійного забезпечення дозволило зрозуміти, що у цілях безпеки і для збереження значної частини прибутку, підприємству бажано створювати резерв. Формувати його потрібно на дату балансу, при цьому суму гарантійних зобов'язань краще встановлювати у вигляді відсотку від доходів.

Список використаних джерел

1. Закон України "Про бухгалтерський облік та фінансову звітність в Україні" від 16.07.99 р. № 996-XIV. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/996-14>.
2. Закон України "Про захист прав споживача" від 12.05.91 р. № 1023-XII. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1023-12>.
3. Інструкція про застосування Плану рахунків бухгалтерського обліку активів, капіталу, зобов'язань і господарських операцій підприємств і організацій, затверджена наказом Мініфіну від 30.11.99 р. № 291. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/z0893-99>.
4. Положення (стандарт) бухгалтерського обліку 11 "Зобов'язання", затверджене наказом Мініфіну від 31.01.2000 р. № 20. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/z0085-00>.
5. Положення (стандарт) бухгалтерського обліку 16 "Витрати", затверджене наказом Мініфіну від 31.12.99 р. № 318. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/z0027-00>.
6. Положення (стандарт) бухгалтерського обліку 25 "Фінансовий звіт суб'єкта малого підприємництва", затверджене наказом Мініфіну від 25.02.2000 р. № 39. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/z0161-00>.
7. Методичні рекомендації стосовно облікової політики підприємства, затверджені наказом Мініфіну від 27.06.2013 р. № 635. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/rada/show/v0635201-13?lang=ru>.

References

1. Law of Ukraine "On Accounting and Financial Reporting in Ukraine" dated 16.07.99, № 996-XIV. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/996-14>. (in Ukrainian)
2. Law of Ukraine "On Protection of Consumer Rights" dated 12.05.91 № 1023-XII. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1023-12>. (in Ukrainian)
3. Instruction on application of the Account of accounts of assets, capital, liabilities and business operations of enterprises and organizations: approved by the order of the Ministry of Finance of Ukraine dated 30.11.99 № 29. URL: <http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/z0893-99>. (in Ukrainian)
4. Regulation (standard) of accounting 11 "Obligations", approved by the order of the Ministry of Finance of 31.01.2000 № 20. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/z0085-00>. (in Ukrainian)
5. Regulation (standard) of accounting 16 "Expenses", approved by the order of the Ministry of Finance of 31.12.99 p. № 318. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/z0027-00>. (in Ukrainian)
6. Regulation (standard) of accounting 25 "Financial report of a small business entity", approved by the order of the Ministry of Finance of 25.02.2000 № 39. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/z0161-00>. (in Ukrainian)
7. Methodical recommendations on accounting policies of the company, approved by the order of the Ministry of Finance of 27.06.2013 p. № 635. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/rada/show/v0635201-13?lang=ru>. (in Ukrainian)

ШВАГІРЕВА

Власта Сергіївна
elizabeth16.sapozh@gmail.com

УДК 65.014.12

ФАКТОРИ ВПЛИВУ НА
ОРГАНІЗАЦІЙНЕ ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ
ЗОВНІШНЬОЕКОНОМІЧНОЇ
ДІЯЛЬНОСТІ ПРОМИСЛОВОГО
ПІДПРИЄМСТВА

САПОЖНИКОВА

Єлизавета Василівна
elizabeth16.sapozh@gmail.comFACTORS OF INFLUENCE ON
ORGANIZATIONAL PROVISION FOR
EXTERNAL ACTIVITY OF INDUSTRIAL
ENTERPRISEстарший викладач, Одеський
національний політехнічний
університетбакалавр, Одеський національний
політехнічний університет

SHVAHIREVA Vlasta Serhiivna – Senior Lecturer, Odesa National Polytechnic University

SAPOZHNIKOVA Yelyzaveta Vasylivna – bachelor, Odesa National Polytechnic University

Статтю присвячено дослідженню теоретичним основам організаційного забезпечення зовнішньоекономічної діяльності (ЗЕД) промислового підприємства. Вивчено, що в умовах глобалізації міжнародних економічних відносин значно зростає роль зовнішньоекономічної діяльності як для економіки країни загалом, так і для підприємства в цілому. Розкрито, які зовнішні та внутрішні фактори, що впливають на організаційне забезпечення зовнішньоекономічної діяльності підприємства. Було вивчено методи виходу на міжнародні ринки та визначено їх переваги та недоліки. Дослідження показали, що головною проблемою вітчизняних промислових підприємств є те, що вони не хочуть шукати і використовувати нові резерви для підвищення ефективності ЗЕД. Тому, було запропоновано шляхи вдосконалення організаційного забезпечення ЗЕД, які дадуть змогу підвищити його ефективність.

* * *

Статья посвящена исследованию теоретическим основам организационного обеспечения внешнеэкономической деятельности (ВЭД) промышленного предприятия. Изучено, что в условиях глобализации международных экономических отношений значительно возрастает роль внешнеэкономической деятельности как для экономики страны в целом, так и для предприятия в целом. Раскрыты, внешние и внутренние факторы, влияющие на организационное обеспечение внешнеэкономической деятельности предприятия. Были изучены методы выхода на международные рынки и определены их преимущества и недостатки. Исследования показали, что главной проблемой отечественных промышленных предприятий является то, что они не хотят искать и использовать новые резервы для повышения эффективности ВЭД. Поэтому, были предложены пути совершенствования организационного обеспечения ВЭД, которые позволят повысить его эффективность.

* * *

Introduction. In the conditions of globalization of the world economy and international economic relations the role of foreign economic activity for the whole economy of the country as a whole and for the enterprise in particular is increased. In the conditions of gradual expansion of the openness of the Ukrainian economy and its approach to world standards, due to globalization trends, key changes taking place in enterprises are determined by external economic factors. To date, the internationalization of world economic relations, the development of specialization and cooperation require profound changes in the organization of the provision of foreign economic activity of the enterprise.

Purpose. The purpose of the work is to study the theoretical foundations of organizational support of foreign economic activity (FEA) of the enterprise.

Results. The main external and internal factors influencing organizational support of foreign economic activity of the enterprise are determined. The ways of the company's exit into foreign markets are investigated and their advantages and disadvantages are determined. Studies have shown that the main negative features of foreign economic activity of domestic enterprises is that in the process of their implementation, they do not try to seek and use new reserves for improving the efficiency of foreign economic activity or use them inefficiently.

Conclusion. It was investigated that the ability of an enterprise to ensure existence in a dynamic environment depends to a large extent on the effectiveness of the organizational support of the foreign economic activity of the enterprise, which is a peculiar basis, the basis of the organization of processes related to the foreign economic activity of the enterprise. The prospect of further research is the development of the mechanism of organizational support for the foreign economic activity of the enterprise, which will enable the company to comprehensively approach the solution to the problem of entry into foreign markets. The proposed directions of improvement of organizational support of foreign economic activity of the enterprise will allow to increase its efficiency.

Ключові слова: зовнішньоекономічна діяльність, організаційне забезпечення, промислове підприємство, організація, організаційна структура, чинники

Ключевые слова: внешнеэкономическая деятельность, организационное обеспечение, промышленное предприятие, организация, организационная структура, факторы

Keywords: foreign economic activity, organizational support, industrial enterprise, organization, organizational structure, factors

ВСТУП

У сучасних умовах стрімкого розвитку економіки та збільшенню конкуренції зовнішньоекономічна діяльність (ЗЕД) є необхідним інструментом для функціонування світової економіки, зростанню та створенню конкуренто-ринкового середовища.

Зовнішньоекономічна діяльність підприємства здатна позитивно впливати на ефективність виробництва та якість продукції, і його технічне становище. Підприємства, що здійснюють ЗЕД менш сприятливі до впливу факторів мікроекономічної середовища функціонування.

Сьогодні, більшість вітчизняних підприємств, де високий відсоток належить промисловим виробникам, ще й досі не створили потрібну їм систему організаційного забезпечення зовнішньоекономічної діяльності, що погано впливає на роботу всієї організації. Зважаючи на це, питання про організаційне забезпечення зовнішньоекономічної діяльності промислового підприємства є досить актуальним і потребує дослідження та надати на цій основі необхідних рекомендацій.

МЕТА РОБОТИ

Метою даної статті є дослідження чинників, які впливають на зовнішньоекономічну діяльність підприємства для визначення його майбутнього стану та стимулювання розвитку потенціалу.

МЕТОДИ ДОСЛІДЖЕННЯ

Дослідження питань розвитку зовнішньоекономічної діяльності промислових підприємств знайшло відображення у дослідженнях таких науковців, як І. Артеменко, І. Багрова, В. Гончаренко, А. Зінченко, М. Дідківський, О. Гетьман, С. Жданов, В. Єрмаченко, В. Власюк, О. Кириченко та інші. Однак сьогодні, комплексне вивчення чинників, що організаційно забезпечують зовнішньоекономічну діяльність вітчизняних підприємств, відсутнє.

РЕЗУЛЬТАТИ

У нинішніх умовах розширення відкритості економіки в Україні та приближенню її до світових стандартів, спричинюється глобалізацією та ключовими змінами на підприємствах, які регулюються зовнішньоекономічними факторами. Напружена наростаюча динаміка цих змін приводить підприємства до таких умов, як виживання і підтримування довгострокової конкуренції, за яких вони повинні постійно поліпшувати свою діяльність у зв'язку зі змінами зовнішнього середовища, що потребує від них внутрішніх та зовнішніх корегувань.

Головною метою державної політики, що підтримує економічну безпеку країни, є забезпечення та регулювання економічної діяльності вітчизняних підприємств. Формування та функціонування механізму забезпечення зовнішньоекономічної діяльності відбувається в середині підприємства та за його межами, що залежить від багатьох чинників.

Вплив факторів зовнішньої середовища передбачає дію з боку державних й ринкових механізмів. До факторів державних механізмів, що впливають на організаційне забезпечення зовнішньоекономічної діяльності підприємства, відносяться економічні, політичні, адміністра-

тивні, соціальні та інституціонально-правові. У свою чергу, дію факторів ринкового механізму можна умовно поділити на організаційні та економічні фактори.

Значення дії факторів внутрішньої середовища, на організаційне забезпечення зовнішньоекономічної діяльності підприємства визначається властивими ознаками підприємства, в якому створюється система забезпечення, котрі можна об'єднати у три групи: економічні, організаційні й соціально-психологічні.

Сьогодні першочерговим управлінським рішенням керівництва будь-якого промислового підприємства повинно бути формування та вдосконалення заходів організаційного забезпечення зовнішньоекономічної діяльності, що надасть можливість сформулювати й реалізувати конкретну послідовність дій, які спрямовані на стабільне функціонування ЗЕД підприємства, його стійкий та далекосяжний розвиток. Прийняття такого рішення є важливим не тільки для самої зовнішньоекономічної діяльності, але й для всього підприємства разом.

Процес організаційного забезпечення ЗЕД не являє собою відокремлену підсистему зі своїми внутрішніми цілями, він керується цілями функціонування підприємства, при вирішенні завдань.

Саме створення організаційної структури, що відповідає основним цілям підприємства та розвитку економічних стимулів зовнішньоекономічної діяльності, є метою забезпечення ЗЕД підприємства. Воно винятково залежить від взаємодії та координації підрозділів, що функціонально пов'язані із ЗЕД. Частиною організаційного забезпечення ЗЕД є формування взаємодії функціональних підрозділів підприємства із зовнішньоекономічною діяльністю [1]. Тобто взаємодія здійснюється шляхом регламентованих і неформальних організаційних зв'язків між елементами організаційної системи.

Отже, зовнішньоекономічна діяльність є важливою складовою міжнародних економічних відносин, що спричиняє посилення міжнародної конкуренції в їхній боротьбі на світових ринках.

Факторами, що впливають на роботу організаційної структури зовнішньоекономічної діяльності, є:

- затрати, що пов'язані спродажем на зовнішні ринки або виробництвом за кордон;
- конкуренція на зовнішніх ринках;
- масштаб поширення ЗЕД;
- складність продукції виробництва;
- економічна свобода;
- контроль гнучкості бізнесу, прибутковості та поведінки в конкурентному середовищі;
- досвід роботи на міжнародних ринках;
- ризики, які пов'язані з роботою на міжнародних ринках.

Крім цих факторів, на організаційну структуру зовнішньоекономічної діяльності також впливає спосіб, який підприємство обрало для виходу на зовнішні ринки. Існує два способи управління зовнішньоекономічною діяльністю підприємства.

Перший: якщо підприємство формує власний внутрішній підрозділ, який займається розв'язанням питань

ЗЕД, чи працює через відділи зовнішньоекономічних зв'язків, – тоді такий варіант називається прямим способом виходу на зовнішні ринки, коли відбувається зв'язок між виробником і споживачем. Такий спосіб є вигідним для підприємства тільки за умови великої частки експорту у загальному обороті, за підвищеної конкуренції продукції, не помітної конкуренції на даному сегменті ринку та присутніх кваліфікаційних працівників на зовнішніх ринках.

Проте, якщо потрібно розв'язати якісь проблеми, то підприємство залучає торговельних посередників, які працюють не залежно від виробників та споживачів, а основною функцією у них являється встановлення відносин між продавцем та покупцем, тобто тут залучається непрямий спосіб купівлі-продажу товарів на зовнішніх ринках. Кожний з даних способів має недоліки й переваги (табл.1).

Таблиця 1

Переваги та недоліки прямого і непрямого способів виходу підприємства на зовнішні ринки

Способи виходу підприємства на ринок	Переваги	Недоліки
Прямий	– відсутність затрат, пов'язаних із виплатою винагороди за послуги посередника; – незалежність експортера від сумлінності й активності організацій-посередників; – безпосередній контакт експортера з ринками збуту; – можливість здійснення контролю над ходом торговельних операцій; – можливість швидше реагувати на сучасні тенденції і зміни, що відбуваються на зовнішніх ринках.	– фірма-експортер не вкладає коштів в організацію збутової мережі на території країни-імпортера; – експортер звільняється від діяльності, яка пов'язана з реалізацією товару; – посередники мають у своєму розпорядженні великі можливості в організації реклами, виставок, ярмарків; – на ринки окремих товарів, монополізованих торговельно-посередницькими фірмами, можна потрапити тільки при використанні посередницької ланки; – торговельні посередники мають добрі зв'язки з банками, страховими і транспортними компаніями.
Непрямий	– потреба у персоналі високої комерційної кваліфікації зі знанням специфіки роботи іноземних ринків; – ризик, пов'язаний з тим, що економічні, соціальні, правові умови країн-партнерів дуже різняться між собою.	– ризик недобросовісної роботи організацій посередників; – відсутність контакту між експортером та іноземним споживачем; – додаткові витрати, пов'язані із виплатою винагороди за послуги посередника.

В основному, організаційне забезпечення зовнішньоекономічної діяльності підприємства повинно ґрунтуватися на досягненні універсальних принципів таких як принцип організаційної цілісності, делегування повноважень, балансу між повноваженням та відповідальністю, єдність цілей, гнучкості організаційних структур, функціональної регламентації. Реалізація цих принципів відбудеться тільки за наявності відповідного економічного забезпечення зовнішньоекономічної діяльності.

Економічне забезпечення являє собою систему економічних відносин, що виникають у процесі створення й реалізації благ (послуг, товарів) між відокремленими (самостійними) суб'єктами ринку, між суб'єктами ринку й державою, між керівництвом та її трудовим колективом, між власниками капіталу та її найманими працівниками, стосовно зрівняння між затратами й доходом, розподілом та використанням прибутку [2].

Якщо на підприємстві виробляється відносно невеликий обсяг зовнішніх операцій, то немає необхідності переробляти організаційну структуру та створювати нові підрозділи, доцільно було б торговий апарат, який буде розрахований на роботу із зовнішніми ринками.

У разі збільшення зовнішньоторговельних обсягів формується спеціальний імпортерний або експортерний відділ, чи відділ зовнішньоекономічної діяльності, в залежності від того які завдання вирішує організація. Цей відділ відокремлюється в окремий функціональний підрозділ, і не входить до складу збутового апарату.

Структура цих відділів дуже індивідуальна, оскільки це залежить від задач, які вони виконують, що виз-

начено керівництвом організації. До імпортерного відділу в структуру часто входять такі два сектори:

1. Адміністративний: до його задач входять підтримання зв'язків з іноземними постачальниками, підготувати для них необхідні документи; митне оформлення товарів; контроль процесу упакування товару і транспортування вантажів; оформлення фінансових документів, облік та аналіз; контроль доходження дивідендів; перепродаж імпортерних товарів у порту, на вокзалі або з митного складу.

2. Закупівельний: його мета – здійснення закупівельних операцій.

Структура експортерного відділу частіше формується з таких одиниць:

1. Галузеві сектори, які вирішують проблеми торгівлі тільки якимось окремими товарами або дуже схожими за характеристикою групою товарів.

2. Територіальні сектори, що розв'язують всі питання торгівлі з певною групою країн світу незалежно номенклатури товару.

3. Функціональні сектори: валютний, реклами, транспорту, торгово-договірний. Вони займаються питаннями про відповідні функціональні одиниці, інформують керівництво про умови здійснення зовнішніх торгів.

Розвиток на підприємстві зовнішньоекономічної діяльності відбудеться тільки тоді, коли підприємство буде мати певну підготовку для проведення системних перетворень з ціллю забезпечити її ефективність [3]. Таким чином, для вітчизняних промислових підприємств потрібно обрати такі напрямки удосконалення організаційного забезпечення ЗЕД при глобалізації

процесів:

1. Розвиток системи менеджменту з використанням нових способів та форм управління для розв'язування необхідних завдань. Це означає, що для збільшення розвитку організації за умов глобалізації, по-перше, потрібно орієнтуватися на міжнародний ринок. Потрібно розробляти стратегію відповідно до умов міжнародного середовища, збільшувати ефективність бізнес-процесів організації до міжнародного рівня, створити модель підприємства з урахуванням досвіду світових конкурентів.

2. Забезпечення швидкості та ефективності дій за рахунок обмежених ресурсів, вдосконаленню не тільки організаційної структури, фінансових та інформаційних потоків, а й технологію праці, зовнішнього й внутрішнього товарообігу.

3. Підвищення якості виробництва продукції для конкурентоспроможності підприємства на зовнішніх ринках. Для цього потрібно технічно переоснащати виробництва, підвищити кваліфікацію працівників та залучити інвестиції.

4. Удосконаленню процесів контрактної діяльності:

- підписання міжнародних контрактів враховуючи рекомендації світових організацій;

- залучення кваліфікованих та досвідчених фахівців з ведення переговорів та укладання зовнішньоторговельних договорів для роботи з зарубіжними партнерами;

- вибір вітчизняними промисловими підприємствами економічно доцільних умов поставок;

- кваліфіковане складання валютно-фінансових умов контракту, оскільки від цього залежить майже стовісний фінансовий успіх угоди.

5. Інвестування в людський капітал, тобто навчання персоналу (міжнародні стажування, участь у зарубіжних конференціях).

ВИСНОВКИ

Отже, провівши дослідження було встановлено, що ефективна зовнішньоекономічна діяльність дає можливість промислового підприємству досягти успіху на світовому ринку. Результати дослідження показали, що спроможність організації забезпечити своє існува-

ння у динамічній середі залежить від правильності організаційного забезпечення зовнішньоекономічної діяльності, що є основою процесів на підприємстві, які пов'язані із зовнішньоекономічною діяльністю промислового підприємства. Перспективою для подальшого розвитку та дослідження є не тільки удосконалення, але й сама розробка механізму організаційного забезпечення зовнішньоекономічної діяльності промислового підприємства, за рахунок чого підприємство зможе комплексно підійти до вирішення питання стосовно виходу на зовнішні ринки.

Список використаних джерел

1. Швагірева В.С., Сапожнікова Є.В. Планування інноваційної діяльності зовнішньоекономічного відділу на підприємстві. Проблеми і перспективи інноваційного розвитку економіки в контексті інтеграції України в Європейський науково-інноваційний простір: матеріали XXIII міжн. наук.-практ. конф. м. Одеса, 4-5 жовт. 2018 р. Одеса: Фенікс, 2018. С. 94-96.

2. Топольницька Т.Б. Теоретичні засади організаційно-економічного забезпечення зовнішньоекономічної діяльності підприємства. Всеукраїнський науково-виробничий журнал Інноваційна економіка. 2013. № 2. С. 84-88.

3. Гавловська Н.І. Економічна безпека зовнішньоекономічної діяльності промислових підприємств: оцінювання, моделювання, механізм забезпечення: монографія. Хмельницький: ФОП Мельник А.А., 2016. 480 с.

References

1. Shvahireva V., Sapozhnikova Ye. Planning of innovative activity of foreign economic department on enterprise. Problems and prospects of innovative development of a housekeeper in the context of Ukraine's integration into the European scientific and innovation space: materials XXIII international scientific and practical conference c. Odesa, 4-5 oct. 2018. Odesa: Feniks, 2018. pp. 94-96. (in Ukrainian)

2. Topolnytska T.B. The theoretical basis of organizational and economic support International Business. Ukrainian Scientific and Production Innovative Economy. 2013. № 2. pp. 84-88. (in Ukrainian)

3. Havlovskaya N.I. Economic security of foreign economic activity of industrial enterprises: evaluation, modeling, mechanism of support: monograph. Khmelnytskyi: FOP Melnyk A.A., 2016. 480 p. (in Ukrainian)

ШЕВЧЕНКО

Інна Юрїївна

shevchenko.khnadu@gmail.com

УДК 338.26

к.е.н., доцент, Харківський
національний автомобільно-
дорожній університет

СТРАТЕГІЯ РОЗВИТКУ АВТОМОБІЛЕБУДУВАННЯ УКРАЇНИ: МЕТОДИКО-ПРИКЛАДНІ АСПЕКТИ ФОРМУВАННЯ НА ЗАСАДАХ ГАРМОНІЗАЦІЙНОГО ПІДХОДУ

STRATEGY FOR THE DEVELOPMENT OF THE AUTOMOTIVE INDUSTRY IN UKRAINE: METHODOLOGICAL AND APPLIED ASPECTS OF THE FORMATION BASED ON THE HARMONIZATION APPROACH

SHEVCHENKO Inna Yuriivna – PhD in Economics, Associate Professor, Kharkiv National Automobile and Highway University

У статті обґрунтовано стратегічні набори підприємств автомобілебудування України на основі варіаційного аналізу їх гармонізації зі заходами державного регулювання розвитку вітчизняної автомобільної промисловості. Виявлено, що в контексті застосування гармонізаційного підходу Стратегія розвитку автомобілебудування України буде включати наступні стратегії розвитку автовиробників: ПрАТ «Промавтоінвест» – стратегію диверсифікації як виробника легкових автомобілів, стратегію кластеризації як виробника вантажних автомобілів і автобусів; корпорації «Богдан» – стратегію санації як виробника легкових і вантажних автомобілів, стратегію реінжинірингу як виробника автобусів; ПрАТ «Єврокар» – стратегію інтеграції; ПрАТ «АвтоКрАЗ» – стратегію санації; ПрАТ «БАЗ» – стратегію санації; ПрАТ «Часівоярські автобуси» – стратегію диверсифікації; ПрАТ «Чернігівський автозавод» – стратегію кластеризації; ПАТ «Черкаський автобус» – стратегію інтеграції.

* * *

В статті обґрунтовані стратегічні набори підприємств автомобілебудування України на основі варіаційного аналізу їх гармонізації з заходами державного регулювання розвитку вітчизняної автомобільної промисловості. Виявлено, що в контексті застосування гармонізаційного підходу Стратегія розвитку автомобілебудування України буде включати наступні стратегії розвитку автовиробників: ЧАО «Промавтоінвест» – стратегію диверсифікації як виробника легкових автомобілів, стратегію кластеризації як виробника вантажних автомобілів і автобусів; корпорації «Богдан» – стратегію санації як виробника легкових і вантажних автомобілів, стратегію реінжинірингу як виробника автобусів; ЧАО «Єврокар» – стратегію інтеграції; ЧАО «АвтоКрАЗ» – стратегію санації; ЧАО «БАЗ» – стратегію санації; ЧАО «Часівоярські автобуси» – стратегію диверсифікації; ЧАО «Чернігівський автозавод» – стратегію кластеризації; ПАТ «Черкаський автобус» – стратегію інтеграції.

* * *

Introduction. Automotive industry as the part of the machine-building complex belongs to the priority sectors of the Ukrainian economy. In recent years the enterprises of the domestic automotive industry are experiencing the difficult times of the losing the competitive positions in the national market and the crisis of the competitive potential. In such conditions the need for the development of the newest models of the formation of the state strategy for the automotive industry development is updated. Nowadays one of the newest models of the formation of the state strategy for the automotive industry development is the harmonization approach.

The purpose is the formation of the strategic sets of the domestic automotive enterprises as the part of the Strategy for the development of automotive industry in Ukraine on the basis of the harmonization approach.

Results. The strategic sets of the automotive enterprises in Ukraine are grounded on the basis of the variation analysis of their harmonization with the measures of the state regulation of the development of the domestic automobile industry.

Conclusion. In the context of the application of the harmonization approach, the Strategy for the development of the automotive industry in Ukraine will include the following strategies for the development of the automakers: PrJSC «Promavtoinvest» – the strategy of diversification as the manufacturer of cars, the strategy of clusterization as the manufacturer of trucks and buses; «Bohdan» corporation – the strategy of sanation as the manufacturer of cars and trucks, the strategy of reengineering as the manufacturer of buses; PrJSC «Eurocar» – the strategy of integration; PrJSC «AvtoKraZ» – the strategy of sanation; PrJSC «BAZ» – the strategy of sanation; PrJSC «Chasivoyarsky buses» – the strategy of diversification; PrJSC «Chernihiv autoplant» – the strategy of clusterization; PJSC «Cherkassy bus» – the strategy of integration.

Ключові слова: автомобілебудування, стратегія, гармонізація

Ключевые слова: автомобилестроение, стратегия, гармонизация

Keywords: automotive industry, strategy, harmonization

ВСТУП

Згідно з Розпорядженням Кабінету Міністрів України «Про затвердження переліку пріоритетних галузей економіки» від 14 серпня 2013 р. № 843-р однією з пріоритетних галузей економіки України визнано машинобудівний комплекс, до якого належить виробництво автотранспортних засобів [1].

На жаль, як свідчать результати попередніх досліджень [2-3] в останні роки підприємства автомобілебудування України переживають скрутні часи втрати конкурентних позицій на ринку та кризи складових конкурентного потенціалу – виробничого, кадрового, управлінського, інноваційно-інвестиційного, фінансового, стратегічного та ринкового потенціалів. Складність виявлених перепон розвитку автомобілебудівних підприємств свідчить про неможливість їх вирішення у процесі інерційного функціонування та потребує втручання держави, у першу чергу, через формування державної стратегії розвитку автомобілебудування України.

Наразі в Україні під час формування державної стратегії розвитку автомобілебудування застосовується суто централізований підхід, який не враховує особливостей функціонування конкретних автомобілебудівних підприємств. З огляду на невелику кількість автомобілебудівних підприємств в Україні, автором була розроблена гармонізаційна модель формування державної стратегії розвитку автомобілебудування [4], якою передбачено взаємне узгодження стратегій розвитку автомобілебудівних підприємств із заходами державного регулювання розвитку автомобільної промисловості.

Методологічним підґрунтям реалізації гармонізаційної моделі формування державної стратегії розвитку автомобілебудування є попередньо розроблені автором матриця стратегій розвитку автомобілебудівних підприємств і уніфікована модель державного регулювання розвитку автомобільної промисловості.

Табл. 1 ілюструє результати діагностики наявності бінарних протиріч між складовими матриці стратегій розвитку автомобілебудівних підприємств і уніфікованої моделі державного регулювання розвитку автомобільної промисловості, табл. 2 – результати оцінювання гармонізації між складовими матриці стратегій розвитку автомобілебудівних підприємств і уніфікованої моделі державного регулювання розвитку автомобільної промисловості як елементів гармонізаційної моделі формування державної стратегії розвитку автомобілебудування.

У табл. 1 і табл. 2: 1 – закріплення в нормативно-правових актах статусу автомобілебудування як пріоритетної галузі промисловості та статті експорту; 2 – створення сприятливих умов для іноземного та національного інвестування; 3 – законодавче закріплення вимог до спільних автомобілебудівних підприємств; 4 – ліцензування іноземного та національного інвестування в автовиробництво; 5 – обмеження або заборона імпорту автомобільної техніки; 6 – обмеження або заборона імпорту комплектуючих для автомобілів у разі виробництва їх аналогів у країні; 7 – встановлення надвисокої ставки імпортного мита на автомо-

більну техніку та комплектуючі; 8 – ліцензування автоскладальницької діяльності та діяльності з виробництва автомобільної техніки; 9 – законодавче закріплення та контроль рівня локалізації автоскладальницької діяльності та діяльності з виробництва автомобільної техніки; 10 – встановлення вимог до техніко-технологічної бази автоскладальних підприємств; 11 – надання податкових пільг виробникам автомобілів і комплектуючих; 12 – повернення податків автовиробникам-експортерам; 13 – державна підтримка розвитку суміжних галузей; 14 – державні програми пільгового автокредитування та дотування; 15 – зменшення ставки податку на купівлю автомобіля та розміру реєстраційного збору; 16 – державне кредитування автомобілебудівників на пільгових умовах; 17 – державне поручительство за автовиробників перед кредиторами; 18 – державне субсидування автовиробників для стимулювання регіонального розвитку; 19 – державне субсидування автовиробників для здійснення модернізації; 20 – державне субсидування автовиробників для здійснення реструктуризації; 21 – державне субсидування автовиробників для здійснення «горизонтальних заходів»; 22 – встановлення мінімального обсягу виробництва автомобілів; 23 – запровадження сертифікації автомобілів; 24 – здійснення державних замовлень на виробництво автомобілів; 25 – регулювання рівня цін на автомобільну техніку та комплектуючі; 26 – запровадження прискореної амортизації для комерційного автотранспорту; 27 – реалізація державних «утилізаційних програм».

Здійснимо апробацію розроблених методичних положень стосовно гармонізації елементів гармонізаційної моделі формування державної стратегії розвитку автомобілебудування на прикладі автомобілебудівного комплексу України.

МЕТА РОБОТИ полягає у формуванні стратегічних наборів вітчизняних автомобілебудівних підприємств як частини Стратегії розвитку автомобілебудування України на засадах гармонізаційного підходу.

МЕТОДИ ДОСЛІДЖЕННЯ

Під час проведення дослідження використано такі методи як метод аналізу та синтезу, системний підхід, експертні методи, варіаційний аналіз.

РЕЗУЛЬТАТИ

Скориставшись результатами матричної діагностики розвитку підприємств вітчизняного автомобілебудування [3], представимо у табл. 3-5 результати варіаційного аналізу гармонізації елементів державної стратегії розвитку автомобілебудування України.

Найвищий рівень гармонізації елементів державної стратегії розвитку легкового автомобілебудування України досягається у разі реалізації ПрАТ «Промавтоінвест» стратегії диверсифікації, корпорацією «Богдан» – стратегії санації, ПрАТ «Єврокар» – стратегії інтеграції.

Гармонізація елементів державної стратегії розвитку вантажного автомобілебудування України максимізується у разі реалізації ПрАТ «Промавтоінвест» стратегії кластеризації, корпорацією «Богдан» і ПрАТ «АвтоКрАЗ» – стратегії санації.

Таблица 1

Діагностика наявності бінарних протиріч між елементами гармонізаційної моделі формування державної стратегії розвитку автомобілебудування [розроблено автором]

Стратегії розвитку автовиробників	Заходи державного регулювання розвитку автомобільної промисловості																											
	1	2	3	4	5	6	7	8	9	10	11	12	13	14	15	16	17	18	19	20	21	22	23	24	25	26	27	
квадрант № 1 матриці розвитку автомобілебудівних підприємств																												
екстенсифікація	-	-	-	+	-	-	-	-	-	-	-	×	-	-	-	-	-	×	×	×	×	-	-	-	-	-	-	-
квадрант № 2 матриці розвитку автомобілебудівних підприємств																												
інтенсифікація	-	-	-	×	×	-	-	-	-	-	-	×	-	-	-	×	-	-	×	×	×	×	-	-	-	×	-	-
квадрант № 3 матриці розвитку автомобілебудівних підприємств																												
інтенсифікація	-	×	-	×	×	×	×	-	-	×	×	×	×	×	×	×	×	×	×	×	-	×	×	×	×	×	×	×
інтеграція	-	×	+	×	×	×	×	-	+	×	×	×	×	×	×	×	×	×	×	×	-	×	×	×	×	×	×	×
квадрант № 4 матриці розвитку автомобілебудівних підприємств																												
інтеграція	-	×	-	×	×	×	×	-	-	×	×	×	×	×	×	×	×	×	×	×	-	×	×	×	×	×	×	×
ревіталізація	-	×	-	×	×	×	×	-	-	×	×	×	×	×	×	×	×	×	×	×	-	×	×	×	×	×	×	×
квадрант № 5 матриці розвитку автомобілебудівних підприємств																												
модифікація	-	×	-	×	×	×	×	-	-	×	×	×	×	×	×	×	×	×	-	×	×	-	×	×	×	×	×	×
квадрант № 6 матриці розвитку автомобілебудівних підприємств																												
реорганізація	-	-	-	×	×	-	-	-	-	×	-	×	-	-	-	-	×	-	×	×	×	-	-	-	×	-	-	-
реінжиніринг	-	-	-	×	×	-	-	-	-	×	-	×	-	-	-	-	×	-	×	-	×	×	×	-	-	×	-	-
квадрант № 7 матриці розвитку автомобілебудівних підприємств																												
санация	-	-	-	-	-	-	-	-	-	×	-	×	-	-	-	-	×	-	×	-	-	-	-	-	-	-	-	-
ліквідація	+	+	-	-	-	-	-	-	-	×	+	×	-	-	-	-	+	+	×	×	+	×	-	-	+	-	-	-
квадрант № 8 матриці розвитку автомобілебудівних підприємств																												
екстенсифікація	-	-	-	+	-	-	-	-	-	-	-	×	-	-	-	-	×	×	×	×	-	-	-	-	-	-	-	-
квадрант № 9 матриці розвитку автомобілебудівних підприємств																												
кластеризація	-	×	-	×	×	×	×	-	-	×	×	-	×	×	-	×	×	-	×	×	×	×	×	×	×	×	-	×
стабілізація	-	×	-	×	×	×	×	-	-	×	×	-	×	×	-	×	×	-	×	×	×	×	×	×	×	×	-	×
квадрант № 10 матриці розвитку автомобілебудівних підприємств																												
стабілізація	-	×	-	×	×	×	×	×	-	-	×	×	-	×	×	×	×	×	×	×	-	×	×	×	×	×	×	×
диференціація	-	×	-	×	×	×	×	-	-	×	×	-	×	×	×	×	×	×	×	×	-	×	×	×	×	×	×	×
квадрант № 11 матриці розвитку автомобілебудівних підприємств																												
модифікація	-	×	-	×	×	×	×	-	-	×	×	-	×	×	-	×	×	×	-	×	×	×	×	×	×	×	-	×
диверсифікація	-	×	-	×	×	×	×	-	-	×	×	-	×	×	-	×	×	×	-	×	×	×	×	×	×	×	-	×
квадрант № 12 матриці розвитку автомобілебудівних підприємств																												
скорочення	+	+	-	-	-	-	-	-	-	×	+	×	-	-	-	-	+	+	×	×	+	×	-	-	+	-	-	-
реструктуризація	-	-	-	-	-	-	-	-	-	×	-	×	-	-	-	-	-	×	×	-	×	-	-	-	-	-	-	-
квадрант № 13 матриці розвитку автомобілебудівних підприємств																												
інтенсифікація	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	×	-	-	-	-	-	×	×	×	×	-	-	-	-	-	-	-
квадрант № 14 матриці розвитку автомобілебудівних підприємств																												
інтенсифікація	-	-	-	×	×	×	-	-	-	-	-	×	-	-	-	-	×	-	-	×	×	×	×	-	-	×	-	-
квадрант № 15 матриці розвитку автомобілебудівних підприємств																												
інтенсифікація	-	×	-	×	×	×	×	-	-	×	×	-	×	×	×	×	×	-	×	×	×	×	×	×	×	×	-	×
квадрант № 16 матриці розвитку автомобілебудівних підприємств																												
модифікація	-	×	-	×	×	×	×	-	-	×	×	-	×	×	×	×	×	×	-	×	×	×	×	×	×	×	-	×
модернізація	-	×	-	×	×	×	×	-	-	×	×	-	×	×	×	×	×	×	-	×	×	×	×	×	×	×	-	×
квадрант № 17 матриці розвитку автомобілебудівних підприємств																												
реконструкція	-	-	-	×	×	×	-	-	-	×	-	×	-	-	-	×	-	×	-	×	×	×	-	-	-	×	-	-
реінжиніринг	-	-	-	×	×	×	-	-	-	×	-	×	-	-	-	×	-	×	-	×	×	×	-	-	-	×	-	-
квадрант № 18 матриці розвитку автомобілебудівних підприємств																												
реструктуризація	-	-	-	-	-	-	-	-	-	×	-	×	-	-	-	-	-	×	×	-	×	-	-	-	-	-	-	-
квадрант № 19 матриці розвитку автомобілебудівних підприємств																												
екстенсифікація	-	-	-	+	-	-	-	-	-	-	-	×	-	-	-	-	×	×	×	×	×	-	-	-	-	-	-	-
кластеризація	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	×	-	-	-	×	-	×	×	×	×	×	-	-	-	-	-	-
квадрант № 20 матриці розвитку автомобілебудівних підприємств																												
перепрофілювання	-	×	-	-	-	-	-	-	-	×	-	×	-	-	-	×	×	×	×	×	-	×	-	-	-	-	-	-
диверсифікація	-	×	-	-	-	-	-	-	-	×	-	×	-	-	-	×	×	×	×	×	×	×	-	×	-	-	-	-
квадрант № 21 матриці розвитку автомобілебудівних підприємств																												
перепрофілювання	-	-	-	-	-	-	-	-	-	×	-	×	-	-	-	×	-	×	-	×	×	×	-	-	-	-	-	-
диверсифікація	-	-	-	-	-	-	-	-	-	×	-	×	-	-	-	×	-	×	-	×	×	×	-	-	-	-	-	-

Таблиця 2

**Діагностика гармонізації елементів гармонізаційної моделі формування державної стратегії розвитку
автомобілебудування [розроблено автором]**

[illegible]

Продовження табл. 2

1	2	3	5	6	7	8	9	10	11	12	13	14	15	16	17	18	19	20	21	22	23	24	25	26	27	28	29	30	
квadrant № 6 матриці розвитку автомобілебудівних підприємств																													
реорганізація	2	2	2	×	1	1	2	2	×	2	×	1	1	1	×	2	×	2	×	×	×	1	1	×	1	1	1,47	0,74	
реінжиніринг	2	2	2	×	1	1	2	2	×	2	×	2	2	2	×	2	×	2	×	×	×	1	2	×	1	1	1,71	0,85	
квadrant № 7 матриці розвитку автомобілебудівних підприємств																													
санація	2	2	2	2	1	2	1	1	×	2	×	1	2	1	2	2	×	×	2	×	2	1	2	1	1	1	1,57	0,79	
квadrant № 8 матриці розвитку автомобілебудівних підприємств																													
екстенсифікація	2	2	1	2	1	2	2	2	1	2	×	2	2	2	2	×	×	×	×	×	1	1	2	1	1	2	1,67	0,83	
квadrant № 9 матриці розвитку автомобілебудівних підприємств																													
кластеризація	2	×	2	×	×	×	2	2	×	×	2	×	×	1	×	×	2	×	×	×	×	×	×	×	1	×	1,75	0,88	
стабілізація	2	×	1	×	×	×	2	1	×	×	2	×	×	2	×	×	2	×	×	×	×	×	×	×	1	×	1,63	0,81	
квadrant № 10 матриці розвитку автомобілебудівних підприємств																													
стабілізація	2	×	1	×	×	×	2	1	×	×	2	×	×	×	×	×	×	×	×	2	×	×	×	×	×	×	1,67	0,83	
диференціація	2	×	2	×	×	×	2	1	×	×	2	×	×	×	×	×	×	×	×	2	×	×	×	×	×	×	1,83	0,92	
квadrant № 11 матриці розвитку автомобілебудівних підприємств																													
модифікація	2	×	1	×	×	×	2	1	×	×	2	×	×	1	×	×	×	2	×	×	×	×	×	×	×	1	×	1,50	0,75
диверсифікація	2	×	2	×	×	×	2	1	×	×	2	×	×	1	×	×	×	2	×	×	×	×	×	×	×	1	×	1,63	0,82
квadrant № 12 матриці розвитку автомобілебудівних підприємств																													
реструктуризація	2	2	2	1	1	1	1	2	×	2	×	2	1	1	2	2	×	×	2	×	1	1	1	1	1	1	1,43	0,71	
квadrant № 13 матриці розвитку автомобілебудівних підприємств																													
інтенсифікація	2	2	2	2	1	2	2	1	2	2	×	2	2	2	2	×	×	×	×	2	2	2	2	1	1	2	1,81	0,90	
квadrant № 14 матриці розвитку автомобілебудівних підприємств																													
інтенсифікація	2	2	2	×	×	2	2	1	2	2	×	2	2	2	×	2	2	×	×	×	×	2	2	×	1	2	1,88	0,94	
квadrant № 15 матриці розвитку автомобілебудівних підприємств																													
інтенсифікація	2	×	2	×	×	×	2	1	×	×	2	×	×	×	×	×	2	×	×	×	×	×	×	×	1	×	1,71	0,86	
квadrant № 16 матриці розвитку автомобілебудівних підприємств																													
модифікація	2	×	1	×	×	×	2	1	×	×	2	×	×	×	×	×	×	2	×	×	×	×	×	×	1	×	1,57	0,79	
модернізація	2	×	2	×	×	×	2	1	×	×	2	×	×	×	×	×	×	2	×	×	×	×	×	×	1	×	1,71	0,86	
квadrant № 17 матриці розвитку автомобілебудівних підприємств																													
реконструкція	2	2	1	×	×	1	2	2	×	2	×	1	1	1	×	2	×	2	×	×	×	1	2	×	1	1	1,50	0,75	
реінжиніринг	2	2	2	×	×	1	2	2	×	2	×	2	2	2	×	2	×	2	×	×	×	1	2	×	1	1	1,75	0,88	
квadrant № 18 матриці розвитку автомобілебудівних підприємств																													
реструктуризація	2	2	2	1	1	1	1	2	×	2	×	2	1	1	2	2	×	×	2	×	1	1	1	1	1	1	1,43	0,71	
квadrant № 19 матриці розвитку автомобілебудівних підприємств																													
екстенсифікація	2	2	1	2	1	2	2	2	1	2	×	2	2	2	×	2	×	×	×	×	×	1	2	1	1	2	1,68	0,84	
кластеризація	2	2	2	2	2	2	2	2	2	2	×	2	1	1	×	2	×	×	×	×	×	2	2	2	1	1	1,79	0,89	
квadrant № 20 матриці розвитку автомобілебудівних підприємств																													
перепрофілювання	2	×	1	1	1	1	2	1	×	2	×	2	2	1	×	×	×	×	×	×	1	×	1	1	1	1	1,33	0,67	
диверсифікація	2	×	1	2	1	2	2	1	×	2	×	2	2	1	×	×	×	×	×	×	×	1	×	2	1	2	1,60	0,80	
квadrant № 21 матриці розвитку автомобілебудівних підприємств																													
перепрофілювання	2	×	1	1	1	1	2	1	×	2	×	2	2	1	×	×	×	×	×	×	×	1	×	1	1	1	1,33	0,67	
диверсифікація	2	×	1	2	1	2	2	1	×	2	×	2	2	1	×	×	×	×	×	×	×	1	×	2	1	2	1,60	0,80	

* $K_{\text{гам}}$ – коефіцієнт гармонізації (віношення середньої бальної оцінки до максимальної бальної оцінки. Інтерпретація бальних оцінок: 0 – гармонізація відсутня; 1 – часткова гармонізація; 2 – повна гармонізація).

Таблица 3

Гармонізація елементів державної стратегії розвитку легкового автомобілебудування України

[розроблено автором]

Варіації	Стратегії розвитку виробників легкових автомобілів					K _{гарт}
	«Промавтоінвест»		«Богдан»	«Єврокар»		
	модифікація	диверсифікація	санація	інтеграція	ревіталізація	
варіант 1	•	•	•	•	•	0,81
варіант 2		•	•	•	•	0,83
варіант 3	•		•	•	•	0,81
варіант 4	•	•	•	•		0,82
варіант 5	•	•	•		•	0,79
варіант 6	•		•	•		0,81
варіант 7	•		•		•	0,78
варіант 8		•	•	•		0,84
варіант 9		•	•		•	0,80

Таблица 4

Гармонізація елементів державної стратегії розвитку вантажного автомобілебудування України

[розроблено автором]

Варіації	Стратегії розвитку виробників вантажних автомобілів				K _{горм}
	«Промавтоінвест»		«Богдан»	«АвтоКрАЗ»	
	класифікація	стабілізація	санация	санация	
варіант 1	●		●	●	0,83
варіант 2		●	●	●	0,80
варіант 3	●	●	●	●	0,82

Таблиця 5

Гармонізація елементів державної стратегії розвитку автобусобудування України [розроблено автором]

Варіації	Стратегії розвитку виробників автобусів											K _{гарт}
	«Промавтоінвест»		«Богдан»		«БАЗ»	«Часівоявські автобуси»		«Чернігівський автозавод»		«Черкаський автобус»		
	кластери-зація	стабілі-зація	реоргані-зація	реінжині-ринг	санація	модифі-кація	диверси-фікація	кластери-зація	стабілі-зація	інтегра-ція	ревіта-лізація	
1	2	3	4	5	6	7	8	9	10	11	12	13
варіант 1	•	•	•	•	•	•	•	•	•	•	•	0.82
варіант 2		•	•	•	•	•	•	•	•	•	•	0.82
варіант 3	•		•	•	•	•	•	•	•	•	•	0.82
варіант 4	•	•		•	•	•	•	•	•	•	•	0.83
варіант 5	•	•	•		•	•	•	•	•	•	•	0.82
варіант 6	•	•	•	•	•		•	•	•	•	•	0.83
варіант 7	•	•	•	•	•	•		•	•	•	•	0.82
варіант 8	•	•	•		•	•	•		•	•	•	0.82
варіант 9	•	•	•	•	•		•	•		•	•	0.82
варіант 10	•	•	•	•	•	•	•	•	•		•	0.81
варіант 11	•	•	•	•	•					•		0.82
варіант 12	•		•		•	•	•	•	•	•	•	0.82
варіант 13	•			•	•	•	•	•	•	•	•	0.83
варіант 14		•	•		•	•	•		•		•	0.81
варіант 15		•		•	•	•	•	•	•	•	•	0.82
варіант 16	•		•		•	•		•	•	•	•	0.82
варіант 17	•			•	•	•		•	•	•	•	0.83
варіант 18	•		•		•		•	•	•	•	•	0.83
варіант 19	•			•	•		•	•	•	•	•	0.84
варіант 20		•	•		•	•		•	•	•	•	0.81
варіант 21		•	•		•		•	•	•	•	•	0.82
варіант 22		•		•	•	•		•	•	•	•	0.82
варіант 23		•		•	•		•	•	•	•	•	0.83
варіант 24	•		•	•	•	•		•	•	•	•	0.82
варіант 25	•		•	•	•		•	•	•	•	•	0.83
варіант 26		•	•	•	•	•		•	•	•	•	0.81
варіант 27		•	•	•	•		•	•	•	•	•	0.82
варіант 28	•	•	•		•	•		•	•	•	•	0.82
варіант 29	•	•	•		•		•	•	•	•	•	0.83
варіант 30	•	•		•	•	•		•	•	•	•	0.83
варіант 31	•	•		•	•		•	•	•	•	•	0.84
варіант 32	•		•		•	•		•		•	•	0.82
варіант 33	•		•		•	•			•	•	•	0.81
варіант 34	•		•		•		•	•		•	•	0.83
варіант 35	•		•		•		•		•		•	0.82
варіант 36	•			•	•	•		•		•	•	0.84
варіант 37	•			•	•	•			•	•	•	0.83
варіант 38	•			•	•		•	•		•	•	0.85
варіант 39	•			•			•		•		•	0.84
варіант 40		•	•		•	•		•		•	•	0.81
варіант 41		•	•		•	•			•	•	•	0.80
варіант 42		•	•		•		•	•		•	•	0.82
варіант 43		•	•		•		•		•	•	•	0.81
варіант 44		•		•	•	•		•		•	•	0.83
варіант 45		•		•	•	•			•	•	•	0.82
варіант 46		•		•	•		•	•		•	•	0.84
варіант 47		•		•	•		•		•	•	•	0.83
варіант 48	•	•	•		•	•		•		•	•	0.82
варіант 49	•	•	•		•	•			•	•	•	0.81
варіант 50	•	•	•		•		•	•		•	•	0.83
варіант 51	•	•	•		•		•		•	•	•	0.82
варіант 52	•	•		•	•	•		•		•	•	0.83
варіант 53	•	•		•	•		•	•		•	•	0.84
варіант 54	•	•		•	•		•		•	•	•	0.83
варіант 55	•	•		•	•	•			•	•	•	0.82
варіант 56	•		•	•	•	•		•		•	•	0.82
варіант 57	•		•	•	•	•			•	•	•	0.82
варіант 58	•		•	•	•		•	•		•	•	0.83
варіант 59	•		•	•	•		•		•	•	•	0.82
варіант 60		•	•	•	•	•		•		•	•	0.82
варіант 61		•	•	•	•	•			•	•	•	0.81
варіант 62		•	•	•	•		•	•		•	•	0.82
варіант 63		•	•	•	•		•		•	•	•	0.82
варіант 64	•		•		•	•	•	•		•	•	0.82
варіант 65	•		•		•	•	•		•	•	•	0.81
варіант 66	•			•	•	•	•	•		•	•	0.83
варіант 67	•			•	•	•	•		•	•	•	0.83
варіант 68		•	•		•	•	•	•		•	•	0.81
варіант 69		•	•		•	•	•		•	•	•	0.80
варіант 70		•		•	•	•	•	•		•	•	0.83
варіант 71		•		•	•	•	•		•	•	•	0.82
варіант 72	•	•	•	•	•	•		•		•	•	0.82
варіант 73	•	•	•	•	•	•			•	•	•	0.81
варіант 74	•	•	•	•	•		•	•		•	•	0.83
варіант 75	•	•	•	•	•		•		•	•	•	0.82

Продовження табл. 5

1	2	3	4	5	6	7	8	9	10	11	12	13
варіант 76	•	•	•		•	•	•	•		•	•	0,82
варіант 77	•	•	•		•	•	•		•	•	•	0,81
варіант 78	•	•		•	•	•	•	•		•	•	0,83
варіант 79	•	•		•	•	•	•		•	•	•	0,82
варіант 80	•		•	•	•	•	•	•		•	•	0,82
варіант 81	•		•	•	•	•	•		•	•	•	0,82
варіант 82		•	•	•	•	•	•	•		•	•	0,82
варіант 83		•	•	•	•	•	•		•	•	•	0,81
варіант 84	•		•		•	•		•		•		0,82
варіант 85	•		•		•	•		•			•	0,81
варіант 86	•		•		•	•			•	•		0,81
варіант 87	•		•		•	•			•		•	0,80
варіант 88	•		•		•		•	•		•		0,84
варіант 89	•		•		•		•	•			•	0,82
варіант 90	•		•		•		•		•	•		0,82
варіант 91	•		•		•		•		•		•	0,81
варіант 92	•			•	•	•		•		•		0,84
варіант 93	•			•	•	•		•			•	0,83
варіант 94	•			•	•	•			•	•		0,83
варіант 95	•			•	•	•			•		•	0,81
варіант 96	•			•	•		•	•		•		0,85
варіант 97	•			•	•		•	•			•	0,84
варіант 98	•			•	•		•		•	•		0,84
варіант 99	•			•	•		•		•		•	0,83
варіант 100		•	•		•	•		•		•		0,81
варіант 101		•	•		•	•		•			•	0,80
варіант 102		•	•		•	•			•	•		0,80
варіант 103		•	•		•	•			•		•	0,78
варіант 104		•	•		•		•	•		•		0,82
варіант 105		•	•		•		•	•			•	0,81
варіант 106		•	•		•		•		•	•		0,81
варіант 107		•	•		•		•		•		•	0,80
варіант 108		•		•	•	•		•		•		0,83
варіант 109		•		•	•	•		•			•	0,81
варіант 110		•		•	•	•			•	•		0,82
варіант 111		•		•	•	•			•		•	0,80
варіант 112		•		•	•		•	•		•		0,84
варіант 113		•		•	•		•	•			•	0,83
варіант 114		•		•	•		•		•	•		0,83
варіант 115		•		•	•		•		•		•	0,81
варіант 116	•	•	•		•	•		•		•		0,82
варіант 117	•	•	•		•	•		•			•	0,81
варіант 118	•	•	•		•	•			•	•		0,81
варіант 119	•	•	•		•	•			•		•	0,80
варіант 120	•	•	•		•		•	•		•		0,83
варіант 121	•	•	•		•		•	•			•	0,82
варіант 122	•	•	•		•		•		•	•		0,82
варіант 123	•	•	•		•		•		•		•	0,81
варіант 124	•	•		•	•	•		•		•		0,84
варіант 125	•	•		•	•	•		•			•	0,82
варіант 126	•	•		•	•	•			•	•		0,83
варіант 127	•	•		•	•	•			•		•	0,81
варіант 128	•	•		•	•		•	•		•		0,85
варіант 129	•	•		•	•		•	•			•	0,83
варіант 130	•	•		•	•		•		•	•		0,84
варіант 131	•	•			•		•		•		•	0,82
варіант 132	•	•	•	•	•	•		•		•		0,83
варіант 133	•	•	•	•	•	•		•			•	0,81
варіант 134	•	•	•	•	•	•			•	•		0,82
варіант 135	•	•	•	•	•	•			•		•	0,80
варіант 136	•	•	•	•	•		•	•		•		0,83
варіант 137	•	•	•	•	•		•	•			•	0,82
варіант 138	•	•	•	•	•				•	•		0,83
варіант 139	•	•	•	•	•		•		•		•	0,81
варіант 140	•		•	•	•	•		•		•		0,83
варіант 141	•		•	•	•	•		•			•	0,81
варіант 142	•		•	•	•	•			•	•		0,82
варіант 143	•		•	•	•	•			•		•	0,80
варіант 144	•		•	•	•		•	•		•		0,84
варіант 145	•		•	•	•			•			•	0,82
варіант 146	•		•	•	•		•		•	•		0,83
варіант 147	•		•	•	•		•		•		•	0,81
варіант 148		•	•	•	•	•		•		•		0,82
варіант 149		•	•	•	•	•		•			•	0,80
варіант 150		•	•	•	•	•			•	•		0,81
варіант 151		•	•	•	•	•			•		•	0,79
варіант 152		•	•	•	•	•	•	•		•		0,83
варіант 153		•	•	•	•		•	•			•	0,81
варіант 154		•	•	•	•		•		•	•		0,82
варіант 155		•	•	•	•		•		•		•	0,80
варіант 156	•	•	•	•	•	•	•	•		•		0,82

Продовження табл. 5

1	2	3	4	5	6	7	8	9	10	11	12	13
варіант 157	•	•	•	•	•	•	•	•	•	•	•	0,81
варіант 158	•	•	•	•	•	•	•	•	•	•	•	0,82
варіант 159	•	•	•	•	•	•	•	•	•	•	•	0,81
варіант 160	•	•	•	•	•	•	•	•	•	•	•	0,82
варіант 161	•	•	•	•	•	•	•	•	•	•	•	0,81
варіант 162	•	•	•	•	•	•	•	•	•	•	•	0,81
варіант 163	•	•	•	•	•	•	•	•	•	•	•	0,80
варіант 164	•	•	•	•	•	•	•	•	•	•	•	0,84
варіант 165	•	•	•	•	•	•	•	•	•	•	•	0,82
варіант 166	•	•	•	•	•	•	•	•	•	•	•	0,83
варіант 167	•	•	•	•	•	•	•	•	•	•	•	0,81
варіант 168	•	•	•	•	•	•	•	•	•	•	•	0,83
варіант 169	•	•	•	•	•	•	•	•	•	•	•	0,81
варіант 170	•	•	•	•	•	•	•	•	•	•	•	0,82
варіант 171	•	•	•	•	•	•	•	•	•	•	•	0,81
варіант 172	•	•	•	•	•	•	•	•	•	•	•	0,82
варіант 173	•	•	•	•	•	•	•	•	•	•	•	0,81
варіант 174	•	•	•	•	•	•	•	•	•	•	•	0,81
варіант 175	•	•	•	•	•	•	•	•	•	•	•	0,80

Максимізація значень коефіцієнтів гармонізації елементів державної стратегії розвитку автобусобудування України досягається при реалізації ПрАТ «Промавтоінвест» стратегії кластеризації, корпорацією «Богдан» – стратегії реінжинірингу, ПрАТ «БАЗ» – стратегії санації, ПрАТ «Часівоярські автобуси» – стратегії диверсифікації, ПрАТ «Чернігівський автозавод» – стратегії кластеризації, ПАТ «Черкаський автобус» – стратегії інтеграції.

ВИСНОВКИ

У разі реалізації досліджених елементів матриці стратегій розвитку автомобілебудівних підприємств і уніфікованої моделі державного регулювання розвитку автомобільної промисловості, коефіцієнт гармонізації елементів державної стратегії розвитку автомобілебудування України, розробленої на засадах гармонізаційного підходу, буде становити 0,84.

Список використаних джерел

1. Про затвердження переліку пріоритетних галузей економіки: Розпорядження Кабінету Міністрів України від 14 серпня 2013 р., № 843-р. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/843-2013-p> (дата звернення: 13.05.2019).
2. Dmitriyev I., Shevchenko I. Problems and prospects of

development of the automotive industry in Ukraine. *Periodyk naukowy Akademii Polonijnej*. 2017. № 20 (2017). pp. 11-23.

3. Шевченко І.Ю. Інтегральна оцінка конкурентоспроможності автомобілебудівних підприємств України. *Проблеми і перспективи розвитку підприємництва*. 2018. № 2(21). С. 211-233.

4. Шевченко І.Ю. Гармонізаційна модель формування державної стратегії розвитку автомобілебудування. *Економіка. Фінанси. Право*. 2019. № 4/1. С. 34-38.

References

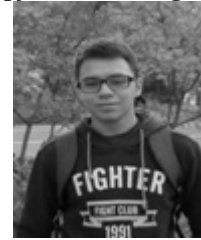
1. On approval of the list of the priority sectors of the economy: Order of the Cabinet of Ministers of Ukraine dated August 14, 2013, No 843-r. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/843-2013-p> (in Ukrainian)
2. Dmitriyev I., Shevchenko I. Problems and prospects of development of the automotive industry in Ukraine. *Periodyk naukowy Akademii Polonijnej*. 2017. № 20 (2017). pp. 11-23.
3. Shevchenko I.Yu. Integral assessment of the competitiveness of the automotive enterprises of Ukraine. *Problems and prospects of the entrepreneurship development*. 2018. № 2(21). pp. 211-233. (in Ukrainian)
4. Shevchenko I.Yu. Harmonization model for the formation of the state strategy of the automotive industry development. *Economics. Finances. Law*. 2019. № 4/1. pp. 34-38. (in Ukrainian)

МАСЛЕННИКОВ

Євген Іванович
evgenmaslennikov@ukr.net

УДК 336.221

ГУСЕВ

Артем Олександрович
onuepfartemhusiev@ukr.netОПТИМІЗАЦІЯ ПОДАТКОВИХ
ПЛАТЕЖІВ ТА ЇЇ ВПЛИВ НА РІВЕНЬ
ДОХОДІВ ДЕРЖАВНОГО БЮДЖЕТУOPTIMIZATION OF TAX PAYMENTS AND
ITS IMPACT ON THE INCOME OF THE
STATE BUDGETд.е.н., професор, Одеський
національний університет
імені І.І. Мечниковастудент, Одеський національний
університет імені І.І. Мечникова*MASLENNIKOV Yevhen Ivanovych – Doctor of Economics, Professor, Odesa National University after I.I. Mechnykov**HUSIEV Artem Oleksandrovych – student, Odesa National University after I.I. Mechnykov*

У статті досліджено теоретико-методологічні основи оптимізації податкових платежів та її вплив на рівень доходів державного бюджету. Визначено основні типи податкової політики за різними класифікаційними ознаками, види податкових ставок. Проаналізовано чинну систему оподаткування України, виявлено її основні переваги і недоліки, а також запропоновано основні шляхи її вдосконалення й оптимізації. Встановлено взаємозв'язок між організацією системи оподаткування держави та ефективністю податкових надходжень до державного бюджету й розвитком національної економіки в цілому.

* * *

В статье исследованы теоретико-методологические основы оптимизации налоговых платежей и ее влияние на уровень доходов государственного бюджета. Определены основные типы налоговой политики по разным классификационным признакам, виды налоговых ставок. Проанализирована действующая система налогообложения Украины, определены ее основные преимущества и недостатки, а также предложены основные пути ее усовершенствования и оптимизации. Установлена взаимосвязь между организацией системы налогообложения Украины и эффективностью налоговых поступлений в государственный бюджет и развитием национальной экономики в целом.

* * *

The article deals with theoretical and methodological foundations of the optimization of tax payments and its impact on the income of the state budget. The main types of the tax policy according to different classification criteria: according to the economic factors (fiscal, regulating and combinational) and according to the extent of the state regulation (discretionary and non-discretionary) and types of tax rates (progressive, regressive and proportional) are determined. The current system of taxation of Ukraine is analyzed, its main advantages and disadvantages are determined and the main ways of its improvement and optimization are proposed. The relationship between the organization of the tax system and the efficiency of tax revenues to the state budget and the development of the national economy in general is fixed. Optimization of tax system of Ukraine consists of the following components: a selection of the most effective type of tax policy; selecting the use a specific model of taxation (use of certain tax rates); the use of measures to optimize the structure of tax revenues to the State budget. Maximize the revenue of the State budget and the growth of the national economy will: combinational type of tax policy, which provides for the establishment of the average tax rates, allowing you to simultaneously fill in adequately state the budget and create conditions to provide a low level of shadow sector of the economy; the application of the proportional model of taxation, the introduction and progressive rates in case of high culture of paying taxes; providing a high level of tax revenues to the State budget at the expense of direct taxes, the adoption of measures to reduce the share of value-added tax revenue budget for the tax system of Ukraine is particularly actually.

Ключові слова: оптимізація податкових платежів, доходи державного бюджету, система оподаткування, податкова політика, податкові ставки, податкове навантаження, національна економіка

Ключевые слова: оптимизация налоговых платежей, доходы государственного бюджета, система налогообложения, налоговая политика, налоговые ставки, налоговая нагрузка, национальная экономика

Keywords: optimization of the tax payments, income of the state budget, system of taxation, tax policy, tax rates, tax burden, national economy

ВСТУП

Оптимізація системи оподаткування України, що дозволить, з одного боку, зменшити податковий тягар для платників податків, з іншого – збільшити доходи Державного бюджету України за рахунок податкових надходжень.

Дослідженню теоретико-методологічної складової оптимізації податкових платежів присвячені наукові

праці українських і зарубіжних вчених: А. Скрипника, Т. Єфименко, В. Загорського, П. Мельника, А. Крисоватого, А. Соколова, А. Соколовської, В. Федосова, Ю. Іванова, М. Кучерявенка, С. Юрія, М. Литвина, К. Брауера, О. Десятнюка, К. Шмельова, Є. Масленнікова та інших. У працях науковців охарактеризовано й проаналізовано певні елементи системи оподаткування (податкові ставки, податкове навантаження, податкова

політика тощо), наведено пропозиції стосовно основних напрямів її вдосконалення.

Відсутність єдиної думки стосовно визначення шляхів реформування системи оподаткування України з урахуванням певних національних особливостей – основна невирішена проблема науковців.

МЕТА РОБОТИ – дослідити вплив організації податкових платежів на рівень доходів державного бюджету; визначити шляхи оптимізації системи оподаткування України на мікро- і макроекономічному рівнях.

МЕТОДИ ДОСЛІДЖЕННЯ

У статті були використані наступні загальнонаукові та специфічні методи дослідження: системний та морфологічний аналіз, порівняння, узагальнення, графічний метод.

РЕЗУЛЬТАТИ

Характеризуючи поняття податкової системи, слід чітко розмежовувати два основних підходи стосовно його визначення:

1. Податкова система – сукупність податків і платежів податкового характеру, що на законодавчому рівні закріплені в державі;

2. Податкова система – включає в себе механізми нарахування, сплати податків, а також контролю й відповідальності за порушення податкового законодавства.

Слід зазначити, що поняття «податкова система» і «система оподаткування» відрізняються, насамперед, обсягом значення (поняття «податкова система» є більш широким, оскільки включає також платників податків і контролюючі органи).

Так, система оподаткування – сукупність податків і зборів, які встановлені чинним законодавством, а також механізмів і способів їх розрахунку і сплати до

державного бюджету всіх рівнів [1, с. 96-97].

Основними складовими системи оподаткування є:

- типи податкової політики;
- види податкових ставок;
- сукупність податків і платежів податкового характеру як основних джерел доходів державного бюджету.

Податкова політика – діяльність держави у сфері встановлення, правового регулювання й організації стягнення податків і податкових платежів до державного бюджету всіх рівнів [2, с. 117].

Залежно від економічних чинників, держава реалізує один з трьох типів податкової політики:

- фіскальний (високий рівень податкових ставок);
- регулюючий (низький рівень податкових ставок);
- комбінаційний (рівноважний) (середній рівень податкових ставок) [3, с. 116-117].

Фіскальний тип податкової політики передбачає встановлення максимальних податкових ставок, податкове навантаження для платників – найбільше. Така політика враховує лише фіскальні інтереси держави. Зокрема, фіскальна політика є характерною для України (особливо періоду 1990-их – початку 2000-их рр.). На перший погляд, високі податкові ставки мають призводити до збільшення доходів державного бюджету. Проте у зв'язку з підвищенням податкового навантаження платників податків, створюються умови для розвитку тіньової економіки або вивільнення грошових коштів з-під оподаткування через офшорні зони. Як наслідок, така податкова політика зазвичай не сприяє максимальному наповненню державного бюджету. Залежність між типом податкової політики та обсягом податкових надходжень до державного бюджету визначає крива Лаффера (рис. 1).

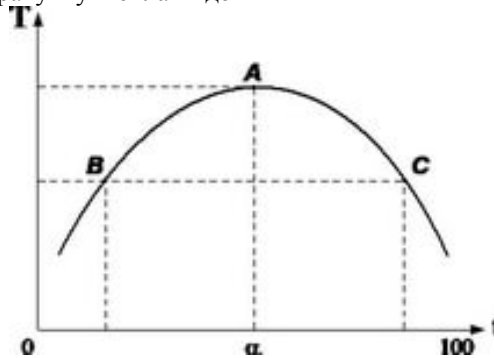

Рис. 1. Крива Лаффера [4]

У кривій Лаффера (рис. 1) фіскальна податкова політика відображається в точці С.

При цьому доходи державного бюджету від податкових надходжень (Т) за високих податкових ставок не будуть найвищими.

Слід зазначити, що встановлення податкових ставок на високому рівні може призвести і до зворотного ефекту – збільшення податкових надходжень. Зокрема, ставки прибуткового податку з фізичних осіб у Скандинавських країнах в окремих випадках можуть перевищувати 50 %, що, однак, істотно не збільшує рівень тіньової економіки, і, як наслідок, збільшує рівень податкових надходжень за рахунок високих податкових ставок (дохід від фіскальної політики значно

перевищує втрати внаслідок ухилення від оподаткування). Це пов'язано, насамперед, з високим рівнем податкової культури Скандинавських країн.

Регулюючий тип податкової політики передбачає встановлення низьких податкових ставок, податкове навантаження для платників – найменше. Така політика, на відміну від фіскальної, враховує інтереси головним чином платників податків. Головною перевагою даного типу податкової політики є незначний рівень тіньової економіки внаслідок низького податкового тягаря. Як наслідок, більшість податкових платежів надійдуть до державного бюджету. Основним недоліком регулюючої податкової політики є низький рівень доходів внаслідок низьких податкових ставок;

держава матиме у своєму розпорядженні значно менше грошових коштів на проведення різноманітних соціальних програм.

У кривій Лаффера (рис. 1) регулююча податкова політика відображається в точці В.

Така податкова політика може бути ефективною для держав з низьким рівнем культури сплати податків (у тому числі для України).

Комбінаційний (рівноважний) тип податкової політики передбачає встановлення середніх податкових ставок, податкове навантаження для платників – помірне. Така податкова політика поєднує фіскальні інтереси держави та інтереси платників податків. Зазвичай, з точки зору максимізації доходів державного бюджету, найбільш ефективним є встановлення середніх податкових ставок, за яких, з одного боку, обсяг податкових надходжень буде достатнім для фінансування соціальних фондів, з іншого – рівень податкового навантаження для юридичних і фізичних осіб не сприятиме активному розвитку тіньової економіки.

У кривій Лаффера (рис. 1) комбінаційна (рівноважна) податкова політика відображається в точці А.

За середнього рівня податкової ставки (t) (у точці α), рівень податкових надходжень (T) буде максимальним.

Однак під впливом інших факторів (у першу чергу, рівня податкової культури), оптимальний рівень податкової ставки (точка α) може переміститись у той чи інший бік. Так, для України, податкова ставка, що забезпечить максимальний дохід державного бюджету, буде нижчою, ніж для більшості європейських країн.

Податкова політика також може бути дискреційною і недискреційною (в залежності від рівня впливу держави на систему оподаткування і податкову систему загалом).

Дискреційна податкова політика – сукупність заходів держави, спрямовані на забезпечення повної зайнятості та перерозподілу ВВП шляхом зміни державних видатків, системи оподаткування та підходів до формування державного бюджету в цілому. Так, основними засобами дискреційної політики можуть бути:

- соціальні програми;
- управління податковим навантаженням;
- державні інвестиції тощо.

Дискреційна політика буває стимулюючою і стримуючою.

Стимулююча дискреційна політика передбачає збільшення сукупного попиту за допомогою зниження податків та збільшенням державних витрат. Головною метою такої політики є забезпечення економічного росту країни.

Стримуюча дискреційна політика передбачає зниження сукупного попиту за допомогою підвищення податків та зниженням державних витрат. Основна мета цієї політики – стримування інфляції.

Таким чином, стимулююча політика призводить до зменшення доходів і збільшення видатків державного бюджету, однак, при цьому забезпечується збільшення попиту й економічне зростання. Стримуюча політика дозволяє збільшити доходи державного бюджету шляхом підвищення податків; використовується, як правило, у період т.з. «перегріву» економіки з метою знизити надлишковий попит й інфляцію.

Недискреційна податкова політика – автоматична

політика, за якої доходи і видатки державного бюджету регулюються ринком без безпосереднього втручання уряду.

Податкова ставка – розмір податкових нарахувань на одиницю чи від одиниці виміру бази оподаткування [5, ст. 25.1]. Залежно від методу встановлення ставки податку поділяються на специфічні і адвалорні.

Специфічні податкові ставки передбачають встановлення фіксованої величини розміру податкових нарахувань стосовно кожної одиниці бази оподаткування [5, ст. 28.1]. Прикладом специфічних податкових ставок в Україні є акцизний податок (встановлюється на більшість підакцизних товарів). Слід зазначити, що специфічні ставки недоцільно застосовувати на прямі податки, оскільки такі ставки зовсім не враховують платоспроможність платників, а отже не сприяють максимізації доходів державного бюджету та призводять до максимального податкового навантаження для платників податків з низьким рівнем доходів.

Адвалорні податкові ставки передбачають встановлення розміру податкових нарахувань у відсотковому або кратному відношенні до одиниці вартісного виміру бази оподаткування [5, ст. 28.2]. У системі оподаткування України переважають адвалорні ставки (ПДВ, податок на прибуток підприємств, ПДФО, акцизний податок на окремі товари тощо).

Залежно від рівня податкового навантаження для платників податків розрізняють наступні види адвалорних ставок:

- прогресивні;
- регресивні;
- пропорційні.

Прогресивні ставки встановлюються з метою збільшити доходи державного бюджету за рахунок більшого податкового навантаження для платників з високим рівнем доходів, що має призвести до зменшення соціальної стратифікації населення за доходами. Так, прогресивні податкові ставки передбачають збільшення податкової ставки із ростом бази оподаткування. Прогресивне оподаткування успішно використовується в економічно розвинених країнах Західної Європи. Зокрема, у Франції при річному доході, що не перевищує 6000 Євро, прибутковий податок з фізичних осіб не стягується (використовується ставка 0 %), а при річному доході понад 1 мільйон Євро – податкова ставка становить 75 % [3]. Проте впровадження прогресивного оподаткування в Україні не забезпечить максимальне наповнення державного бюджету, в першу чергу, через низький рівень культури сплати податків і, як наслідок, розвиток тіньового сектору економіки. Іншим істотним недоліком прогресивних адвалорних податкових ставок є відсутність стимулювання до збільшення доходів, оскільки за даної моделі оподаткування зі збільшенням доходів збільшуватиметься і податкове навантаження для платників податків.

Регресивні ставки передбачають зменшення податкової ставки із ростом бази оподаткування (у разі збільшення абсолютної суми сплати податку). Основною ідеєю впровадження регресивних податкових ставок є стимулювання фізичних і юридичних осіб до збільшення власних доходів через зменшення податкового навантаження зі зростанням доходів. Проте на

сьогоднішній день у світовій практиці регресивні ставки застосовуються рідко, оскільки така модель оподаткування лише частково враховує платоспроможність населення, за регресивного оподаткування найбільший податковий тягар матимуть платники з низьким рівнем доходів, що призведе до:

- підвищення соціального розшарування населення за доходами;

- зниження доходів державного бюджету (зниження податкової ставки при більшій податковій базі призведе до більших втрат коштів державного бюджету, ніж додаткові надходження за рахунок підвищення податкової ставки при низькій податковій базі).

Слід зазначити, що пропорційні податкові ставки на непрямі податки (ПДВ, акцизний податок, мито) фактично мають характер регресивних ставок, оскільки об'єктом оподаткування непрямих податків є видатки на споживання. При цьому непрямі податки стягуються без урахування платоспроможності, тобто платники непрямих податків з різним рівнем доходів сплачують до бюджету однакову суму податкових платежів на той самий товар (податкове навантаження знижується при збільшенні доходів, що свідчить про регресивний характер непрямих податків, незважаючи на фіксовану податкову ставку).

Пропорційні ставки означають встановлення фіксованого розміру ставки податку незалежно від бази оподаткування. У системі оподаткування України всі адвалорні ставки є пропорційними. Пропорційне оподаткування не призводить до зміни рівня соціальної стратифікації населення за доходами, оскільки податкове навантаження платників податків з будь-яким рівнем доходів є однаковим. Впровадження пропорційних податкових ставок сприяє найбільшому рівню податкових надходжень до державного бюджету, що пов'язано також з відсутністю умов для розвитку тіньового сектору економіки, бо податковий тягар для платників з високим рівнем доходів (які найбільше впливають на формування доходів державного бюджету) є значно нижчим, на відміну від прогресивного оподаткування. Особливо це стосується України та інших країн з низьким рівнем культури сплати податків.

Проте у зв'язку із застосуванням різних податкових пільг: податкова соціальна пільга (ПСП), неоподатковуваний мінімум доходів громадян та інші, пропорційна система оподаткування може мати прихований прогресивний характер (в Україні на сьогоднішній день усунуто прогресивний характер системи оподаткування шляхом підвищення рівня мінімальної заробітної плати; ПСП в Україні, хоча і передбачена чинним законодавством, фактично не застосовується, оскільки мінімальна заробітна плата у понад 2 рази перевищує прожитковий мінімум) [6, ст. 7-8].

Таким чином, максимізації податкових надходжень найбільше сприятимуть прогресивні чи пропорційні податкові ставки в залежності від рівня податкової культури в країні.

У відповідності до ст. 9-10 Податкового кодексу України (ПКУ), в Україні стягуються наступні загальнодержавні і місцеві податки і збори:

Загальнодержавні податки і збори:

- 1) Податок на прибуток підприємств;
- 2) Податок на доходи фізичних осіб (ПДФО);

- 3) Податок на додану вартість (ПДВ);

- 4) Акцизний податок;

- 5) Екологічний податок;

- 6) Рентна плата;

- 7) Мито [5, ст. 9].

Відповідно до п. 16-1 підрозд. 10 розд. XX ПКУ, в Україні тимчасово також стягується військовий збір.

Місцеві податки і збори:

- 1) Податок на майно;

- 2) Єдиний податок;

- 3) Збір за місця для паркування транспортних засобів;

- 4) Туристичний збір [5, ст. 10].

На рівень доходів загальнодержавного бюджету впливають загальнодержавні податки і збори.

Аналізуючи доходи Державного бюджету України на 2019 р. (1026 млрд. грн.), слід зазначити, що основну питому вагу доходів (83,8 %) складають податкові надходження (понад 860 млрд. грн.).

Структура податкових надходжень Державного бюджету України на 2019 р. сформована на рис. 2.

Так, основними джерелами податкових надходжень до Державного бюджету України на 2019 р. є (рис. 2):

- ПДВ (50,5 %);

- акцизний податок (15,1 %);

- ПДФО (12,3 %);

- податок на прибуток підприємств (11,1 %).

Слід зазначити, що в системі оподаткування України у структурі податкових надходжень до Державного бюджету України на 2019 р. основну питому вагу займають непрямі податки: ПДВ, акцизний збір, мито (69,7 %). Це свідчить про неефективність системи оподаткування України, оскільки непрямі податки не сприяють економічному зростанню, адже вони стягуються із витрат на споживання і мають регресивний характер, тобто не враховують платоспроможність платників. При цьому непрямі податки призводять до порушення рівноваги між попитом і пропозицією, так як видатки споживачів складаються не лише із собівартості товарів і прибутку виробників, а й також із суми непрямих податків.

Окремо слід звернути увагу на дуже високу частку ПДВ у структурі податкових надходжень (понад 50 %), що складає 42,3 % від усіх доходів Державного бюджету України на 2019 р. [5, дод. 1]. Як відомо, ПДВ здійснює лише фіскальну функцію, на відміну від інших непрямих податків (акцизний податок та мито), які також здійснюють регулюючу та соціальну функції. Це свідчить про низьку ефективність ПДВ як джерела доходів державного бюджету і тому, в розвинених країнах світу частка цього податку незначна (основними податковими джерелами наповнення державного бюджету в цих країнах є ПДФО та податок на прибуток підприємств). Наприклад, у системі оподаткування США ПДВ взагалі не існує (фактично у більшості штатів ПДВ замінює місцевий податок з продажів, ставка якого не перевищує 8,25% і, як наслідок, питома вага цього податку незначна).

Отже, в Україні слід вживати заходи стосовно підвищення податкових надходжень до державного бюджету за рахунок прямих податків і поступового зниження частки непрямих податків, насамперед, ПДВ.

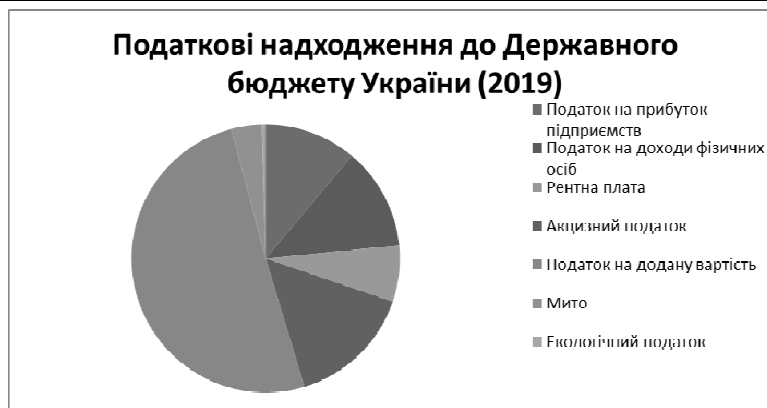

Рис. 2. Податкові надходження до Державного бюджету України (2019)
[складено авторами на основі даних [6, дод. 1]]

ВИСНОВКИ

Таким чином, оптимізація системи оподаткування України складається з наступних компонентів: вибір найбільш ефективного типу податкової політики; вибір застосування певної моделі оподаткування (використання певних податкових ставок); вживання заходів стосовно оптимізації структури податкових надходжень до державного бюджету.

Максимізації доходів державного бюджету та зростанню національної економіки сприятимуть: комбінаційний тип податкової політики, який передбачає встановлення середніх податкових ставок, що дозволяє одночасно наповнювати у достатньому обсягу державний бюджет та створювати умови для забезпечення низького рівня тіньового сектору економіки; застосування пропорційної моделі оподаткування, можливе впровадження і прогресивних ставок у випадку високої культури сплати податків; забезпечення високого рівня податкових надходжень до державного бюджету за рахунок прямих податків, прийняття заходів стосовно зниження частки ПДВ у доходах бюджету, що для системи оподаткування України є особливо актуально.

Список використаних джерел

1. Крисоватий А.І., Іванов Ю.Б., Десятнюк О.М. Податкова система: підр. Київ, 2006. 920 с.
2. Юрій С.І., Федосов В.М. Фінанси: підр., Київ, 2008. 611 с.
3. Гусев А.А. Взаимосвязь проблемы налогообложения и экономического роста. Материалы IX Міжнародного круглого столу "Актуальні соціально-економічні та правові проблеми розвитку України та її регіонів". Одеса, 2018. С. 116-119.
4. Юодайтене О. Экономическая теория, макроэкономика. URL: <https://pandia.ru/text/78/148/14934-8.php>
5. Податковий кодекс України: Закон України від 02.12.2010 р. № 2755-VI. Дата оновлення: 01.03.2019. URL:

<https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2755-17>

6. Про Державний бюджет України на 2019 рік : Закон України від 23.11.2018 р. № 2629-VIII. Дата оновлення: 23.03.2019. URL: <https://data.rada.gov.ua/laws/show/2629-19>

7. Масленніков Є.І., Нетребська К.Ю. Трансформаційні процеси в системі податкового адміністрування. Економіка. Фінанси. Право, 2016. С. 10-14.

8. Масленніков Є.І., Яценчук Ю.Ю. Основні засади реформування податкової системи України в сучасних умовах. Науковий вісник ОДЕУ. ВАМН. Науки: економіка, політологія, історія, 2011.

References

1. Krysovatyi A.I., Ivanov Yu.B., Desiatniuk O.M. Tax system: textbook. Kyiv, 2006. 920 p. (in Ukrainian)
2. Yurii S.I., Fedosov V.M. Finance: textbook, Kyiv, 2008. 611 p. (in Ukrainian)
3. Husiev A.A. Relationship problems of taxation and economic growth. Materials of IX International round table "Actual socioeconomics and juridical issues of development of Ukraine and its regions". Odesa, 2018. pp. 116-119. (in Russian)
4. Yuodaitene O. Economic theory, macroeconomics. URL: <https://pandia.ru/text/78/148/14934-8.php> (in Russian)
5. Tax code of Ukraine : Law of Ukraine dated 02.12.2010 No. 2755-VI. Date updated: 01/03/2019. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2755-17> (in Ukrainian)
6. On the government budget of Ukraine : Law of Ukraine dated 23.11.2018. № 2629-VIII. Date updated: 23/03/2019. URL: <https://data.rada.gov.ua/laws/show/2629-19> (in Ukrainian)
7. Maslennikov Ye.I., Netrebska K.Yu. Transformation processes in the system of tax administration. Economics. Finances. Law. 2016. pp. 10-14. (in Ukrainian)
8. Maslennikov Ye.I., Yatsentiuk Yu.Yu. Basic principles of the reform of tax system of Ukraine in modern conditions. Scientific bulletin of OSEU. VAMN. Science: economics, political science, history. 2011. (in Ukrainian)

ГОЛОБУТОВСЬКИЙ

Роман Зіновійович

УДК 342.56:3.086

ОКРЕМИЙ ПОГЛЯД НА ПИТАННЯ ПРАВОВОГО СТАТУСУ СУДДІ

к.ю.н., суддя,
Дніпропетровський
окружний
адміністративний суд

A SPECIAL VIEW ON THE LAW STATUTE OF THE JUDGE

HOLOBUTOVSKIY Roman Zinoviiovych – PhD in Law, Judge, Dnipropetrovsk District Administrative Court

У статті розглядаються питання аналізу правового статусу судді. Досліджуються проблеми визначення змісту категорії правового статусу судді, її складові елементи, визначення обсягу його прав та обов'язків, аналіз їх змісту та особливості етичної поведінки судді, як складової правового статусу. Особливу увагу приділено питанням незалежності та недоторканості представників суддівського корпусу.

* * *

The article deals with the analysis of the legal status of a judge. The problems of determining the content of the category of legal status of a judge, its constituent elements, determination of the scope of its rights and obligations, analysis of their content and peculiarities of the judge's ethical behavior as a component of legal status are studied. Particular attention is paid to the independence and integrity of the judiciary.

It is stressed that in the aspect of these multidisciplinary positions of scientists, the most appropriate is to look at determining the legal status of a judge as a legal phenomenon, through the prism of such general categories as the status of a subject of law, the legal status of a person, the legal status of an official.

Summarizing all the points outlined above, one can conclude that, in the most general form, the legal status of judges is a combination of those provided for by the Constitution of Ukraine, the Law "On the Judiciary and the Status of Judges", the Code of Judicial Ethics, the requirements, restrictions, procedures for granting, suspending and termination of their powers, rights and obligations, guarantees of activity, immunity and liability measures.

Thus, the content of the status of judges, in our opinion, includes the following elements: requirements to them and restrictions; procedures for empowerment; suspension procedures; procedures for termination of authority; the scope of rights and responsibilities; system of guarantees of their activity; volume of immunity; measures of responsibility.

It is emphasized that the institution of judges' professional responsibility, forming a significant component of its legal status, is a phenomenon of a multidimensional phenomenon, in which it is possible to distinguish certain varieties that are defined by different normative categories and entail different legal consequences.

Ключові слова: правовий статус, правовий статус судді, складові правового статусу судді, права та обов'язки судді, етична поведінка судді

Keywords: legal status, legal status of a judge, components of the legal status of a judge, rights and duties of a judge, ethical behavior of a judge

ВСТУП

З моменту набуття Україною незалежності та весь період становлення самостійної держави питання проведення судової реформи не втрачає своєї актуальності. Особливого значення та нового погляду, зазначене набуло після Революції Гідності. Очікування суспільства на нові демократичні перетворення у державі, набули принципово нового змісту. Трансформаційні зміни не минули й судову гілку влади. Можна сміливо стверджувати, що стара судова реформа розпочалась новим еволюційним етапом, з моменту ухвалення Верховною Радою України ЗУ "Про відновлення довіри до судової системи України" [1].

З метою підвищення авторитету судової влади України та довіри громадян до судової гілки влади, відновлення законності і справедливості, зазначений нормативно-правовий акт передбачає проведення спеціальної перевірки суддів на предмет наявності порушення присяги судді під час ухвалення судових рішень в період Революції Гідності.

Саме з того моменту, питання правового статусу судді, змісту його прав та обов'язків, гарантій незалежності та недоторканості, унеможливлення притягнення судді за прийнятті ним рішення, які викликають суспільний резонанс, переслідування з політич-

них мотивів, намагання впливу та контролю судді повертають до себе максимальну увагу не лише з боку суддівського корпусу представників Феміди, а так само з боку наукової спільноти.

Дослідженню зазначеної проблематики свого часу приділили увагу низка вчених-правників, що підтверджує актуальність та постійний інтерес до ангажованої теми. Так загальним питанням аналізу правового статусу судді свого часу присвятили увагу: В.Б. Авер'янов, О.Ф. Андрійко, О.М. Бандурка, В.М. Бевзенко, О.І. Безпалова, Ю.П. Битяк, С.В. Ківалов, А.В. Кірмач, В.В. Коваленко, С.Г. Ковальова, Т.О. Коломоєць, В.К. Колпаков, А.Т. Комзюк, О.В. Кузьменко, Р.О. Куйбіда, Є.В. Курінний, Р.С. Мельник, О.І. Миколенко, Л.М. Москвич, О.А. Музика-Стефанчук, Д.М. Притика, О.С. Проневич, А.В. Руденко, А.О. Селіванов, В.В. Сердюк, М.І. Сірий, М.І. Смокович, Ю.С. Шемшученко та ін. Однак, незважаючи на існування великої кількості наукових праць із зазначених питань, усі вони характеризуються певною фрагментарністю або окремо застаріли.

Ми зі свого боку, спробуємо поглянути на проблему під новим кутом зору, з урахуванням останніх законодавчих змін, демократичних перетворень, очікуванням суспільства до судової влади.

МЕТА РОБОТИ

Метою даної статті стане дослідження правового статусу судді, як носія судової влади, визначення обсягу його прав та обов'язків, аналіз їх змісту та особливості етичної поведінки судді, як складової правового статусу.

МЕТОДИ ДОСЛІДЖЕННЯ

Сукупність використаних під час дослідження методів наукового пошуку викликано метою роботи. Так під час підготовки роботи було використано загальнонаукові та спеціальні методи юридичної науки, що дозволили досягнути поставлену ціль.

Насамперед, основним методом роботи став логіко-семантичний та порівняльно-правовий методи, компаративний метод був використаний для використання для визначення напрямків вдосконалення правового статусу суддів, спеціально-юридичний метод був використаний для з'ясування особливостей правового статусу суддів, системно-структурний метод та класифікації дозволив окреслити та проаналізувати складові елементи правового статусу суддів тощо.

РЕЗУЛЬТАТИ

Головним завданням судової реформи є трансформація судової влади в державному механізмі, як самостійної впливової сили, незалежної у своїй діяльності від влади законодавчої і виконавчої. Однак незалежність і самостійність суду самі по собі ще не гарантують повного успіху. Адже ефективність судової влади в цілому і, зокрема, цивілізоване правосуддя, обумовлено соціальним і правовим статусом її безпосередніх носіїв – професійних суддів.

У спеціальній вітчизняній літературі немає єдиної точки зору про поняття правового статусу судді. Відмінності підходів в основному стосуються переліку елементів, що утворюють зміст і структуру статусу. Так, одні автори під статусом суддів розуміють їх юридичне становище, тобто сукупність прав і покладених на них обов'язків, закріплених в законі. Інші дослідники поряд із системою прав і обов'язків до змісту юридичного статусу включають й інші елементи, тісно пов'язані з базовими.

Загалом, слово "статус" в перекладі з латинської означає положення, стан кого-небудь або чого-небудь. В юридичному словнику під "статусом" розуміється правове становище суб'єкта права – громадянина чи юридичної особи, що характеризується і визначається організаційно-правовою формою, статутом, свідоцтвом про реєстрацію, правами і] обов'язками, відповідальністю, повноваженнями, що випливають із законодавчих і нормативних актів [2].

Досліджуючи адміністративно-правовий статус посадових осіб судів України відзначимо, що в літературі висловлюється думка про розуміння статусу як частини, "ядра" правового становища індивіда. Поняттям "статус" охоплюються лише основні права, свободи та обов'язки людини і громадянина, повнота реалізації яких визначається громадянством і правосуб'єктністю індивіда, а також гарантіями реалізації його прав, свобод та обов'язків [3; с. 48].

Слід зауважити, що значення термінів "статус" і "становище" збігається, це слова-синоніми. Проте у літературі були висловлені пропозиції про розмежу-

вання понять правового статусу та правового положення. Здається, що в такому поділі немає особливої необхідності, оскільки смислове подвоєння терміну не сприяє чіткому сприйняттю та аналізу однієї з ключових категорій правознавства.

В юридичній енциклопедії під категорією "правовий статус" розуміється сукупність загальних прав, що визначають правосдатність та основних прав і обов'язків, невід'ємних від осіб, органів, організацій, юридичних осіб [4].

Поняття "статус судді" по-різному розуміється в юридичній літературі. Так, на думку В.С. Декаленко, адміністративно-правовий статус посадової особи суду України не є цілісною категорією, він складається з елементів, сукупність яких і становить адміністративно-правовий статус. Питання про те, які елементи входять до адміністративно-правового статусу посадової особи, є одним із найбільш дискусійних в юридичній науці [3].

Розглядаючи правовий статус судді, М.І. Клеандров зазначає, що статус судді складається з багатьох взаємодоповнюючих один одного компонентів (правового, морального, етичного, психічного, фізіологічного, соціального та інших компонентів), що забезпечують можливість судді здійснювати незалежне, неупереджене і справедливе правосуддя. На думку автора, поняття "статус судді" також може бути сегментований і в розрізі стадій: відбір кандидата в судді і процедура наділення його суддівськими повноваженнями; справедлива діяльність і позаправосудна життєдіяльність судді; відповідальність судді; припинення повноважень судді, включаючи відставку [5].

Л.А. Сергієнко виділяє в якості елементів правового статусу посадової особи права, обов'язки і відповідальність працівника, зумовлені займаною посадою [6, с. 42].

Заслужовує на увагу точка зору Є.Б. Абросимової, яка зазначає, що поняття правового статусу публічного суб'єкта (до яких відноситься суддя) охоплює кілька елементів. Перший характеризує порядок його формування (призначення чи обрання). Другий – порядок припинення діяльності. третій елемент містить характеристику компетенції судді, а також порядок і способи її реалізації. І останній елемент – це особливості правового положення даного суб'єкта, що відрізняють його від інших публічних суб'єктів – носіїв державної власті [7].

У свою чергу, О.М. Костюков до елементів правового статусу посадової особи включає правосуб'єктність, завдання за посадою, основні функції, гарантії, правові форми діяльності, порядок взаємовідносин відповідно до посади [8].

Європейська хартія про статус суддів передбачає, що "статус суддів означає засвідчення компетентності, незалежності та неупередженості" [9].

На наш погляд, в аспекті зазначених різновекторних позицій науковців, найбільш доречним є погляд на визначення правового статусу судді, як юридичного феномена, через призму таких загальних категорій, як статус суб'єкта права, юридичний статус особистості, правовий статус посадової особи.

Узагальнюючи все викладені точки зору, можна зробити висновок, що у найзагальнішому вигляді пра-

вовий статус суддів – це сукупність передбачених Конституцією України, ЗУ "Про судоустрій та статус суддів", Кодексу суддівської етики, вимог, обмежень, процедур стосовно наділення, припинення та припинення їх повноважень, прав та обов'язків, гарантій діяльності, імунітету та заходів відповідальності.

Таким чином, зміст статусу суддів, на наш погляд, включає наступні елементи:

- вимоги до них та обмеження;
- процедури наділення повноваженнями;
- процедури припинення повноважень;
- процедур припинення повноважень;
- обсяг прав та обов'язків;
- система гарантій їх діяльності;
- обсяг імунітету;
- заходів відповідальності.

Чинна Конституція та ЗУ "Про судоустрій і статус суддів" містять, перш за все, перелік вимог, що висуваються до кандидатів на суддівські посади. Серед них на першому місці стоять професійні якості, оскільки високий рівень юридичної освіти та професійної підготовки є неодмінною умовою для включення особи до списку претендентів на судову посаду. Таким чином переконані, що непрофесіоналізм та некомпетентність судді є самостійною підставою для відводу та припинення його повноважень.

Як відомо, професіоналізм судді складається не стільки зі знання законодавства і вміння його застосовувати, а насамперед з досвіду правозастосовчої діяльності. Тому до кандидатів на посаду судді пред'являється додаткова вимога – стаж професійної діяльності у сфері права щонайменше п'ять років. Наявність підтвердженого правничого стажу є гарантією того, що кандидат на посаду судді має певний фаховий досвід.

Стажем професійної діяльності у сфері права визначений стаж професійної діяльності особи за спеціальністю після здобуття нею вищої юридичної освіти.

Якість суддівства залежить не тільки від рівня професіоналізму і правової культури судді, а й значною мірою від його особистих якостей і характеру, ставлення до виконання своїх обов'язків, вміння вислуговувати всіх учасників процесу. Морально-етичні вимоги включено до числа додаткових вимог до суддів та зазначені у діючому законодавстві.

Крім перерахованих, положення ЗУ "Про судоустрій і статус суддів" передбачають ще одну спеціальну вимогу до кандидата в судді, – здавання ним кваліфікаційного іспиту (ст. 78 ЗУ "Про судоустрій і статус суддів").

Кваліфікаційний іспит є атестуванням особи, яка пройшла спеціальну підготовку і виявила намір бути рекомендованою для призначення на посаду судді [10].

Закон закріплює процедури добору кандидатів на посади суддів та порядок наділення суддів повноваженнями. Він також містить підстави, процедури зупинення та припинення повноважень служителів Феміди, а також гарантії їх діяльності.

Неможна не звернути увагу, що в теорії права розроблена система гарантій належного функціонування судів. У найзагальнішому вигляді – це умови і засоби, що забезпечують повне та ефективне виконання поставлених перед ними завдань стосовно здійснення

правосуддя. Усі гарантії самостійності судової влади та її носіїв, поділяють на дві групи: загальні та спеціальні. До першої групи відносять економічні, організаційні, політико-ідеологічні, морально-духовні; до другої – власне юридичні, які закріплені у законодавстві та, перш за все, на конституційному рівні.

Судді гарантується перебування на посаді судді до досягнення ним шістдесяти п'яти років (ст. 53 Закону України "Про судоустрій і статус суддів"). Досягнення граничного віку як підстава припинення повноважень судді є не примхою українського законодавця, а наслідком виконання Україною п. 7.1 Європейської хартії про закон "Про статус суддів" від 10.07.1988 р. [11].

На думку В.С. Декаленко, характеризуючи зазначений віковий ценз, підкреслимо, що його встановлення не обмежує незалежність суддів, а дозволяє державі відновити і омолодити кадровий склад судів, підтримувати на рівні трудовий потенціал судових органів. Без вікового цензу практично неможливо замінити суддю, який не може впоратися зі значним обсягом покладених на нього обов'язків, втрачає кваліфікацію в умовах кардинально мінливого законодавства і, в силу біологічного віку, не може підтримувати її на належному рівні [3; с. 52].

Прийнятий після Революції Гідності ЗУ "Про судоустрій і статус суддів" закріплює конституційні положення стосовно суддівського імунітету та встановлює процедуру притягнення суддів до дисциплінарної відповідальності.

Інститут професійної відповідальності судді, утворюючи значиму складову його правового статусу, являє собою явище багатоаспектне явище, в якому можна виокремити певні різновиди, що визначаються різними нормативними категоріями та тягнуть різні юридичні наслідки. На цій підставі можемо виділити наступні види відповідальності:

– етична, що виникає при порушеннях норм суддівської етики, зафіксованих в корпоративних актах (Кодекс суддівської етики);

– службова, що виникає внаслідок порушення службової дисципліни у процесі діяльності на державній посаді;

– конституційна, що виникає внаслідок невиконання конституційних обов'язків стосовно реалізації правосуддя та втілюється у вигляді припинення суддівських повноважень.

Фундаментальним елементом правового статусу судді виступає незалежність. Незалежність є базова, основна якість судової влади, без якого сучасні процесуальні механізми правосуддя в цілому втрачають свій першочерговий сенс. Трактують незалежності суддів з позицій конституційного принципу правосуддя демократичної держави має на увазі вирішення суддею судової справи виключно на основі закону, в умовах, які виключають будь-який вплив на нього. Норми чинного законодавства закріплюють незалежність судді певним комплексом правових умов та сукупністю гарантій його діяльності. Зокрема, цьому питанню присвячено положення ст. 126 Конституції України, що гарантує незалежність і недоторканність судді. Відповідно до її приписів забороняється вплив на суддю у будь-який спосіб, затримання та утримання судді під вартою чи арештом (без згоди на це

Вищої ради правосуддя), притягнення до відповідальності за ухвалене суддею рішення (крім окремих випадків) тощо.

Незалежність судді не є абсолютною категорією. Слід наголосити, що незалежність суддів важлива не сама по собі, а як гарантія забезпечення головної цінності судового процесу – розгляду справи в межах справедливої судової процедури неупередженим судом. Разом з тим, необхідно підкреслити, що справжнє правосуддя можливо тільки у разі дії незалежного суду, але обов'язково у рамках закону, який визначатиме зміст судових рішень. Крім нормативних обмежень, існують та діють обмеження етичного порядку, регламентовані спеціальними правилами поведінки, що містяться, насамперед, в Кодексі суддівської етики.

На початку XX ст. російський юрист А.Ф. Коні писав про те, що "до судді необхідно пред'являти високі вимоги не лише у сенсі вмінь та знань, але й у сенсі характеру. Однак неможливо вимагати від нього героїзму. Звідси необхідність захистити його від умов, які служать підставою для розвитку в ньому вимушеного почуття догодити та малодушності" [12].

Розглядаючи проблему незалежності, в якості принципу правового статусу судді необхідно визначити її як психологічний, внутрішній стан, що відображає систему цінностей, які підтримуються конкретною особою, і знаходиться поза сферою правового регулювання. Разом з тим, існує і зворотна сторона принципу незалежності суддів, яка полягає в безумовному їх підпорядкуванні лише закону. Інакше кажучи, в якості посадових осіб, які перебувають на державній службі, судді зобов'язані обмежувати свої рішення з "... межами закону, підставами закону та способом законом встановленим" [13], що є вираженням принципу законності, закріпленим Конституцією. Ухвалені суддею рішення повинні ґрунтуватися на законі та бути мотивовані належними доказами. Встановлена процедура судочинства та забезпечення процесуальних прав її учасників строго обов'язкова для суддів.

Сформована думка про моральний образі судді у професії та поза нею, є визначальною для престижу всієї судової системи і дієвості правосуддя в країні.

Але принцип незалежності не слід трактувати як всюдозволеність. Порушення, допущені суддею, можуть бути оскаржені у встановленому порядку, вони тягнуть за собою дисциплінарну відповідальність аж до припинення повноважень.

Отже, принцип незалежності суддів та вимога їх підпорядкування закону розглядається виключно в нерозривному зв'язку та єдності зазначених положень для забезпечення законного та справедливого правосуддя.

Етичні засади судової діяльності суду і судді відображені в міжнародних правових нормах, в тому числі в ст. 10 Загальної декларації прав людини 1948 р., ст. 14 Міжнародного пакту про громадянські і політичні права 1966 р, ст. 6 Європейської конвенції про захист прав людини і основних свобод, п. 1.5 Європейської хартії про статус суддів.

Суддя, будучи носієм судової влади, володіючи значними владними повноваженнями стосовно інших громадян, не перестає бути людиною зі своїми внутрішніми цінностями, позиціями, схильністю, сприйнятими їм у процесі формування як особистості.

Відповідно, що високі морально-етичні вимоги до нього, зумовлені специфікою його посади. У свою чергу, правила поведінки суддів, зафіксовані в Кодексі суддівської етики, диференційовані за сферами професійної та позаслужбової діяльності.

Морально-етичні норми, утворені сукупністю оціночних, суб'єктивних критеріїв, мають особливу специфіку і без конкретних формалізованих ознак, без посередньо пов'язаних з особливостями професійної суддівської діяльності не можуть перетворюватися в правові критерії та виступати основою дисциплінарної відповідальності.

Не викликає сумніву, що суддівська діяльність до такої міри кардинально відрізняється від інших видів діяльності як позаюридичної сфери, так і всередині її, що передбачає її регулювання не лише нормами права, але й етичними нормами. Морально-етичний елемент вимагає подальшого наукового осмислення, наповнення нормативним змістом, практичного розвитку. Дисциплінарна відповідальність являє собою найважливішу складову суддівського статусу. Під дисциплінарною відповідальністю розуміється самостійний, особливий вид юридичної відповідальності, пов'язаний з професійною діяльністю судді. Зазначений вид відповідальності утворює міждисциплінарний комплексний правовий інститут, який регулюється нормами різних правових галузей.

Інститут дисциплінарної відповідальності суддів не є абсолютно новим для національної правової доктрини. У свою чергу, особливість сучасного інституту дисциплінарної відповідальності виражається у сутності її мети.

Мета існування інституту дисциплінарної відповідальності суддів полягає у підтримці певного рівня ефективності судової системи, необхідного для гарантії захисту свобод і прав людини.

Зміст дисциплінарної відповідальності суддів включає покладання на суддів як конкретних носіїв судової влади обов'язків стосовно: дотримання суспільних відносин, які відповідають інтересам суддівського співтовариства; впливу на суддю несприятливих наслідків у разі вчинення проступку, який порушує закон про статус суддів або корпоративні інтереси суддівської спільноти.

ВИСНОВКИ

Підсумовуючи викладене слід резюмувати, що діюче національне законодавство, що визначає правовий статус суддів зазнало сучасних демократичних змін. Насамперед, законодавчо закріпило в цілому високий статус суддів, а з іншого, дало привід для нової наукової дискусії та офіційних пропозицій стосовно вдосконалення правового становища представників Феміди.

Слід констатувати, що потребу подальшого нормативного вдосконалення: системи відбору (добору) кандидатів у судді; вимог, що висуваються до вже призначених суддів; механізмів притягнення суддів до відповідальності; організації та діяльності органів суддівської самоорганізації та самоконтролю.

Завдання підвищення ефективності судової діяльності, безумовно, вимагає пропозицію найдосконалішої конструкції правового становища осіб, які здійснюють правосуддя, так вдосконалення механізмів здійс-

нення за ними внутрішнього, а також зовнішнього контролю з боку суспільства.

Список використаних джерел

1. Про відновлення довіри до судової системи України: Закон України від 08.04.2014. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1188-18>
2. Большой юридический энциклопедический словарь. М., 2006. 601 с.
3. Декаленко В.С. Адміністративно-правове забезпечення формування кадрів для судів України: дис. канд. юрид. наук: 12.00.07. К., 2017. 219 с.
4. Юридическая энциклопедия / отв. ред. Б.Н. Топорнин. М., 2001. 1042 с.
5. Клеандров М.И. Статус судьи: правовой и смежные компоненты. М., 2008. 23 с.
6. Сергиенко Л.А. Правовая регламентация управленского труда. Москва: Наука, 1984. 141 с.
7. Абросимова Е.Б. Правовой статус судьи. Судебная власть / под ред. И.Л. Петрухина. М., 2003. 564 с.
8. Костюков А.Н. Должностное лицо: административно-правовой статус. Правоведение. 1987. № 2. С. 13-19.
9. Европейская хартия о статусе судей / М.И. Клеандров. Указ. соч. С. 373-386.
10. Про судоустрій і статус суддів: Закон України від 02.06.2016 р. № 1402. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1402-19>
11. Європейська хартія про закон "Про статус суддів" від 10.07.1998 р. (Прийняття від 10.07.1998). URL: http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/994_236
12. Кони А.Ф. Уголовный процесс: нравственные начала / А.Ф. Кони. 3-е изд. М.: Изд-во СГУ, 2008. 150 с.
13. Конституція України: Основний Закон від 28.06.1996 № 254к. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/254к/96-вр>

References

1. On restoring trust in the judicial system of Ukraine: Law of Ukraine dated 04/08/2014. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1188-18> (in Ukrainian).
2. A large legal encyclopedic dictionary. Moscow, 2006. 601 p. (in Russian).
3. Dekalenko V.S. Administrative and legal provision of personnel formation for the courts of Ukraine: diss. cand. law sciences: 12.00.07. Kyiv, 2017. 219 p. (in Ukrainian).
4. Legal Encyclopedia / ed. B.N. Topornin. Moscow, 2001. 1042 p. (in Russian).
5. Kleandrov M.I. Status of the judge: legal and related components. Moscow, 2008. 23 p. (in Russian).
6. Sergienko L.A. Legal regulation of managerial labor. Moscow: Science, 1984. 141 p. (in Russian).
7. Abrosimova E.B. Legal status of a judge. Judicial power / ed. I.L. Petrukhin. Moscow, 2003. 564 p. (in Russian).
8. Kostyukov A.N. Official: administrative-legal status. Jurisprudence 1987. №. 2. pp. 13-19 (in Russian).
9. European Charter on the Status of Judges / M.I. Kleandrov. Ukaz. soch. pp. 373-386 (in Russian).
10. On the Judicial System and the Status of Judges: Law of Ukraine dated 02.06.2016 № 1402. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1402-19> (in Ukrainian).
11. European Charter on the Law "On the Status of Judges" of 10.07.1998 (Adoption of 10.07.1998). URL: http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/994_236 (in Ukrainian).
12. Koni A.F. Criminal proceedings: moral principles / AF Horses. Moscow: Publishing House of the SSU, 2008. 150 p. (in Russian).
13. The Constitution of Ukraine: Basic Law dated June 28, 1996. № 254k. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/254k/96-av> (in Ukrainian)

БУСЛАЄВА

Ганна Володимирівна
annabuslaieva@gmail.comстарший викладач, Одеський
національний університет
імені І.І. Мечникова

УДК 640.41

СУЧАСНІ НАПРЯМИ
ФОРМУВАННЯ ФІНАНСОВИХ
РЕСУРСІВ І РОЗВИТКУ СУБ'ЄКТІВ
ГОТЕЛЬНО-РЕСТОРАННОЇ
ДІЯЛЬНОСТІ ТА ГОСТИННОСТІMODERN DIRECTIONS OF
FORMATION OF FINANCIAL
RESOURCES OF THE SUBJECTS OF
HOTEL AND RESTAURANT
ACTIVITY AND HOSPITALITY

БЕССАРАБОВА

Ніка-Катерина Андріївна
bessarabova.ekaterina2000@gmail.comстудент, Одеський національний
університет імені І.І. Мечникова**BUSLAIEVA Hanna Volodymyrivna** – Senior Lecturer, Odesa National University after I.I. Mechnykov**BESSARABOVA Nika-Kateryna Andriivna** – student, Odesa National University after I.I. Mechnykov

У статті досліджено сучасні напрями формування фінансових ресурсів і розвитку суб'єктів готельно-ресторанної діяльності та сфери гостинності в Україні. Перспективи та можливості розвитку сфери туризму за допомогою оптимізації розподілу фінансових ресурсів, стимулювання інноваційної діяльності. Розглянуто питання впливу держави та її участі на розвиток сфери гостинності, надання податкових пільг. Фінансове забезпечення, основні завдання та фінансування суміжних сфер діяльності. Впровадження еко-готелів в Україну. Роль іміджу та репутації в сфері готельно-ресторанної діяльності та їх вплив на конкурентоспроможність. Оптимізація оподаткування санаторно-курортних комплексів та баз відпочинку та перспективи розвитку.

* * *

В статье исследованы современные направления формирования финансовых ресурсов и развития субъектов гостинично-ресторанной деятельности и сферы гостеприимства в Украине. Перспективы и возможности развития сферы туризма за счет оптимизации распределения финансовых ресурсов, стимулирования инновационной деятельности. Рассмотрен вопрос о влиянии государства и его участии на развитие сферы гостеприимства, предоставление налоговых льгот. Финансовое обеспечение, основные задачи и финансирование смежных сфер деятельности. Внедрение эко-отелей в Украине. Роль имиджа и репутации в сфере гостинично-ресторанной деятельности и их влияние на конкурентоспособность. Оптимизация налогообложения санаторно-курортных комплексов и баз отдыха и перспективы развития.

* * *

In the article were researched modern directions of formation of financial resources and development of subjects of hotel and restaurant activity and hospitality areas in Ukraine. Prospects and opportunities for tourism development through optimization of distribution of financial resources, moreover the issue of the stimulation of innovation activity was examined into too. Investment attractiveness and foreign investment. The questions of influence of the state and its participation on development of sphere of hospitality, granting of tax privileges are considered. Financial leverage, classification and distinction. Financial support, its main tasks and financing of related areas of subjects of hotel and restaurant activity and hospitality areas. Implementation of eco-hotels in Ukraine. Their importance for developing countries and for the world generally, the principles of work and the effectiveness of work at the moment in Ukraine. Impact and importance of social networks on image and merchantability. Advertising is the most influential method of popularization of goods. The role of image and reputation in the sphere of hotel and restaurant activity. The problem of the rapid construction of the hotels and restaurants, the uneven of the transport network and non defined areas for building the subjects of hotel and restaurant activity and hospitality areas in Ukraine. Current state and possible directions of development of subjects of hospitality, optimization of their taxation.

Ключові слова: готельно-ресторанна діяльність, гостинність, туризм, інновації, інвестиції, еко-готелі, конкурентоспроможність підприємств

Ключевые слова: отельно-ресторанная деятельность, гостеприимство, туризм, инновации, инвестиции, эко-отели, конкурентоспособность предприятий

Keywords: hotel and restaurant activity, hospitality, tourism, innovations, investments, eco hotels, the competitiveness of enterprises

ВСТУП

Дослідженню проблем розвитку готельно-ресторанної діяльності та сфери гостинності приділена увага великої кількості науковців, а саме: О. Борисової, О. Головки, М. Мальської, І. Мініч, Л. Нечаюк, Н. Пятницької, А. Кулінська, Н. Ведмідь, І. Свида, О. Шаповалої. Фундаментальні теоретичні аспекти проблем фор-

мування та розвитку інноваційного потенціалу знайшли своє відображення в роботах таких вітчизняних і закордонних фахівців, як А. Бакаев, В. Беседін, О. Гаврилюк, А. Галицький, А. Градов, Н. Ковтун, В. Корнеєв, А. Музиченко, В.Шевчук, Л.Федулова, А. Чухно та ін.

Оптимізація фінансових ресурсів суб'єктів госпо-

дарювання готельно-ресторанної сфери та галузі гостинності є основною невирішеною проблемою науковців.

МЕТА РОБОТИ – дослідити теоретичні та практичні особливості стану та перспектив розвитку суб'єктів готельно-ресторанної діяльності та сфери гостинності в Україні.

РЕЗУЛЬТАТИ

На сьогодні тема сучасних напрямів формування фінансових ресурсів і розвитку суб'єктів готельно-ресторанної діяльності та гостинності є досить актуальною, оскільки це той сегмент ринку, який завжди має попит, але водночас, який має перелік особливостей та нюансів. Туризм та гостинність мають провідну роль та є основними складовими туристичної інфраструктури, яка має тісний взаємозв'язок з фінансовими ресурсами. Фінансові ресурси – це той фактор впливу без якого туристична індустрія не може ані існувати, ані розвиватися, тому розгляд питання функціонування фінансового забезпечення є важливим не тільки у практичному, але й у теоретичному сенсах.

Туризм – це нове соціальне явище, яке виникло ще у найдавніших часах, коли людиною почали керувати такі бажання, як інтерес до природи та навколишнього світу, жага пізнавати усе нове: нові території, нову культуру, інші релігії та пізнання чужої історії. У наші часи, у XXI ст., туризм знаходиться на етапі масовості та глобалізації загалом туристичної індустрії. Сьогодні, приймаючи рішення відправитися у подорож, людиною керують трохи інші бажання, нерідко прикладом яких є зміна повсякденної картинки, пошуку себе та розваги. Отже, туризм – це тимчасовий виїзд людини з постійного місця її перебування для певних цілей. Основною складовою туристичної індустрії становить готельно-ресторанна діяльність, що містить цілий комплекс послуг для туристів, вибір та асортимент якого відносно визначає перспективи розвитку туризму. Користуючись готельно-ресторанними послугами, гості та відвідувачі безперечно користуються гостинністю, зміст якої полягає у турботі та задоволенню запитів клієнтів. Гостинність – це якість обслуговування, здатність персоналу, що обслуговує відчутти потреби відвідувачів, тобто це певне вміння, яке важко визначити або включити в навчальні програми. Але треба відмітити, що певне професійне навчання надає необхідні навички, які допомагають створити умови, при яких проявляється гостинність.

Туризм – це сфера, яка потребує наявності сприятливих економічних умов розвитку та використання великих обсягів фінансового забезпечення. Фінансову базу будь-якого туристичного підприємства становить сформований їм власний капітал, який може бути у формах статутного, резервного фондів або нерозподіленого прибутку. Як свідчить статистика, при формуванні власного підприємства у готельно-ресторанній сфері основну частку вкладень мають власні кошти, понад 85 %, а на бюджетні кошти доводиться лише 10 %. Фінансове постачання туристичної індустрії має ряд особливостей та нюансів, пов'язаних перш за все з механізмом її функціонування.

Основною специфікою є те, що дана сфера потребує фінансування у суміжні з нею галузі також. По-перше, це галузі торгівлі та сільського господарства,

а також транспорту, оскільки туризм є важним елементом міжнародної торгівлі та може сприяти розвитку малих економік. По-друге, це сфери зв'язку, будівництва, комунальні послуги, без яких повне та безперебійне функціонування готелів та ресторанів не можливе. Розширення взаємозв'язку туризму з іншими секторами економіки та його інтеграція в національні плани розвитку можуть посприяти диверсифікації економіки країн і прискорити зростання галузі сільського господарства, сектора послуг тощо. Разом з тим, за відсутності належного рівня менеджменту та планування, розвиток туризму може призвести до негативних соціальних та екологічних наслідків, завдати шкоди локальним екосистемам. Таким чином, можна визнати, що завданням фінансового забезпечення туристичної галузі є створення сприятливого середовища щодо виділення, розподілу та залучення фінансових ресурсів для розвитку туризму.

Як визначає у дослідженнях А. Кулінська, фінансове забезпечення має вирішувати такі основні завдання туристичної сфери, як:

- Досягнення максимальної ефективності використання наявних фінансових ресурсів – максимізація обсягів виробленого ВВП на основі вибору раціональної моделі фінансового забезпечення;

- Встановлення оптимальних пропорцій розподілу та перерозподілу ВВП із метою повного забезпечення потреб громадян, підприємств туристичної галузі, держави;

Всебічне сприяння залученню усіх тимчасово вільних коштів та отриманих доходів через інституції фінансового ринку на потреби фінансового забезпечення виробництва невиробничої сфери, зокрема туристичної галузі України [1, с. 470].

Провідна роль у створенні сприятливого економічного середовища для розвитку готельно-ресторанної діяльності належить державі. Виділяють декілька фінансових важелів:

- Податкові;

- Фінансово-кредитні.

Податкові пільги спрямовані більш на оптимізацію кількості податків та надання податкових пільг підприємствам, які допоможуть вирішити регіональні та соціальні проблеми, часткове бюджетне фінансування програм розвитку туристичної галузі, а також це стане певним стимулом для залучення інвестицій, а фінансово-кредитні передбачають розвиток перспективного фінансово-кредитного середовища, тобто пільгове кредитування, державне субсидювання, мікрокредитування, лізинг.

Кожного дня готельно-ресторанна діяльність України стикається з найрізноманітнішими проблемами, до яких входять не лише фінансово-економічні, але й соціальні, політичні та, в першу чергу, виробничо-технологічні. Сьогодні, спираючись на наявний прогресивний досвід закордонних країн, представники вітчизняної готельно-ресторанної діяльності розуміють, що необхідна повна модернізація даної галузі аби й надалі залишатися на даному ринку і бути конкурентоспроможним, що веде до вирішень низки проблем. Однією з них нині в Україні, на жаль, є відсутність достатньої кількості висококваліфікованого персоналу. На даному етапі в Україні потрібно вдосконалити

програму освіти, за якої люди б отримували належного рівня знань, ставали б цінними фахівцями, що володіють широким світоглядом, вміють ефективно управляти колективом, можуть застосовувати на практиці нові технології, відвідувати майстер-класи, підвищувати свою кваліфікацію та знатися у сучасних маркетингових розробках. З іншої сторони, це важке завдання для керівників, щоб зацікавити свій персонал, правильно мотивувати його, поважати їх права та цінити, оскільки людський ресурс це найцінніший ресурс, який забезпечує гнучкість і потрібний рівень управління в умовах конкурентної боротьби.

Неможливо не відмітити значну роль реклами та соціальних мереж, саме через які потенційні споживачі знаходять та знайомляться з потрібною їм інформацією, не виключенням чого є і готельно-ресторанна галузь та галузь гостинності. За допомогою реклами як одного з найвпливовіших прийомів популяризації товарів, послуг, відкриваються нові ринки та аудиторії, оскільки це саме той ринок, який не має ресурсних обмежень. На ньому застосовують провідні інформаційні технології, що забезпечує конкурентоспроможність будь-якого підприємства гостинності. Основною задачею реклами є представлення підприємства у певній мережі або декількох одразу, що набагато доцільніше, за допомогою якого забезпечується безперервний зв'язок зі споживачем, діловий та професійний зв'язок з партнерами, що значно підвищує оперативність діяльності за рахунок прискорення обміну інформацією. Основними перевагами є постійний та оперативний доступ до інформації одночасно у різні кінці світу, а отже бронювання та продаж туристських послуг онлайн, що максимально вигідно та зручно для потенційних споживачів. За допомогою власних веб-сайтів, рекламних банерів, соціальних мереж готельно-ресторанний бізнес проводить маркетингову діяльність. На офіційних сайтах вони розміщують інформацію про готелі, ресторани, їх опис, обслуговування, цінові діапазони. Але поширюючи інформацію, попередньо їй потрібно ретельно перевірити, по-перше, щоб не ввести в оману споживачів, а по-друге, неможна забувати про конкурентів, які прагнуть дізнатися приховану інформацію та деталі. На жаль, іноді інформація може працювати не на вас, а проти вас. Соціальні мережі були створені аби задовольнити потребу людини у спілкуванні, зараз існує велика кількість форумів, чатів, де люди обмінюються враженнями, рекомендують одне одному кращі місця, що теж значною мірою віддзеркалюється на іміджі та репутації готелів та ресторанів. Маючи багато невдоволених клієнтів та негативних відгуків, потрібно негайно уживати заходів та переглядати свої помилки. Отже, в сучасному світі вплив соціальних мереж на готельно-ресторанну діяльність безперечний, тому сьогодні менеджери вже не замислюються над тим, щоб використовувати даний ресурс або ні, вони розробляють стратегії та нові прийоми аби володіти ним краще за всіх. Позиціонування підприємства гостинності за допомогою соціальних мереж вже не належить до розділу бажаних маркетингових інструментів, а стає звичайним способом, який безпосередньо сприяє позиціонуванню готельного підприємства на різних інтернет-майданчиках, але незважаючи на доведену

ефективність запровадження інструментарію соціальних медіа до маркетингових програм туристичної спрямованості, теоретичне підґрунтя цього питання лишається не розробленим.

Ще однією проблемою, з якою стикається розподіл фінансових ресурсів гостинності це занадто швидке будівництво, нерівномірний розвиток транспортної мережі, а також території, на яких відбувається будівництво. Транспорт – це суспільно-географічний чинник, головний компонент розвитку туризму, адже на нього приходить приблизно 30-50 % від ціни туру, оскільки саме від цього фактора залежать туристичні поїздки, а отже розвиток культурного обміну всередині країни та за кордоном, тому освоєння нових туристичних ресурсів України неможливе без розвиненої транспортної мережі, яка відповідає запитам сучасного суспільства. Сучасний стан транспортної інфраструктури в Україні рядом експертів визнається як незадовільний. Вся транспортна галузь потребує реформування та модернізації, введення інноваційних змін. Сьогодні, перший пріоритет серед туристичного транспорту займає автомобільний транспорт, його рішуче можна назвати транспортом загального застосування, оскільки використовуються від трансферів і екскурсій, внутрішньо маршрутних перевезень автобусами до оренди автомобілів туристами для особистого використання на відпочинку. Поступовий розвиток та ріст економіки сприяє значному зростанню попиту на авіаперевезення, оскільки туристи при виборі транспорту віддають перевагу таким характеристикам як швидкість і комфортабельність. Недоліком розвитку готельно-ресторанного бізнесу є швидке будівництво готелів або ресторанів до значного масштабного заходу, за рахунок якого очікується масове прибуття туристів, що стало популярним в останні часи в Україні. Адже швидкість не говорить про якість та надійність, а навпаки нерідко через неї робиться багато помилок, тому що не вистачає часу для детальної перевірки. Стосовно територій, то, звичайно, зараз готельно-ресторанний бізнес може значно вигравати за рахунок території або регіону, на яких він розташовується, оскільки кожний підприємець прагне вести свій бізнес за найсприятливіших та вигідних умов, що призводить до посилення конкуренції не тільки між територіями, а й між регіонами. Також на це пливає такий фактор як глобалізація, оскільки регіон розглядають як економічний суб'єкт, який може започаткувати та весту самостійну економічну політику заради власного місця на світовому ринку. Також, конкурентоспроможність регіону залежить від його економічного розвитку, адже чим вищий економічний розвиток, тим більш конкурентоспроможний регіон.

Розглядаючи сучасний розвиток готельно-ресторанної індустрії та розподілення фінансових ресурсів, неможливо не відзначити розвиток еко-готельного бізнесу в Україні, оскільки Україна – це унікальна країна з неймовірними можливостями та перспективами. Причинно виникнення еко-готелів стало наявне зростання кількості готелів, але зниження високоякісного обслуговування, що призвело до значущих змін та пошуку нових видів готелів взагалі. Також на це вплинув дисбаланс попиту та пропозицій, у першу чергу, який залежить від ціноутворення, яке в даній сфері

склалося зовсім непропорційно, оскільки ціни зростають, а обслуговування залишається на тому самому рівні, який значно поступається європейському. На що, у свою чергу, вплинув, по-перше, недієвий менеджмент, який вже у процесі повного перегляду. Останнім часом, як ми можемо спостерігати, створюється велика кількість конференцій, семінарів, майстер-класів та тренінгів, щоб люди мали змогу обмінюватися досвідом, удосконалювати свої знання та вміння, навчатися та дізнаватися щось нове для того, щоб підвищити свій рівень кваліфікації, впроваджувати нові сучасні технології у вітчизняне виробництво аби бути повноцінним суперником на світовому ринку та не поступатися своєю конкурентоздатністю. Сьогодні, управляти модернізованими готелями та ресторанами здатні лише професійні фахівці, які знають як правильно просувати послуги та орієнтуються на екологічність та зосереджені на охороні навколишнього середовища. Насамперед, еко-бізнес має ряд особливостей, до яких входять такі принципи як: безпечність, не токсичність та енергозберігання, тобто який базується на так званих «зелених» принципах. До завдань еко-бізнеса входять максимальне зменшення навантаження на довкілля, зниження водоспоживання, перероблення та утилізація відходів, використання екологічних матеріалів в інтер'єрі та обладнанні. До обов'язків професійних управлінців входить екологічна просвіта персоналу та гостей, а також просування екологічних ідей та проектів. За соціальним опитуванням, переважна кількість людей готові доплачувати за екологічну чистоту 7-12 % вартості поїздки, тому що людям подобається бути свідомо соціально відповідальними. А оскільки сфера готельно-ресторанної діяльності займає чи не найбільшу кількість людей, то саме у цій галузі орієнтир на екологізацію має бути пріоритетним. Запровадження екологізації у будівництво готельно-ресторанної діяльності має позитивні наслідки: по-перше, це підвищення туристичної привабливості як для гостей, так і для інвесторів, особливо іноземних. По-друге, посилення конкурентних переваг. По-третє, скорочення собівартості готельних послуг та можливе зниження цін, що в сукупності призведе до наближення даної галузі України до належного рівня. Введення в бізнес та економіку загалом поняття «екологічного готелю» є досить невизначеним; не існує жодного закріпленого означення чи терміну, що таке екологічний готель та які відмінності та особливі характеристики він має, але не зважаючи на це, ця направленість діяльності не зупиняється поширюватися та зростати. Отже, зараз головним завданням є впровадження нової екологічної концепції діяльності, розробка схем екологічної сертифікації та залучення до нової концепції всіх підприємств у сфері гостинності як великих, так малих і середніх. На перший погляд, такі прості завдання, але потребують капітальних фінансових ресурсів та вкладень.

Надходження іноземних інвестицій вигідно як приватному бізнесу, так і державі. Згідно із законом України «Про інвестиційну діяльність» фінансування інноваційної діяльності можна проводити шляхом коштів: державного бюджету; місцевих бюджетів; спеціалізованих державних і комунальних інноваційних фінансових установ; фізичних та юридичних осіб; інших дже-

рел, які не заборонені законодавством України. Іноземні інвестиції сприяють новим технологіям, новим стандартам якості, введенням нових та модернізованих методів управління, а також появою нових робочих місць, але іноземні інвестиції є досить нерівномірними у сфері туризму та готельно-ресторанної діяльності. Останнім часом, інвестиції у готелі та ресторани зростають, а у такі суб'єкти господарювання як санаторії, бази відпочинку – значно зменшуються, бо вони не мають такої високої та швидкої рентабельності. Інвестиційна привабливість визначається співвідношенням попиту до пропозиції за умови конкретного регіону даного сегменту ринку. Таким чином, на активність інвесторів впливає наявність високого рівня туристичного потенціалу, перспективи та можливості його розквіту, наявність ділової активності, наявність у регіоні культурних та історичних об'єктів, добре розвинена інфраструктура. На інвестиційну привабливість також впливає місце розташування об'єкту, оскільки враховується не лише внутрішні ресурси та можливості, але й умови економічного середовища, тобто макроекономічна ситуація у країні в цілому. На жаль, іноземні інвестиції мали значний спад на території України за рахунок політичного фактора, починаючи з 2013-го р., але зараз ми можемо спостерігати позитивну тенденцію до зростання. Треба відзначити, що вплив держави на розвиток сфери гостинності має дуже важливе значення, оскільки без її впливу надходження іноземних інвестицій, а отже й ріст якісної готельної, рестораної, санаторно-лікувальної нерухомості буде неорганізованим, спонтанним та немасштабним, що призведе до розквіту основних центральних регіонів та фактично до загибелі та спустошення менш привабливих та цінних територій.

Привабливість регіону для інвестора залежить від таких показників як: динаміка ВВП; динаміка валютного курсу; рівень попиту на вироблену продукцію та послуги; динаміка фондових індексів; рівень ставок банківського кредитування; податкове регулювання; динаміка і структура закордонних інвестицій в економіку країни [2, с. 60].

Створення якісної та доступної гостинної пропозиції, звісно, залежить від обсягу інвестицій. Сфера гостинності – це сфера, яка потребує значних вкладень, а також це трудомістка сфера, оскільки потрібно постійно адаптувати різноманітність послуг під зміни попиту, корегувати діапазон цін, але перш за все робити це чітко та в терміни. На сьогодні вкладення у сферу гостинності має доцільне підґрунтя, тому що в Україні цей бізнес має тенденції окупатися приблизно в 4-6 років, на відміну від Європи, де цей показник приблизно 12-15 років.

Також на інвестиційну привабливість впливають чинник сезонності, імідж та репутація бренду, його популярність та професіоналізм управління, від якого залежить вся внутрішня організація суб'єкта господарювання. Зараз процес управління діяльністю готельних та рестораних підприємств базується на таких принципах: адекватність, безперервність функціонування, ефективність, гнучкість, інтегрованість, збалансованість інтересів, об'єктивність, цілісність, своєчасне прийняття рішень, а також інноваційність. Інноваційність є основною характеристикою сучасної еконо-

міки. У наш час науково-технічного прогресу інновації у готельно-ресторанній діяльності відіграють чи не головну роль у висококонкурентній боротьбі готелів та ресторанів за кожного клієнта [3, с. 55].

Планування інноваційної діяльності підприємств готельно-ресторанної діяльності, туризму, гостинності та прогнозування їх розвитку в межах загальної стратегії охоплює такі етапи: аналіз вимог зовнішнього середовища і закономірностей внутрішнього середовища, визначення загальної стратегії функціонування підприємств гостинності, визначення інноваційних можливостей, формування стратегічних інноваційних завдань, розробка концепції інноваційної стратегії, бізнес-планів, програм інноваційної діяльності та реалізація інноваційних проектів.

Саме за рахунок іноземних інвестицій суб'єкти гостинності мають можливості впроваджувати нові технології та вводити інноваційні методи управління, що допомагає бути конкурентоспроможним на ринку. Найбільшу частину фінансування інноваційної діяльності підприємства гостинності роблять за власні кошти, оскільки виділення їх з державного бюджету є дуже проблематичним, особливо в сучасних умовах постійного дефіциту бюджету. Ще одним способом отримання коштів для інноваційної діяльності є отримання кредитів. Але у разі отримання їх у комерційних банків, головною метою якого є отримання швидкого прибутку, підприємства стикаються з проблемою високого відсотка та швидкого повернення, оскільки існує висока ризикованість інноваційної діяльності, частіше всього відсутній надійний позичальник, недостатня ресурсна база. Також розв'язанням даного питання може бути залучення державних пільгових кредитів, які повинні існувати задля повноцінного та масштабного розвитку економіки, також емісія цінних паперів (акцій або векселів), управління капіталом. Звідси джерелами фінансування є фонд накопичення, тобто частина прибутку та амортизаційні відрахування, кошти від додаткової емісії акцій, облігацій, державні кредити та іноземні інвестиції.

Готельний бізнес повинен стати вагомим фактором економічного зростання регіону та покращення матеріального добробуту населення, сприяти подоланню територіальної диспропорції на рівні економічного розвитку, розвитку підприємництва, додатковим надходженням як до місцевого, так і до державного бюджетів, виступати джерелом створення нових робочих місць, а також створювати сприятливий туристичний імідж регіонів [4, с. 2].

Розглядаючи сферу гостинності, особливої уваги заслуговують санаторно-курортні зони, будинки відпочинку та відновлювально-лікувальні комплекси. Тому що саме ця сфера повинна бути пріоритетною як для держави, так і для приватного бізнесу: від неї залежить здоров'я нації, а отже всі перспективи та потенціал країни. Але, на жаль, до останнього даній сфері не приділяли належної уваги, не вважали за потрібне та недостатньо фінансово забезпечували. Зараз вже точка зору на дані питання кардинально змінилася, а внаслідок цього почали створюватися та навіть реалізовуватися проекти з відновлення та будівництва нових санаторіїв, баз відпочинку та оздоровчих комплексів.

Санаторно-курортний комплекс залежить, насам-

перед, від свого місця розташування, оскільки це лікувально-профілактичний центр для лікування та оздоровлення за допомогою природних факторів, таких як: клімат, мінеральні води, лікувальні грязі, морські купання, сонцелікування. Н. Ведмідь трактує означення санаторно-курортного комплексу трояко: «По-перше, це самостійна підсистема міжгалузевого рекреаційного комплексу; по-друге, звужуючи цільовий сегмент до туристів, цей комплекс розглядається як підсистема туристично-рекреаційного комплексу; по-третє, міжгалузеве об'єднання підприємств, організацій, установ, у рамках якого виникають економічні та соціальні відносини з виробництва, реалізації та надання відпочивальникам послуг» [5, с. 48].

Отже, сфера санаторно-курортної діяльності має певні особливості та специфіку. По-перше, дана діяльність повинна бути спрямована на лікування, профілактику та відпочинок, отже, у процесі розвитку впливають як сфера туризму, так й медичинська сфера, отже, повинні бути залучені Міністерство охорони здоров'я і Міністерство економічного розвитку економіки і торгівлі України. По-друге, соціально-економічний ефект, який проявляється з декількох сторін. Це запобігання істотних фінансових витрат населення, але й поповнення бюджету країни. Дана сфера не може за мету ставити максимізацію прибутку, оскільки, насамперед, вона розрахована на оздоровлення та підтримку людей. У довгостроковій стратегії мета цих закладів має більш глобальну мету, як сприяння визнання особливого значення України у світовому рекреаційному процесі. Будь-яка розвинена, стабільна та прогресивна країна піклується про своє населення, а така складова як їх здоров'я є основоположна. По-третє, сфера гостинності взаємопов'язана та взаємовпливає з іншими сферами. Наприклад, це сфера будівництва, надання послуг, а також продовольча сфера. З іншого боку, поява бази відпочинку або комплексу сприяє припливу фінансових ресурсів місцевим резидентам. Це може бути як у формі заробітної плати, так і у формі дивідендів або орендної плати.

Найскладнішим питанням залишається фінансове забезпечення сфери гостинності та її суб'єктів господарювання. На наш погляд, ефективним буде оптимізація оподаткування санаторіїв, баз відпочинку та оздоровлюючих комплексів. По-перше, потрібно зменшити базу ПДФО стосовно частини проживання та харчування у разі придбання санаторно-курортних путівок, у тому числі сплачених за рахунок коштів добровільного медичного страхування. Стимулювати ріст попиту допоможе скасування ПДВ на доходи туроператорів та туристичних агентств саме отриманих від реалізації санаторно-курортних путівок. На наш погляд, скасування ПДВ на доходи підприємств індустрії гостинності, отримані від реалізації послуг нерезидентам, також позитивно позначиться на зміцненні фінансового становища підприємств в'їзного та внутрішнього туризму, дасть можливість реінвестування власних коштів. По-друге, необхідно збільшити граничні розміри виручки, які передбачені спрощеною системою оподаткування. Можливо, доцільним буде її поширення на підприємства туристичної індустрії: туристичні агентства, підприємства сфери гостинності, що загалом відносяться до мікробізнесу,

а також можливість використання спрощеної системи оподаткування на основі патенту.

ВИСНОВКИ

Аналіз сучасних напрямів суб'єктів готельно-ресторанної діяльності та сфери гостинності свідчить про те, що ця сфера має позитивні тенденції росту останні роки: утворюються міжнародні готельні, ресторани та санаторно-курортні ланцюги, відбувається поглиблення спеціалізації готелів та ресторанів. Індустрія гостинності має великий вплив на національну економіку: виступає як джерело валютних надходжень; забезпечує зростання зайнятості населення; сприяє диверсифікованості економіки, створюючи галузі, що обслуговують (засоби розміщення, підприємства харчування, транспорт, медичне обслуговування, навчальні заклади) тощо.

Маючи на меті розвиток суб'єктів готельно-ресторанної діяльності та гостинності, а отже, й оптимізацію фінансових ресурсів сфери гостинності, можна запровадити декілька варіантів: зменшення бази ПДФО; скасування ПДВ до доходів туристичних агентств та туроператорів від реалізації санаторно-курортних путівок; запровадження лізингової форми інвестицій, яка сприяє переорієнтації кредитної діяльності на потреби виробництва та значно знижує інвестиційний ризик, відкриваючи доступ до отримання податкових пільг; введення конкурсної основи при залученні капітальних вкладень та пільгових кредитів.

Розвиток України як незалежної, суверенної держави, перспективи входження до Європейського Союзу, зміцнення міжнародних зв'язків потребують нагальної модернізації вітчизняної індустрії гостинності, приведення її у відповідність до світових стандартів і ставлять нові завдання перед системою вищої професійної освіти, що мають за мету радикальне оновлення вітчизняної концепції підготовки висококваліфікованих кадрів для індустрії гостинності та готельно-ресторанної діяльності.

Список використаних джерел

1. Кулінська А. Особливості фінансового механізму державного управління суб'єктами невиробничої сфери.

Ефективність державного управління: зб. наук. пр. 200. 470 с.

2. Масленніков Є.І. Формування інститутів підприємництва в сфері готельно-ресторанної діяльності та туризму. Право, економіка та управління: генезис, сучасний стан та перспективи розвитку: матер. Міжнар. наук.-практ. конф., присвяч. 20-річчю економіко-правового ф-ту ОНУ імені І.І. Мечникова (м. Одеса, 14-15 верес. 2018 р.); ОНУ імені І. І. Мечникова; відп. ред. І.А. Ломачинська, А.В. Смітюх. Одеса: Фенікс, 2018. С. 59-62.

3. Масленніков Є.І., Кашубський А.А. Ринкова економіка: сучасна теорія і практика управління: 2018. Т. 17. С. 55-66.

4. Свидя І.В. Регіональні механізми розвитку готельного бізнесу в умовах ринкової економіки: підр. Ужгород, 2008. 22 с.

5. Ведмідь Н. Санаторно-курортний комплекс як системний об'єкт наукового пізнання: зб. наук. пр. Черкаського державного технологічного ун-ту. Сер.: Економічні науки, 2014. С. 43-51.

References

1. Kulinska A. Features of the financial mechanism of state management of non-production entities. Efficiency of public administration: Collection of scientific works. 2009. 470 p. (in Ukrainian)

2. Maslennikov Ye I. Formation of business institutes in the sphere of hotel and restaurant activity and tourism. Law, economics and management: genesis, current state and development prospects: materials for the international scientific and practical conference devoted to the 20-th anniversary of the Faculty of Economics and Law of the Odesa national university after I.I. Mechnikov. (Odesa, 14-15 September 2018) / Odesa national university after I.I. Mechnikov; ed. I.A. Lomachinska, A.V. Smitiukh. Odesa: Feniks, 2018. pp. 59-62. (in Ukrainian)

3. Maslennikov Ye.I., Kashubskiy A.A. Market economy: modern theory and practice of management. 2018. Vol. 17. pp. 55-66. (in Ukrainian)

4. Syda I.V. Regional mechanisms for the development of hotel business in a market economy: textbook. Uzhhorod, 2008. 22 p. (in Ukrainian)

5. Vedmid N. Sanatorium and resort complex as a system object of scientific knowledge: Collection of scientific works of Cherkasy State Technological University. Series: Economic Sciences, 2014. pp. 43-51. (in Ukrainian)

ШТИК

Юлія В'ячеславівна
shtyk@donnuet.edu.ua

к.е.н., доцент кафедри, ДонНУЕТ ім.
М. Туган-Барановського

ТЕСЛЕНКО

Олег Сергійович
teslenko@donnuet.edu.ua

студент, ДонНУЕТ ім. М. Туган-
Барановського

БАРАНЕЦЬ

Павло Сергійович
baranets@donnuet.edu.ua

студент, ДонНУЕТ ім. М. Туган-
Барановського

УДК 351.82

ВІДМІННОСТІ МІЖ ВЛАСНИМ ТА ІНТЕЛЕКТУАЛЬНИМ КАПІТАЛОМ ПІДПРИЄМСТВА**DISTINCTIONS BETWEEN OWNED AND INTELLECTUAL CAPITAL OF THE ENTERPRISE**

SHTYK Yuliia Viacheslavivna – PhD in Economics, Associate Professor of department, Donetsk National University of Economics and Trade after Mykhailo Tuhan-Baranovskyi

TESLENKO Oleh Serhiiovych – student, Donetsk National University of Economics and Trade after Mykhailo Tuhan-Baranovskyi

BARANETS Pavlo Serhiiovych – student, Donetsk National University of Economics and Trade after Mykhailo Tuhan-Baranovskyi

У статті проаналізовано відмінності між власним та інтелектуальним капіталом підприємства, розкрито поняття та сутність цих економічних категорій, виявлено їх особливості. Наведена класифікація власного та інтелектуального капіталу, а також виявлена взаємозалежність, яка обумовлює подальші перспективи дослідження даного питання. Встановлено, що структура інтелектуального капіталу включає такі чинники: людський та структурний капітал, а власний капітал: статутний, пайовий, додатково вкладений, резервний, нерозподілений прибуток, неоплачений та вилучений капітал.

* * *

The article analyzes the differences between own and intellectual capital of the enterprise, discloses the concept and essence of these economic categories, their features are revealed. The classification of own and intellectual capital is presented, as well as the interdependence revealed, which determines the further prospects of research of this issue. It has been established that the structure of intellectual capital includes such factors as human capital and structural capital, but its own: authorized capital, share capital, additional capital, reserve capital, retained earnings, unpaid and withdrawn capital. The nature of capital and its essence have been an economic thought for centuries. At the present stage of economic relations, a large number of types of enterprise capital are distinguished, which is the most important economic category, but the leading role in the economic activity of many enterprises is played by its own and intellectual capital of the enterprise. For example, in a newly created enterprise, with the definition of capital requirements and the attraction of the necessary financial resources, the process of production and sales of goods and services (in services) begins at a level that will allow the proceeds of production, made without interruption, to continue production in the course of performance. Investors need to get reliable information about how the company's capital looks: for what purpose and where it is used, how much money has been invested, as well as the return on capital. The category of intellectual capital was strengthened in the information phase of economic development due to the desire to more fully consider the main factors of production along with other types of capital. It is assumed that the implementation of the intellectual capital management system will provide information and analytical basis for practical problems of strategic development of the enterprise. In turn, equity capital is a prerequisite for the creation and operation of each legal entity.

Ключові слова: власний капітал, інтелектуальний капітал, баланс, ефективність використання

Keywords: equity capital, intellectual capital, balance, efficiency of use

ВСТУП

Якщо власний капітал знаходить своє місце в балансі підприємства, який складається з матеріальних цінностей, вкладених його засновниками і який можна «відчути», то інтелектуальний капітал містить в собі знання та інформацію, що є важливою складовою економічного розвитку. Він стимулює розвиток інтелектуальної праці, розробку та розвиток нових технологій, програмних продуктів, винаходів та корисних моделей, які є запорукою конкурентоспроможності фірми.

Але для того, щоб детальніше зрозуміти особливості ефективного формування і використання цих видів капіталу, проведемо їх порівняльний аналіз.

Вивченням економічної категорії «Власний капітал», проблемами його формування та використання у своїх працях розглядали такі зарубіжні та вітчиз-

няні вчені як В.В. Бланк, К. Маркс, П. Самуельсон, Ж.Б. Сей, А. Сміт, Ж. Тюрго, В.В. Сопко, В.Я. Соколов, Ф.Ф. Бутинець, С.Ф. Голов, Д. Рікардо, Г.Г. Кірейцев, В.М. Івахненко та ін.

Вперше питанням розкриття сутності та виокремлення поняття «інтелектуального капіталу», визначенням його проблематики та методів його ефективного використання займалися такі зарубіжні та вітчизняні науковці: Т. Стюарт, П. Саліван, Д. Тіса, Л. Едвінсона, М. Мелоуна, О. Кендюхов, А. Колот, Д.П. Богиня, В.В. Онікієнко, О.Ю. Амосов, Е. Лібанова, О.М. Оніщенко та ін.

Хоча дані категорії є об'єктами багатьох наукових праць, статей та робіт, питання про спільні та відмінні риси власного та інтелектуального капіталу залишаються актуальними і на цей день.

МЕТА РОБОТИ

Головною метою цієї роботи є аналіз власного та інтелектуального капіталу та виокремлення їх особливостей.

МЕТОДИ ДОСЛІДЖЕННЯ

У роботі було використано такі методи дослідження, як: порівняння, пояснення, аналіз.

РЕЗУЛЬТАТИ

Відповідно до НП(С)БО 1 власний капітал – частина в активах підприємства, що залишається після вирахування його зобов'язань [1].

В економіці власний капітал – це загальна вартість засобів, фінансових коштів підприємства, які належать підприємству на правах власності і використовуються ним для формування певної частини його активів [2, с. 234].

Відповідно до правового підходу власний капітал – це власні джерела фінансування підприємства, які без визначеного строку повернення внесені його засновниками (учасниками) або залишені ними на підприємстві з чистого прибутку [3, с. 44].

Також визначення власного капіталу можна сформувати з основного балансового рівняння підприємства:

$$A=BK+З, \quad (1)$$

$$BK=A-З, \quad (2)$$

де А – активи;

BK – власний капітал;

З – зобов'язання [4, с. 22].

Власний капітал в Україні відображають в балансі та звіті про власний капітал. Баланс містить такі статті власного капіталу:

1. Статутний капітал – це сума, яка відображає вартість активів підприємства, які були інвестовані його засновниками до загального розміру капіталу підприємства, яка відображається у статуті організації.

2. Пайовий капітал – це капітал, який складається із певної частки – паїв, які формуються з добровільних внесків членів організації.

3. Додатково вкладений капітал – це капітал, що вноситься членами організації як додаткова сума, що формується за рахунок здійснення дооцінки необоротних активів, а також отримані на безоплатній основі та інших видів додаткового капіталу.

4. Резервний капітал – це капітал, що створюється підприємством для покриття непередбачуваних витрат, сплати кредитів або ж для підвищення обсягів виробництва, і який поповнюється за рахунок частки нерозподіленого прибутку, яку встановлює підприємство.

5. Нерозподілений прибуток (непокритий збиток) – це сума, яка залишається у розпорядженні підприємства після розрахунків із власниками організації у вигляді дивідендів, і яка є джерелом реінвестування у подальший розвиток підприємства.

6. Неоплачений капітал – це капітал, який являє собою суму, що виникає внаслідок заборгованості членам організації при створенні статутного капіталу.

7. Вилучений капітал – це власні акції, що були викуплені підприємством у їх власників та

учасників для того, щоб їх анулювати або ж для подальшого перепродажу.

Для визначення змін у структурі і складі власного капіталу підприємства на аналізований період використовують звіт про власний капітал, у якому відображаються:

1. Статутний (пайовий) капітал.
2. Додатковий капітал.
3. Нерозподілений прибуток.

Першим вченим, хто виокремив поняття «інтелектуальний капітал» був американський економіст Дж.К. Гелбрейт, який використав це поняття у своїх працях у 1969 р.

Першим дослідником поняття є Т. Стюарт, який представив інтелектуальний капітал, як суму знань всіх працівників компанії та все те, що надає конкурентні переваги на ринку: технології, патенти, управлінські навички, сукупність знань про споживачів та постачальників [5, с. 11].

О. Бутнік-Сіверський визначив інтелектуальний капітал як «один із різновидів капіталу, який має відповідні ознаки капіталу і відтворює, одночасно, властиву лише йому (інтелектуальному капіталу) специфіку і особливості». Як економічна категорія інтелектуальний капітал розглядається з позиції авансованої інтелектуальної власності, що під час свого руху приносить більшу вартість за рахунок додаткової вартості [6, с. 16-27].

Згідно Й. Руссу, С. Пайка та Л. Фернстема, інтелектуальний капітал – це нематеріальні ресурси, що беруть участь у створенні цінності організації і є такими, що повністю або частково нею контролюються [7, с. 67].

За Е. Брукінгом інтелектуальний капітал – це сукупність нематеріальних активів, що можуть бути використані для створення вартості й без яких компанія не може існувати і розвивати конкурентні переваги [8, с. 128]. Б. Леонт'єв визначає інтелектуальний капітал підприємства як вартість сукупності інтелектуальних активів, включаючи інтелектуальну власність, інтелектуальні здібності та навички персоналу, накопичені бази знань і корисні стосунки з іншими суб'єктами [9, с. 44].

Тобто, інтелектуальний капітал – один із різновидів капіталу, який уособлюється у нематеріальній формі та являє собою отриману інформацію, людські знання та навички, інтелектуальну власність, а також репутацію підприємства та його принципи організації.

Інтелектуальний капітал розкривається у його різновидах, а саме: людському та структурному капіталі.

Людський капітал втілений у працівниках компанії: досвід, знання, набуті навички, здібності. Також до людського капіталу можна віднести філософію компанії, культуру та її цінності. Оцінити людський капітал традиційно неможливо через те, що він не є власністю підприємства та його власників, але його роль постійно зростає через створення нових ідей, які призводять до економічного зростання та збільшення національного багатства.

Структурний капітал – це те, чим фірма володіє. Основними складовими структурного капіталу є аспекти, що формують правові та соціальні відносини між державою підприємством та його клієнтами; це можуть бути: патенти, торгова марка, ліцензії, організаційна структура, програмне забезпечення тощо.

Головна відмінність структурного капіталу від людського капіталу – можливість надати йому оцінку та відобразити у балансі, а також він є власністю компанії й може бути скопійований та відтворений.

На відміну від основних й обігових фондів, інтелектуальний капітал неможна побачити або відчутти, адже знання належать працівнику, а його праця реалізується через його знання. Інтелектуальний капітал об'єднав наукові та професійно-технічні знання працівників, інтелектуальну працю й інтелектуальну власність, накопичений досвід, спілкування, організаційну структуру і все це визначає імідж фірми. Найважчим етапом у ланцюгу, що зв'язує науку, винахідника зі споживачем є трансформація інтелектуальної власності в інноваційний продукт, придатний для виробництва і ринку [10, с. 35-42].

Таким чином, інтелектуальний капітал є невід'ємною складовою діяльності компанії, на основі якого формується її стратегія. Успішність фірми прямо залежить від уміння керівництва раціонально використовувати даний капітал у своїй діяльності та створювати інтелектуальні цінності.

ВИСНОВКИ

Отже, проаналізувавши власний та інтелектуальний капітал, можна виділити такі головні відмінності: власний капітал є «відчутним» на відміну від інтелектуального.

Власний капітал є власністю самої організації, а носієм інтелектуального капіталу є певна особа. Але у подальшому дослідженні необхідно також враховувати й спільні риси між цими видами капіталу, оскільки вони є взаємозалежними один від одного, і саме за рахунок власного капіталу ми залучуємо інтелектуальний, у вигляді висококваліфікованих працівників, інформації, програмного забезпечення. Тобто чим більше ми будемо інвестувати у розвиток інтелектуального капіталу, тим більше буде віддача від нього у вигляді накопичених знань, досвіду, інформації, стосунків та відносин зі споживачами кінцевого продукту. І саме ця взаємозалежність повинна стати подальшим дослідженням для категорій власного та інтелектуального капіталу.

Список використаних джерел

1. Національне положення (стандарт) бухгалтерського обліку 1 "Загальні вимоги до фінансової звітності", затверджене Наказом Міністерства фінансів України № 73 від 07.02.2013 р. URL: <http://zakon4.rada.gov.ua/laws/show/z0336-13>.
2. Надбережна Т.А. Вплив структуризації власного капіталу на організацію бухгалтерського обліку. *Економічні науки*. 2010. Випуск 15(1). URL: <http://www.nbuv.gov.ua/>

ujrn/soc_gum/Evu/2010_15_1/Nadber.pdf.

3. Шара Є.Ю. Фінансовий облік. Київ, 2012. 408 с.
4. Безкоровайна Л.В. Особливості обліку власного капіталу на підприємствах. *Журнал МНУ ім. В.О. Сухомлинського*. 2015. Вип. 4. URL: <http://www.global-national.in.ua/archive/4-2015/200.pdf>.
5. Edvinsson L., Malone M.S. *Intellectual Capital. Realizing Your Company's True Value by Finding Its Hidden Brainpower*. N.Y., 1997. 225 p.
6. Бутнік-Сіверський О.Б. Інтелектуальний капітал: теоретичний аспект. *Інтелектуальний капітал*. 2002. № 1. 90 с.
7. Русс Й., Пайк С., Фернстем Л. Інтелектуальний капітал: практика управління. Найвища школа менеджменту. СПб, 2007. 268 с.
8. Брукінг Е. Інтелектуальний капітал: ключ до успіху в новому тисячолітті: пер. з англ. під ред. Л.Н. Ковачин. СПб, 2001. 288 с.
9. Леонт'єв Б.Б. Ціна інтелекту: пер. з рос. Москва, 2002. 225 с.
10. Зінов В. Проблеми комерціалізації результатів досліджень і розробок // *Інтелектуальна власність*. 2000. Вип. 3. 135 с.

References

1. National Accounting Standard (Standard) 1 "General Requirements to Financial Statements", approved by the Order of the Ministry of Finance of Ukraine No. 73 dated February 7, 2013. URL: <http://zakon4.rada.gov.ua/laws/show/z0336-13>. (in Ukrainian)
2. Nadberzhna T.A. Influence of the structuring of own capital on the organization of accounting // *Economic sciences*. 2010. *Economic sciences*. 2010. Issue 15. URL: <http://zakon4.rada.gov.ua/laws/show/z0336-13>. (in Ukrainian)
3. Shara Ye.Yu. *Financial Accounting* Kyiv, 2012. 408 p.
4. Bezkorovaina L.V. Features of the accounting of own capital at the enterprises // *Journal of the Mykolaiv National University after V.O. Sukhomlynskyi*. 2015. Issue 4. URL: <http://www.global-national.in.ua/archive/4-2015/200.pdf>. (in Ukrainian)
5. Edvinsson L., Malone M.S. *Intellectual Capital. Realizing Your Company's True Value by Finding Its Hidden Brainpower*. N.Y., 1997. 225 p.
6. Butnik-Siverskyi O.B. *Intellectual Capital: The Theoretical Aspect. Intelligent Capital*. 2002. № 1. 90 p. (in Ukrainian)
7. Russ I., Paik S., Fernstem L. *Intellectual Capital: Management Practices*. Higher School of Management. Saint Petersburg, 2007. 268 p. (in Russian)
8. Bruking E. *Intellectual capital: the key to success in the new millennium* : transl. from English, ed. L.N. Kovachin. Saint Petersburg: Peter, 2001. 288 p. (in Ukrainian)
9. Leontiev B.B. *The price of intelligence*: transl. from Russian. Moscow, 2002. 225 p. (in Ukrainian)
10. Zinov V. Problems of commercialization of the results of research and development. *Intellectual Property*. 2000. Issue 3. 135 p. (in Ukrainian)

ЯЦЕНКО

Маріанна Сергіївна
m.s.yatsenko@mzeid.in

к.е.н., доцент, Одеський
національний політехнічний
університет

ХАФУЗ

Анастасія Дмитрівна
khafuznastay@gmail.com

студент, Одеський національний
політехнічний університет

БОНДАРЕНКО

Аліса Олександрівна
alias.bondarenko@mzeid.in

студент, Одеський національний
політехнічний університет

УДК 330.341.1

НЕОБХІДНІСТЬ ВПРОВАДЖЕННЯ ЛОГІСТИЧНИХ ІННОВАЦІЙ НА ПІДПРИЄМСТВАХ В УКРАЇНІ

REQUIREMENT OF IMPLEMENTATION OF LOGISTIC INNOVATIONS IN ENTERPRISES IN UKRAINE

YATSENKO Marianna Serhiivna – PhD in Economics, Associate Professor, Odesa National Polytechnic University

KHAFUZ Anastasiia Dmytrivna – student, Odesa National Polytechnic University

BONDARENKO Alisa Oleksandrivna – student, Odesa National Polytechnic University

В умовах жорсткої конкуренції необхідно вчасно адаптуватися до складних економічних ситуацій та стрімких змін. На сьогодні проблема розвитку та забезпечення інноваціями логістичних підприємств постає на передній план. Ефективність розвитку якості логістичних послуг в країні прямо залежить від розвитку інноваційних процесів. Недовіра до інноваційних продуктів гальмує процес впровадження новітніх технологій у логістичну діяльність, що прямо впливає на низький рівень показників розвитку інновацій в Україні та стримує процес реалізації величезного логістичного потенціалу України.

* * *

В условиях жорсткой конкуренции необходимо вовремя адаптироваться к сложным экономическим ситуациям и стремительных изменений. На сегодня проблема развития и обеспечения инновациями логистических предприятий возникает на передний план. Эффективность развития качества логистических услуг в стране напрямую зависит от развития инновационных процессов. Недоверие к инновационным продуктам тормозит процесс внедрения новейших технологий в логистическую деятельность, прямо влияет на низкий уровень показателей развития инноваций в Украине и сдерживает процесс реализации огромного логистического потенциала Украины.

* * *

In conditions of fierce competition it is necessary to adapt to difficult economic situations and rapid changes in time. Today, the problem of the development and provision of innovations in logistics enterprises comes to the fore. The efficiency of the development of the quality of logistics services in the country directly depends on the development of innovative processes. Mistrust of innovative products impedes the process of introducing the latest technologies into logistics activities, directly affects the low level of indicators of innovation development in Ukraine and constrains the implementation of the huge logistical potential of Ukraine. Logistic innovations – the concept quite wide also includes both innovative logistics, and innovations in logistics.

Transport innovations cover all complex of functions of traffic control of goods at the level of each business process – sets of the interconnected logistic business processes of the enterprise or organization and business of logistics in general. Creation of technology of performance of business processes of this direction is the cornerstone of formation of a full cycle of management of innovations in business to logistics – from strategic planning to the analysis of the reasons of deviations from the made decisions and formation of the relevant management decisions.

Now we observe change of a global trend of logistics in Ukraine towards sustainable and high-quality development, but throughout long time Ukraine lagged behind technologically. It has negative effect on development of the enterprises, including where the logistics represents a basis of business activity. From this it follows that the level of innovative development of the country and efficiency of logistics are interdependent to indicators.

The innovative logistics is considered as one of options of increase in level of management of logistic processes in connection with application of various innovations directed to improvement of quality of service of consumers, to decrease in various expenses and on growth of efficiency of logistic processes today. However, unfortunately, today Ukraine among the countries of Europe takes the finishing positions in the rating of effective development of quality of logistic services.

Ключові слова: логістика, інноваційні технології, конкуренція, логістичні інновації, проблеми логістичного забезпечення

Ключевые слова: логистика, инновационные технологии, конкуренция, логистические инновации, проблемы логистического обеспечения

Keywords: logistics, innovative technologies, competition, logistics innovations, problems of logistic support

ВСТУП

Логістичні послуги нині складають велику долю ринкової економіки України. В умовах висококонкурентного середовища логістичні підприємства шукають нові ідеї та шляхи модифікації системи постачання і обслуговування для поліпшення її ефективності.

На даний час впровадження нових технологій на логістичних підприємствах України залишається незначним. Це пов'язано із недовірою до інноваційного продукту та значними затратами на введення їх в експлуатацію. Однак слід розуміти необхідність інновацій для ефективного використання транспортної та логістичної інфраструктур.

МЕТА РОБОТИ

Метою даної статті є дослідження сучасного стану оптимізації логістичних систем та обґрунтування підвищення ефективності системи постачання і обслуговування на логістичних підприємствах, за рахунок впровадження інноваційних технологій.

МЕТОДИ ДОСЛІДЖЕННЯ

Сучасні проблеми логістики взагалі, а також питання застосування інновацій у логістиці зокрема, досліджуються у багатьох наукових працях. Серед вітчизняних авторів можна віділити таких, як І.Д. Афанасенко, В.В. Борисова [1], Л.М. Болдирева [2], Н. Чухрай та Р. Патора [10] та інших.

Під час проведення дослідження було використано абстрактно-логічний метод (теоретичне узагальнення та формування висновків статті).

Нинішня ситуація на ринку логістичних послуг, зокрема впровадження інноваційних технологій, не є задовільною і вимагає більш глибокого вивчення проблеми обґрунтування низки питань стосовно поліпшення ситуації та оптимізації логістичних процесів в умовах високої конкуренції.

РЕЗУЛЬТАТИ

На теперішній час ми спостерігаємо зміну глобального тренду логістики в Україні в бік сталого та якісного розвитку, але впродовж довгого часу Україна відставала технологічно. Це негативно впливає на розвиток підприємств, у тому числі тих, де логістика являє собою основу підприємницької діяльності. Звідси випливає, що рівень інноваційного розвитку країни та ефективність логістики є взаємозалежними показниками.

Інноваційна логістика розглядається сьогодні як один із варіантів підвищення рівня управління логістичними процесами в зв'язку з застосуванням різних інновацій, спрямованих на поліпшення якості обслуговування споживачів, на зниження різних витрат і на зростання ефективності логістичних процесів.

Логістичні інновації – поняття досить широке і включає в себе як інноваційну логістику, так і новації в логістиці.

Транспортні інновації охоплюють весь комплекс функцій управління рухом товарів на рівні кожного бізнес-процесу – безлічі взаємопов'язаних логістичних бізнес-процесів підприємства або організації та бізнес-логістики в цілому. В основі побудови технології виконання бізнес-процесів цього напрямку лежить

формування повного циклу управління інноваціями в бізнес-логістиці – від стратегічного планування до аналізу причин відхилень від прийнятих рішень і формування відповідних управлінських рішень.

На думку експертів структура українського ринку логістики така: транспортування – 89 %, зберігання – 8 %, експедирування – 2 %, управління ланцюгами постачань – 1 % [3].

Ефективність процесу впровадження інновацій у логістичну діяльність визначається ступенем проникнення логістики на різні рівні управління підприємством. Застосовуючи інноваційну логістику, компанії зводять до мінімуму свої витрати та покращують якість обслуговування. Слід розуміти, що у разі зменшення витрат на окремих вузлах логістичного механізму зменшуються сукупні видатки, поліпшується організація праці, підвищується результативність та ефективність виконання окремих логістичних процесів. Практичне застосування інновацій у логістиці стає потужним інструментом підвищення ефективності діяльності підприємств і організацій, а також підвищення конкурентоспроможності продукції та послуг.

Нині інновації відіграють важливу роль у розвитку підприємства та забезпеченні його конкурентоспроможності. Інноваційні технології у логістиці дають змогу зробити весь процес виробництва набагато ефективнішим. Однак, на жаль, сьогодні Україна серед країн Європи посідає завершальні позиції у рейтингу ефективного розвитку якості логістичних послуг.

Однією із важливіших проблем впровадження інновацій у логістичну діяльність є недовіра до інноваційного продукту та стереотипи у керівництва підприємств, які пов'язані із ризиками впровадження інновацій та невідповідності очікуваного результату. Але слід розуміти, що у разі застосування інновацій, підвищення ефективності буде спостерігатися на кожному рівні виробництва. Використання інновацій у логістиці збільшує якість обслуговування клієнта, що прямо впливає на його довіру та впевненість у виборі послуг даного підприємства.

Розглядаючи логістичні інновації, підвищення ефективності на підприємстві тотожно використанню нових логістичних технологій, які застосовуються у плануванні та інформаційному забезпеченні, що необхідне для ефективного використання транспортної і логістичної інфраструктур та обробки вантажопотоку. Все ширше застосовується електронна обробка даних, автоматизація виробництва і впровадження інших нових досягнень. Сьогодні існує безліч технологій, застосування яких підвищує якість обслуговування та довіру споживачів до логістичних підприємств. Все більше і більше підприємств впроваджують інновації для закріплення своїх конкурентних позицій на ринку та вдосконалення структури інформаційних потоків у логістиці [4].

У наш час рівень розвитку технологій здатний підтримувати будь-які ініціативи підприємств задля збільшення прибутку. Сучасні ІТ-інструменти забезпечують реалізацію безлічі функцій, які можна застосувати на складах – ключових ланках логістичного ланцюга. Вибір технологічних інновацій, які можуть

бути корисні в складській логістики збільшується з кожним роком. Однак є технології, які встигли зарекомендувати себе на цьому ринку і поліпшуються щороку, їх використання буде розширюватися:

1. EDI-комунікацій (Electronic Data Interchange, електронний обмін даними) дає можливість обмінюватися документами між двома комп'ютерними системами, використовуючи загальний формат даних. Так, EDI часто використовується для обміну такими документами, як:

- замовлення на постачання,
- навантажувальний ордер,
- складська розписка,
- повідомлення про відвантаження,
- інвентаризаційний опис.

Отже, застосування EDI на підприємстві дає змогу забезпечити безперебійний і прозорий потік інформації між двома різними комп'ютерними системами, що, в свою чергу, призводить до підвищення стабільності роботи.

2. Дрони – безпілотні транспортні засоби. Ситуація з їх застосуванням неоднозначна, незважаючи на те, що їх використання підвищує ефективність, як показують дослідження, але їх практичне застосування на логістичних підприємствах поки слабо піддається реалізації через низьку автономність.

Дрони можуть допомогти у вирішенні завдань, що вимагають великої кількості людино-годин. Найбільш реалізована сфера застосування дронів – інвентаризація. Важливо відзначити, що мова йде не тільки про інвентаризацію палет у разі висотного зберігання, а й додаткового підтвердження вільних місць зберігання. Укупі обидва ці процеси – інвентаризація і підтвердження порожніх клітинок – дозволяють забезпечити подальшу безпроблемну роботу з поповненнями, розміщеннями, прийманням запасів.

Окрім того, дронів використовують і для сканування штрих-кодів. За особливої завантаженості складів, часто бракує часу і людей для сканування штрих-кодів – такий спосіб використання дронів мало де застосовується, проте цей напрям досить перспективний.

3. RFID (Radio Frequency Identification) Радіочастотна ідентифікація вже широко використовується у складській справі й в найближчі роки буде ставати все більш досконалою. Технологія RFID використовує радіохвилі для запису і зчитування інформації, що зберігається на позначках, прикріплених до товару.

Переваги RFID включають повніший контроль і більшу прозорість складських запасів, що забезпечує простоту інвентаризації, а також скорочення крадіжок.

Сьогодні у деяких країнах вже йде застосування RFID-технологій, у тому числі у поєднанні з дроном. Це дозволяє оптимізувати розмір складських площ за рахунок збільшення висоти складування товару.

ВИСНОВКИ

Підсумовуючи все вищезазначене, треба сказати, що незважаючи на позитивні тенденції стосовно розвитку логістичних послуг в Україні, на даний час існують серйозні перепони для їх подальшого зростання через консервативність та низький рівень прийняття інновацій у різних галузях промисловості. Логістичні підприємства потребують постійного розвитку

та вдосконалення, а також глибокого вивчення усіх можливих факторів впливу та індивідуалізації кожного нововведення. Наука розвивається, з'являються нові технічні винаходи, які успішно застосовуються логістичними підприємствами, що суттєво підвищує ефективність діяльності підприємства. Впровадження інновацій на логістичних підприємствах дасть змогу зміцнити конкурентні позиції.

Список використаних джерел

1. Афанасенко И.Д. Логистика снабжения: учебник для вузов. Россия: Питер, 2010. 336 с.
2. Болдырева Л.М. Инноваций в логистике: теоретико-методологические та практичные аспекты. Симферополь: Экономика Криму, 2011. Вып. 1(34). С. 18-23 с.
3. Дослідження ринку логістики України Світовим банком. URL: <http://documents.worldbank.org>
4. Сидоренко А.М., Касич А.О. Перспективи активізації інноваційної діяльності на логістичних підприємствах. URL: http://www.vistnyk-econom.uzhnu.ua/archive/15_1_2017ua/34.pdf
5. Гайдабрус Н.В. Аналіз стану логістичного сервісу та інноваційної діяльності підприємств України. Бізнес Інформ. 2015. Вып. 4. С. 123-129.
6. Іванишчева А.В. Сучасні тенденції розвитку та інновації в логістиці. Інноваційна економіка: теоретичні та практичні аспекти. Вып. 19. URL: <http://dspace.onu.edu.ua:8080/bitstream/handle/123456789/10594/34-362.pdf>
7. Аверіхіна Т.В. Управління логістичними ризиками при перевезенні вантажів морським транспортом. Економіка, фінанси право. 2018. Вып. 5. С. 15-18.
8. Шимко О.В. Ринок логістичних послуг: проблеми становлення та розвитку. Наукові записки. Серія "Економіка". 2016. Вып. 16. С. 424-433. URL: <https://eprints.ua.edu.ua/7062/1/59.pdf>
9. Пученков В.С. Використання дронів на складах. "Маркет Гайд". URL: http://www.logistika-prim.ru/sites/default/files/1617_puchenkov.pdf
10. Чухрай Н.І. Інновації та логістика товарів: монографія. Львів: Національний університет "Львівська політехніка", 2001. 264 с.

References

1. Afanasenko I. Logistics of supply: a textbook for high schools. Saint Petersburg: Piter, 2010. 336 p. (in Russian)
2. Boldyrieva L. Innovations in Logistics: Theoretical-Methodological and Practical Aspects. Economy of the Crimea. 2011. Vol. 1 (34). pp. 18-23. (in Ukrainian)
3. Research of the Ukrainian logistics market by the World Bank. URL: <http://documents.worldbank.org/> (in Ukrainian)
4. Sydorenko A., Kasych A. Perspectives of activation of innovative activity on logistic enterprises. URL: http://www.vistnyk-econom.uzhnu.ua/archive/15_1_2017ua/34.pdf (in Ukrainian)
5. Haidabrus N. Analysis of the status of logistics service and innovation activity of Ukrainian enterprises. Business Inform. 2015. Vol. 4. pp. 123-129. (in Ukrainian)
6. Ivanyshcheva A.V. Modern Development Trends and Innovations in Logistics. Innovative economy: theoretical and practical aspects. URL: <http://dspace.onu.edu.ua:8080/bitstream/handle/123456789/10594/34-362.pdf> (in Ukrainian)
7. Averikhina T.V. Management of logistic risks in the carriage of goods by sea. Economics. Finances. Law. 2018. Vol. 5. pp. 15-18. (in Ukrainian)
8. Shymko O.V. Market of logistics services: problems of development and development. Proceedings. The series "Economics". 2016. Vol. 16. pp. 424-433. URL: <https://eprints.ua.edu.ua/7062/1/59.pdf> (in Ukrainian)
9. Puchenkov V.S. Use of drones in warehouses. "Market Hyde". URL: http://www.logistika-prim.ru/sites/default/files/1617_puchenkov.pdf (in Ukrainian)
10. Chuhrai N.I. Innovations and logistics of goods: monograph. Lviv. National University "Lviv Polytechnic", 2001. 264 p. (in Ukrainian)